

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

SEÇİCİ DİNLEME EĞİTİMİNİN 6. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİSİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Emine KARABACAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Dilek CERAN

Konya-2014

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

SEÇİCİ DİNLEME EĞİTİMİNİN 6. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİSİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Emine KARABACAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Dilek CERAN

Konya-2014

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	iii
Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu	iv
Ön Söz.....	v
Özet	vii
Summary	viii
Kısaltmalar.....	ix
Tablolar Listesi	x
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.6. Araştırmanın Temel Kavramları	5
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ	6
2.1. Dinleme Becerisi	6
2.1.1. Dinleme Becerisinin Önemi	8
2.1.2. Dinleme Türleri	13
2.1.2.1. Katılımlı Dinleme	13
2.1.2.2. Katılımsız Dinleme.....	14
2.1.2.3. Not Alarak Dinleme.....	15
2.1.2.4. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Empati Kurma)	15
2.1.2.5. Yaratıcı Dinleme.....	16
2.1.2.6. Eleştirel Dinleme	17
2.1.2.7. Seçici Dinleme.....	18
2.1.2.7.1. Seçici Dinlemenin Önemi	18
2.2. Diğer Dil Becerileri ile Dinleme İlişkisi	20
2.2.1. Dinleme-Okuma İlişkisi	21
2.2.2. Dinleme- Yazma İlişkisi.....	22
2.2.3. Dinleme- Konuşma İlişkisi.....	23
2.3. Dinlemenin İletişimdeki Yeri.....	24
2.4. Türkçe Öğretim Programlarında Dinleme Becerisi	28
2.5. Dinleme Alanında Yapılan Çalışmalar	35

3. BÖLÜM: YÖNTEM	42
3.1. Araştırma Modeli	42
3.2. Evren ve Örneklem	42
3.3. Veri Toplama Teknikleri	43
3.4. Araştırmanın Uygulaması	44
3.5. Veri Çözümleme Teknikleri.....	45
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR.....	46
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	46
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	46
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	47
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	48
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	49
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	50
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	52
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	52
5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	54
5.1. Sonuç.....	54
5.2. Öneriler	58
5.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler.....	58
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	59
KAYNAKÇA.....	60
EKLER	67
ÖZGEÇMİŞ	121

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Emine KARABACAK
Numarası	128303011008
Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi/Türkçe Eğitimi
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Tezin Adı : Etkisi	Seçici Dinleme Eğitiminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

 Emine KARABACAK

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Emine KARABACAK
	Numarası	128303011008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Dilek CERAN
	Tezin Adı	Seçici Dinleme Eğitiminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Seçici Dinleme Eğitiminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi başlıklı bu çalışma ~~28.10.2014~~ ~~28.10.2014~~ tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Yrd. Doç. Dr. Dilek CERAN	Danışman	
Prof. Dr. Halim SÖRANCIAN	Üye	
Yrd. Doç. Dr. İSİLEKTEM SÖZÜK	Üye	

ÖN SÖZ

Türkçe öğretimi dört temel dil becerisini ve dil bilgisini kapsayan geniş bir alandır. Türkçe öğretimi ile bireylerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma temel becerileri ile dile ait yapıları öğrenmeleri istenmekte ve amaçlanmaktadır. Bu amaçla ders içinde birçok etkinlik ve uygulama ile öğrenciler hem Türkçe alanında başarıya ulaştırılmak için uğraşmakta hem de hayatta onları bekleyen durumlara karşı öğrencileri hazırlamak amaçlanmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar Türkçe dersi ile ilgili her alanın zaman içinde gereken önemi ve yeri bulamadığını göstermektedir. Özellikle dinleme becerisi hem sınıf içi çalışmalar hem de bilimsel çalışmalarda üzerinde en az durulan beceri olarak görülmektedir.

Öncelikle dinlemenin bir beceri olarak kabul edilmesi uzun yıllar almış, buna bağlı olarak da bu becerinin programda tek ve müstakil bir şekilde yer alması gerektiği anlaşılmıştır. Dinlemeye ayrı bir başlık altında Türkçe öğretim programında yer verilmesi ile bu alana yönelik çalışmalar başlamıştır. Bu çalışmalar aracılığıyla sadece Türkçe dersi için değil, diğer dersler ve hayatın her safhasında özellikle de öğrenme sürecinde dinlemenin değeri ve önemi açıklanmaya çalışılmıştır.

Günümüze bakıldığında dinleme becerisine yönelik bir farkındalık olduğu görülmektedir. Fakat bu farkındalığın henüz uygulamalara tam anlamı ile yansımadağı söylenebilir. Bu nedenle dinleme becerisi üzerine yapılacak uygulamalı araştırmaların eğitim- öğretim sürecine ve Türkçenin öğretimine katkısı olacaktır. Bu çalışmada da bu amaçla seçici dinlemenin 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisine etkisi incelenmiş ve dinleme uygulamalarının gerektiği gibi olması için bir adım daha atılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları, temel kavramları ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın kuramsal temellerine ayrıntılı olarak değinilmiştir. Bu bölümde dinleme becerisi ve önemi, dinleme türleri, dinlemenin diğer dil becerileri ile ilişkisi, dinlemenin iletişimdeki yeri, Türkçe öğretim programlarındaki dinleme becerisi üzerinde durulmuştur. Ayrıca dinleme alanındaki çalışmalar incelenmiş ve aktarılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri, uygulama süreci ve veri çözümleme teknikleri yer almıştır.

Dördüncü bölümde 6. sınıf öğrencilerinin seçici dinleme eğitimi ile ilgili bulgular ve bu bulguların yorumları bulunmaktadır.

Çalışmadaki beşinci bölümde ise araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmamın her aşamasında yanımda olan ve desteğini esirgemeyerek bana yol gösteren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Dilek CERAN'a ve her zaman yanımda olan aileme teşekkür ederim.

Emine KARABACAK

Konya, 2014

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Emine KARABACAK
	Numarası	128303011008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Dilek CERAN
	Tezin Adı Üzerindeki Etkisi	Seçici Dinleme Eğitiminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi

ÖZET

Bu araştırma, 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine seçici dinleme eğitiminin etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma deneysel bir çalışmadır. Bu çalışmada ön test son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2013-2014 eğitim öğretim yılında Karaman il merkezinde öğrenim gören 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem olarak Karaman il merkezinde yer alan Makbule Orman Ortaokulundan 57 6. sınıf öğrencisi belirlenmiştir.

Araştırmada öğrencilerin dinleme becerilerini ölçmek için bir metin ve uzman görüşü alınarak metne yönelik hazırlanan başarı testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda seçici dinleme eğitiminin dinleme becerisini olumlu ve anlamlı düzeyde geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Deney grubu öğrencilerinin, hazırlanan sorulara verilen cevaplar doğrultusunda hem toplam puanlarda hem de soru bazında kontrol grubundan anlamlı düzeyde yüksek puanlar alması seçici dinleme eğitiminin etkisini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, dinleme eğitimi, seçici dinleme

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Emine KARABACAK
	Numarası	128303011008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Dilek CERAN
	Tezin İngilizce Adı	The Effects Of Listening Education With Selective To Listening Skills Of 6th Grade Students

SUMMARY

This research was conducted to investigate the effects of selective listening on 6th grade students' listening skills.

This paper is an experimental research. The instruments are pre-test and post-test. There are two groups, a control group and an experiment group. The participants are 6th grade students who were studying Turkish lesson in 2013-2014 education year in Karaman. 57 students from Karaman Makbule Orman Secondary School were selected.

To measure the listening skills of the students, a text and an achievement test, which was used with the advice of experts, was used in this research. The results revealed that selective listening may have an impact on listening skills. Experiment group students' final points are statistically higher than the other group. It can be concluded that the results are statistically significant.

Key words: *Teaching Turkish Language, Teaching Listening and Selective listening*

KISALTMALAR

- Çev. : Çeviren
Edt. : Editör
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
N : Öğrenci sayısı
P : Anlamlılık düzeyi
S : Standart sapma
Sd : Serbestlik Derecesi
T : t değeri
TDK : Türk Dil Kurumu
vb. : Ve benzeri
X : Aritmetik ortalama

TABLolar LİSTESİ

Tablo-1 Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin, <i>Dinleme Testi'ne</i> Göre Ön Testten Aldıkları Toplam Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	46
Tablo-2 Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin, <i>Dinleme Testi'ne</i> Göre Ön Testten Her Bir Soru İçin Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	46
Tablo-3 Deney Grubu Öğrencilerinin <i>Dinleme Testi'</i> nden Aldığı Ön Test ve Son Test Toplam Ortalama Puanlara İlişkin t Testi Sonuçları.....	48
Tablo-4 Deney Grubu Öğrencilerinin <i>Dinleme Testi'</i> nden Her Bir Soru İçin Aldığı Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	48
Tablo-5 Kontrol Grubu Öğrencilerinin <i>Dinleme Testi'</i> nden Aldığı Ön Test ve Son Test Toplam Ortalama Puanlara İlişkin t Testi Sonuçları.....	50
Tablo-6 Kontrol Grubu Öğrencilerinin <i>Dinleme Testi'</i> nden Her Bir Soru İçin Aldığı Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	50
Tablo-7 Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin, <i>Dinleme Testi'</i> nden Aldıkları Son Test Toplam Ortalama Puanlara İlişkin t Testi Sonuçları.....	52
Tablo-8 Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin, <i>Dinleme Testi'ne</i> Göre Son Testten Her Bir Soru İçin Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	52

1. BÖLÜM: GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın konusunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve temel kavramlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Dinleme “konuşan birinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği”dir. (Demirel, 1999: 33) Dinleme insanların duydukları sesleri anlamlandırması ve bu anladıklarına uygun tepkiler vermesi işidir. “Dil becerileri arasında dinleme, insanın ilk kullandığı becerisidir. Bu anlamda dinleme becerisi özel bir yere sahiptir. Çünkü insan, hayatının çok önemli bir parçası olan dili, dinleme becerisi sayesinde öğrenmekte ve kullanmaktadır.” (Zengin, 2010: 30)

Dinleme, işitmekten farklı olarak duyma ve anlamının bir arada yer aldığı bir beceridir. Dinleme daha çok iradeli bir faaliyetken işitme istem dışı gerçekleşir. (Aras, 2004: 1). Dinleme anlama sürecini de içinde barındırdığı için beynin dinleme sırasındaki işlevi önemlidir. Dinlemenin gerçekleşebilmesi için, kişi dikkat etmeli, duymalı ve duyduklarını zihninde bulunan bilgiler yoluyla anlamlandırmalıdır.

Bireylerin günlük hayatta en çok kullandıkları becerilerden olan dinleme becerisi bireylere birçok alanda katkı sağlamakta ve yaşamı kolaylaştırmaktadır. İyi bir dinleyici, sosyal hayatında daha iyi ilişkiler kurabilmektedir. Karşısındaki kişilerin anlatmak istediklerini daha iyi anlamakta ve onlara gereken tepkileri doğru ve hızlı bir şekilde verebilmektedir.

Yapılan tüm konuşmalarda bir taraf anlatıcı bir taraf da dinleyici konumundadır. Konuşmanın etkili ve iyi olması biraz da dinleme becerisini kullanma düzeyine ve dinleyicinin niteliklerine bağlıdır. “Dinleyici dinleme sürecinde ön bilgileri ve deneyimleri ışığında konuşmacının aktardıklarını inceler, bazılarını alır. Kendi için yararlı gördüğü bilgileri, düşünceleri uygulamak veya değerlendirmek amacıyla seçer. Seçtiği bilgilerle ön bilgileri birleştirir ve zihninde yapılandırır.” (Kuşçu, 2010: 45) Dinleme becerisi yeterince gelişmemiş bireyler anlatılanları

anlamakta, konuya odaklanmakta, dinlediklerinden gereken mesajları çıkarmakta zorlanacaklardır. Bu da konuşmanın amacına ulaşmasını engelleyecektir. Dolayısıyla dinlemeyi sadece doğuştan getirilen ve kendiliğinden oluşan, gelişen bir süreç olarak düşünmek doğru değildir.

Dinleme becerisinin gelişimi etkili ve düzenli bir dinleme eğitimiyle mümkündür. Dinleme becerisini geliştirilmek için öncelikle bireylerde bu beceriye karşı farkındalık yaratılmalı, sonra da dinleme becerisini kullanım şekilleri tecrübelerle öğretilmelidir. Dinleme becerisi de diğer tüm beceri alanlarında olduğu gibi bazı yöntem ve teknikler kullanılarak geliştirilmeye çalışılmalıdır.

Dinleme eğitiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden biri de seçici dinlemedir. Seçici dinleme bireyin dinlediği konunun ilgi ya da ihtiyacına uyan kısımlarına odaklanmasını sağlar. “Seçerek dinleyen kişi, seçerek okumada olduğu gibi kendi amacını bilir ve ona göre dinler, kendisine gerekli olanı dinler. Burada dinleyici, konuşmadaki mesajın anlaşılmasına yardımcı olacak bölümler üzerinde dikkatini toplar ve sadece o bölümleri dinleyerek konuşmayı tam ve doğru olarak kavrayabilir.” (Yıldırım, 2007: 74) Seçici dinlemede bireye konunun hangi kısımlarına dikkat etmesi gerektiği önceden soru yoluyla ya da sözlü olarak belirtilir. Birey o bölümleri daha dikkatle dinler ve bu şekilde bireyin ulaşması istenen sonuçlara daha kolay ulaşması sağlanmış olur. Seçici dinleme yönteminin kullanımı bireyin dinlediklerini daha iyi incelemesini, ayırt etmesini ve her dinleme de işine yarayacak olan bilgileri seçerek daha doğru sonuçlara ulaşmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada seçici dinleme eğitiminin dinleme becerisine etkisini incelenmek amacıyla, 6. sınıf öğrencilerine seçici dinleme eğitimi verilmiş ve değerlendirme yapılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma hazırlanan etkinliklerle öğrencilere seçici dinleme eğitimi vererek onların dinleme becerisini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmadaki temel problem şudur:

Ortaokul 6. sınıf Türkçe dersinde, çeşitli etkinlikler aracılığıyla hazırlanan seçici dinleme eğitiminin verildiği öğrencilerin dinleme becerileri ile bu eğitimin verilmediği öğrencilerin dinleme becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada bu problem cümlesinin cevabını bulabilmek için ele alınan alt problemler şunlardır:

1. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'ne göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nden her bir soru için aldığı ön test ve son test ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'ne göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Deney grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nden her bir soru için aldığı ön test ve son test ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Kontrol grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'ne göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Kontrol grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nden her bir soru için aldığı ön test ve son test ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'ne göre son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nden her bir soru için aldığı ön test ve son test ortalama puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günlük hayatta en çok kullanılan becerilerden olan dinleme becerisi insanlara birçok alanda yardımcı olmaktadır. İyi gelişmiş bir dinleme becerisine sahip olan bireyler sosyal, akademik hayatlarında daha başarılı olurlar. Karşılarındaki kişileri doğru dinleyip anlayabilecekleri için iletişim sorunu yaşamazlar.

Dinleme becerisine verilen önem her geçen gün artmaktadır. Yapılan çalışmalarla dinleme becerisinin günlük hayattaki yeri daha iyi anlaşılmakta; böylece bu beceri ile ilgili yapılan çalışmalar da ayrıca önem kazanmaktadır.

Dinleme becerisinin gelişiminin sağlanması okulda verilen düzenli eğitimle mümkündür. Bu çalışmada 6. sınıf öğrencilerine çeşitli etkinliklerle seçici dinleme eğitimi verilerek onların dinleme becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, dinleme alanında çalışmalar yapacak araştırmacılara ve uygulamada etkin rol alan öğretmenlere yol göstermesi bakımından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Öğrencilerin *Dinleme Testi*'ndeki sorulara verdikleri cevapların, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerilerindeki gerçek durumlarını yansıttığı;
2. Ön test ve son test uygulamaları ile deney grubuna verilen eğitim çalışmalarını sırasında, öğrencilere dinletilen ses kayıtlarının ve metinlerin sınıfın tamamı tarafından işitilebildiği;
3. Örneklemin evreni temsil edebilecek nitelikte olduğu;
4. Araştırmanın kontrol edilemeyen değişkenlerinin deney ve kontrol grubunu aynı düzeyde etkilediği,
5. Öğrenciler için seçilen ve hazırlanan dinleme metinlerinin öğrencilerin düzeylerine uygun olduğu,
6. Araştırmada kullanılan ölçme aracının, öğrencilerin dinleme becerisi kazanma düzeyini doğru ölçeceği varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma; 2013-2014 eğitim öğretim yılında Karaman Makbule Orman Ortaokulunda öğrenim gören ve araştırmanın yapıldığı dönemde 6. sınıfa devam eden 57 öğrenci ile sınırlıdır.
2. Öğrencilerin dinleme becerisi konusundaki başarıları, ön test ve son test için hazırlanan cevap anahtarında yer alan ölçütlerdeki başarıları ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Temel Kavramları

Dinleme: Dinleme, konuşma ya da ses ile verilen mesajı, tam olarak duyma ve anlama becerisidir (Özbay, 2009b:5).

Beceri: Kişinin yatkınlık ve öğrenimine bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet. (www.tdk.gov.tr)

Seçici dinleme: Dinlenenlerin ilgi ve ihtiyaca yönelik olarak, seçilerek dinlenmesidir (MEB, 2006: 63).

2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

2.1. Dinleme Becerisi

Dinleme doğuştan kazanılan ve bireyin kullandığı ilk dil becerisidir. Dinleme; duyu organları yoluyla seslerin alınması, algılanması ve anlaşılması sürecidir. Dinleme becerisi ile ilgili farklı tanımlar yapılmaktadır:

“Dinleme, konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği mesajı, tam olarak anlayabilme becerisidir.”(Özbay, 2009b:5).

“Dinleme, karşı tarafı edilgen bir yapıda izleme değil, iletişimin tam olarak gerçekleşmesi için iletiyi alma ve yorumlama çabasıdır.”(Umagan, 2007:149).

“Dinleme, konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir.”(Demirel, 2003: 70).

“İşitmek için kulak vermek.” (TDK, 2009: 534)

“Dinleme, çaba gerektiren bilinçli bir süreç olmalı ve kulağa gelen sesler anlamaya çalışılmalıdır. Birçok araştırmacının yaptığı tanımlardan yola çıkarak, dinleme üzerine birletilen noktalar şöyle sıralanabilir:

1. Mesajı gönderme/ iletme,
2. Mesajı işitme/ duyma,
3. Duyulan mesajın zihinde anlamlandırılması.

Yine bu tanımlardan çıkarılabilecek bir başka sonuç ise, dinlemenin bilinçli olarak yapılması, duyulan her sesin dinlenmediğidir.” (Zengin, 2010: 19) Burada dikkat çeken husus, dinleme becerisinin anlama olmadan gerçekleşmeyeceğinin belirtilmesidir. Dinlemenin gerçekleşebilmesi için bireyin karşıdakini anlama çabasında olması gerekir. Böyle bir amaç yoksa yapılan eylem dinleme değil işitme olacaktır.

Dinleme işitme ilişkisi incelendiğinde işitmeye amaçsız duyma etkinliği denilebilir. Kişi anlama çabasında olmadan karşıdaki sesi duyar. Duyma eylemini engellemek mümkün değildir; ama duyma eylemi gerçekleşirken bireyin

duyduklarını anlaması da söz konusu olmamaktadır. “Dinleme, genellikle iradeli bir faaliyetken, işitme çoğu zaman istem dışı olarak gerçekleşir. Dinleme; konuşan kişinin vermek istediği iletileri anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir. İşitme ise kulakla algılamak, duymaktır. İşitme doğal bir sürecin sonucu; dinleme ise öğrenilmesi ve kazanılması gereken bir beceridir.” (Aras, 2004: 1) “Dinleme duyma mekanizmalarından geçen bilgilerin kaydedilip kullanıma hazır hale gelmesini sağlayan bir farkındalıktır. Bu açıdan dinleme duymanın ötesinde aktif bir zihinsel süreçtir.” (Aytan, 2011: 9) Dinlemede birey istekli ve bilinçli olarak sürecin içinde yer almalıdır. “İşitme tamamen fizyolojik bir durumdur ve bunu sağlayan organları sağlıklı olan herkes, istese de istemese de işitme mesafesi içindeki sesleri işitir. Buna karşılık; dinleme zihnin ve duyguların iştirakiyle gerçekleşir.” (Yıldırım, 2007: 28-29) Dinleme becerisi bilinçli olması bakımından önemlidir. Kişinin dinlemeye hazır olması bu eylemin gerçekleşmesini sağlamaktadır (Çaylı, 2012: 8). “Dinleme, sesleri duymaktan ve karşıdaki kişinin söylediklerinin basit bir şekilde anlaşılmasından daha fazla içeriğe sahiptir. Dinleme kişinin isteği veya tercihine bağlı olan ve zihnin aktif olarak rol aldığı bilinçli ve seçici bir eylemdir. Bu nedenle bireyin iradesini kullanarak duyduğu seslerin içinden seçim yapması, algılaması ve değerlendirmesi süreçlerini kapsamaktadır.” (Kaya, 2012: 19) Dinleme becerisinde en önemli nokta isteklilik ve zihinsel faaliyettir. Kişi dinlemeye karşı bir istek duymalı, amaç belirlemeli ve işitme eylemini gerçekleştirirken anlamasını sağlayacak olan zihinsel aktiviteleri gerçekleştirmelidir.

Dinleme becerisinin işitmeden farklı olmasını sağlamak, yani dinleme becerisinde anlamayı gerçekleştirebilmek için dinleme becerisinin eğitimi önemli ve gereklidir. Dinleme becerisinin sistemli bir şekilde eğitilmesi nerede, nasıl ve ne için dinleneceğinin belirlenmesini sağlayacaktır. Bilinçli olarak dinleyen kişiler zihinlerinde daha doğru bilgi ve sonuçlara ulaşacaklardır. Dinleme becerisinin eğitimi toplumsal ortamdan ve aileden sonra okulda yapılmaktadır. Ailede ve sosyal ortamlarda düzenli ve planlı olmayan dinleme eğitimi okulla birlikte bir düzen ve plan içinde gelişmeye başlayacaktır. Dinleme eğitimi verilirken amaca ulaşmak için yapılanlar plan dâhilinde olmalı, öğrencilere her aşamada ne yapacakları anlatılarak daha verimli bir eğitim süreci yaşanması sağlanmalıdır (Katrancı, 2012: 21). Dinleme eğitiminde süreçler sırasıyla öğretilmelidir. Dinleme öncesi, sırası ve

sonrası çalışmalar ayrıntılı bir şekilde anlatılmalı ve yeterli miktarda uygulama yapılmalıdır. “Dinleme öncesi çalışmalar, öğrencileri dinlemeye hazırlamayı amaçlar. Bu hazırlığın hem fiziksel hem de zihinsel boyutu vardır. Dinleme öncesi çalışmaların fiziksel boyutu içinde ilk sırayı, sınıfta sessizliğin sağlanması alır. Sınıftaki sessizlik, dinleme sırası ve sonrasında da devam etmelidir. Öğrenciler sağlıklı bir dinleme ortamının en temel şartlarından birinin sessiz ortam olduğu konusunda bilgilendirilmelidir. Fiziksel boyut içinde ele alınması gereken diğer özellikler; sınıftaki her öğrencinin sağlıklı olarak işitebileceği bir şekilde oturması ve sınıftaki oturma planının buna göre ayarlanması; ses kaynağının, sesin tüm öğrenciler tarafından rahatlıkla işitilebilecek şekilde düzenlenmesi, sınıftaki havanın ne çok sıcak ne çok soğuk olması, sınıf veya okul dışından gelebilecek seslere karşı önlem alınması şeklinde belirtilebilir.” (Doğan, 2007: 30) Zihinsel boyutta ise dinlemek için amaç belirlenmesi ve dinlemeye karşı motive olunması yer almaktadır. Öğrenci ne yapacağını ne kadar iyi bilirse dinlemeye o kadar hazır olacaktır. Dinleme sırası çalışmalarda kişi dikkatini dinlediğine yoğunlaştırmalı, dinlediklerini önceki bilgileriyle karşılaştırmalı, gerekirse not almalıdır. Dinleme sonrasında ise sorulara cevap verebilmeli, dinledikleri ile ilgili fikir yürütebilmeli ve dinlediklerini eleştirebilmelidir. “Öğrenciye, dinleme eğitimi sırasında bu aşamaları ezberlemekten ziyade dinlemede bunlara ihtiyaç duyup kullanma alışkanlığı kazandırılması amaçlanmalıdır. Böylece dinleme, planlı bir gelişim gösterebilir.” (Melanlıoğlu, 2012: 1585) Planlı bir dinleme eğitimi almış öğrenciler de dinleme öncesi, sırası ve sonrasında uygun dinleme davranışlarını gösterecektir (Yılmaz, 2007: 22).

2.1.1. Dinleme Becerisinin Önemi

Dinleme günlük hayatın ve öğrenmenin temelidir. İlk olarak ana dili öğrenimini sağlayan dinleme becerisi, iletişim kurmada ve bilgi edinmede de önemlidir (Katrancı, 2012: 11). Dinleme becerisi ile birey hayatının her alanında anlama ve kendini ifade etme becerisini de kazanmış olacaktır. Dinleme becerisi doğuştan itibaren var olan ve tüm öğrenmelerin kaynağı olan beceridir. Dinleme becerisine sahip olmayan insanların konuşamaması da dinleme becerisinin öğrenmedeki etkisini ve önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

“Her dönem ve her seviyedeki öğrenmelerini sosyal ve bireysel varlık olabilme olgusunu dil becerilerini kullanarak gerçekleştiren insan algılamaya, tanımaya, tanışmaya, duymaya, düşünmeye ve anlam vermeye dinleyerek başlamakta, hayatın başlangıcından sonuna kadar her döneminde de dinlemeyi en önemli öğrenme aracı olarak kullanmaktadır. Bu yüzden “dinleme” dil becerileri içinde en temel becerilerden birisi olarak kabul edilebilir. Bireyin yaşantısı boyunca duyduğu her türlü sesi anlamlandırması, zihninde depolaması, deneyim ve bilgi birikimlerinin önemli bir kısmını bu şekilde oluşturması dinlemenin öğrenmede temel öge olduğu anlamına gelir.” (Karadüz, 2012: 40)

Dinleme becerisi yalnızca günlük hayattaki öğrenmelerin kaynağı değildir. “Modern hayatta dinleme becerisi pek çok alanda kullanılır. Okul hayatı, aile içi ilişkiler, arkadaş toplantıları, radyo yayınları bunlardan sadece birkaçıdır. Dinleme, her türlü öğrenme sürecinde ve sosyal çevrede insanın karşısına çıkan, bazen farkında olarak bazen olmayarak kullanılan bir dil becerisidir. Dinlemenin, değerli bir sosyal beceri olduğu nadiren düşünülür. İnsanlar, etkili ve güçlü bir dil becerisi olan dinlemenin önemini tam olarak kavrayamamışlardır.

Günümüz dünyasının, bilimsel ilerlemelerle baş döndürücü bir hızla gelişmesi ve buna paralel olarak insanın, dört bir taraftan gelen mesaj bombardımanı altında olduğu düşünüldüğünde dinleme becerisinin etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasının büyük bir önem kazandığını söyleme gerekliliği ortaya çıkar.” (Aytan, 2011: 20-21) Bireylerin sosyal hayatlarındaki tüm ilişkilerin düzenlemelerinde gerekli ve önemli olan dinleme becerisi bireyin yaşadığı ortama uyumunu da sağlamalıdır. Yani dinleme becerisi çağın gelişimine uygun olmalıdır. Dinlenen materyal sayısının artması, teknolojiye paralel olarak dinleme becerisini kullanma oranını da artırmıştır (Çaylı, 2012: 9). Bu nedenle kişiler dinleme becerilerini teknolojik gelişime uygun şekilde geliştirmeli, her ortamda oraya uygun dinleme stratejileri belirlemeli ve dinlediklerinden kendi için önemli olan bilgileri öğrenebilmelidir. Bu şekilde hem çağın gereklerini yerine getiren hem de bireysel gelişimini doğru tamamlayan kişiler ortaya çıkacaktır.

Sosyal yaşamda da dinleme becerisinin gelişmiş olması kişiler arası ilişkilerin daha sağlıklı ilerlemesini sağlayacaktır. “Sınıfta, toplantıda, alışverişte, sosyal ilişkilerde, askerde vb. pek çok yerde iyi dinleyicilerle zayıf dinleyiciler kendilerini

hemen belli ederler. İlişkilerin sağlıklı, düzenli olabilmesi dinleme becerisinin etkin kullanılmasıyla doğrudan ilgilidir.” (Doğan, 2007: 40) Karşıdaki kişiyi anlamak, ona doğru şekilde dönüt verebilmek dinleme ve anlama sürecine bağlıdır. “Anlama becerisinin geliştirilmesi, hem birey hem toplum için çok önemlidir. Çünkü insana hayatı boyunca sayılamayacak kadar fazla mesaj gönderilmektedir. Birey, bu mesajları anlamlandırabildiği sürece çağdaş bilgiyi yakalayabilecek; daha rahat ve daha güçlü iletişim kurabilecek; karşısındaki insanları daha iyi anlayabilecektir. Bu da toplumu bilgi ve iletişim toplumu hâline getirecektir.” (Yıldırım, 2007: 19) Dolayısıyla toplumsal iletişimi doğru şekilde kurmak, çağdaş bilgiye ulaşmak ve bunu kullanmak dinleme becerisinin gelişimiyle sağlanabileceği için dinleme becerisine ayrıca önem verilmelidir.

Bir incelemeye göre ise bir insan gününün,

“%9’unu yazarak,

%16’sını okuyarak

%30’unu konuşarak

%45’ini dinleyerek geçirmektedir.” (Buzan, 2001: 97) Demek oluyor ki insanlar günlerinin büyük bir kısmında dinleyici konumundadırlar ve etrafları anlamaya çalışmaktadırlar. Yani dinleme becerisini doğru şekilde kullanmayan kişilerin günlük hayatlarını sorunsuz yaşamaları düşünülememektedir. Bu veriler dinleme becerisinin önemini bir kez daha göstermekte ve dinleme becerisine yönelik olarak yapılacak eğitim çalışmalarına öncelik ve önem verilmesi gerektiğini bir kez daha kanıtlamaktadır.

“Türkçe dersinin önceliği olan beceri dinlemedir. İnsan dille ilgili ilk birikimini çevresindekileri dinleyerek oluşturduğu için, bu doğal sürece uygun olarak okulda da öğrencilerin karşısına çıkarılacak ilk dil becerisi dinleme olmalıdır. Bu kural, ilköğretim okullarının bütün sınıfları için geçerlidir. Çünkü dinleme sınıf içi çalışmaların çok doğal bir parçasıdır.” (Kocaadam, 2011: 12) Eğitsel yaşamda başarının sağlanması dinleme becerisi ile doğrudan ilişkilidir. Eğitim sürecinde elde edilen başarının büyük bir bölümü dinleme becerisiyle doğru orantılıdır. Dinleme becerisi sadece Türkçe dersindeki başarıyı değil tüm dersleri aynı oranda

etkilemektedir (Kırbaş, 2010: 4). Bireylerin başarıya ulaşmalarındaki en önemli etken dersi derste dinleme ve öğrenme çalışmalarını yapabilme becerileridir. Bunu yapabilmek de dinleme becerisinin gelişimiyle doğrudan ilgilidir. Çünkü ders esnasında birey en çok dinleme becerisini kullanmaktadır. “Okullarımızda öğretmenlerin pek çoğu düz anlatım (takrir) yöntemini kullanmaktadır. Bu durumda öğrencilerin dinlemeye ayırdıkları zaman daha da artmakta, öğrendiklerinin neredeyse %83'ünü dinleme yoluyla elde etmektedirler. Bu, dinleme alanında yeterli beceriye sahip olmayan bir öğrencinin zihinsel kapasite bakımından zayıf olmamasına rağmen verimsiz bir öğrenim süreci yaşayacağı anlamını taşımaktadır.” (Çiftçi, 2001: 169). Dinleme becerisi gelişmiş bireyler sadece sınıf içinde değil dersten sonra da öğrendiklerini kısaca gözden geçirerek tekrar edebileceklerdir; fakat dinleme becerisi yeterince gelişmemiş bireyler bunun üç katı zaman harcayacaklardır (Yılmaz, 2007: 24). Yani dinleme becerisi gelişmiş bireyler kendi zihinsel kapasitelerini daha iyi ve aktif kullanabilecekleri için daha verimli bir öğrenim süreci yaşayacaklardır. Bu şekilde de başarıyı artırabileceklerdir.

“Bütün başarılı insanların gerçekte iyi bir dinleyici oldukları, dinlemenin insanlar arasında anlaşmayı kolaylaştırdığı, birbirlerine olan saygı ve sevgiyi en üst düzeye çıkardığı kesindir. İyi bir dinleyici, aynı zamanda karşı tarafa saygı gösteren, onun sözünü kesmeyen, onu anlamaya çalışan kişidir. Dinlemesini tam olarak bilmeyen insanların hayatına anlaşmalar değil sürtüşmeler hakim olmaktadır. Bugün hayatımızda ve özellikle okullarımızda şiddetin ön plana çıkmasının nedeni, bireylerde dinleme becerisinin gelişmemesidir.” (Kuşçu, 2010: 48) Dinleme becerisinin sosyal hayattaki etkilerinden biri de öfke kontrolü, karşıdaki kişiyi doğru anlama ve kendini karşıdaki kişiye doğru ifade edebilme yeteneğidir. Bu nedenle sağlıklı sosyal ilişkiler ve tartışmasız bir sosyal ortam için de dinleme eğitimi şarttır.

Dinleme eğitimi bu becerinin gelişimini sağlayarak bireyin hem sosyal hem eğitsel hem de kişisel anlamda doğru ilişkiler kurmasını, karşıdakileri doğru şekilde anlamasını ve kendini daha iyi ifade etmesini sağlayacaktır. “Dinleme eğitiminden geçmemiş ya da bu alışkanlığı edinmemiş bireyler, anlamakta ve anlatmakta sorun yaşamaktadırlar. Kişi, karşıdakilerin söylediklerin anlayamadığı zaman, direkt olarak savunmaya geçmekte ve suçun kendinde değil, konuşmayı yapan kişide olduğunu söylemektedir. Bu durum sağlıklı bir iletişim ortamının oluşmasını daima

engellemektedir.” (Kaplan, 2004: 13-14) Dinleme eğitiminde bireyleri her yönden geliştirecek ve onlara yardımcı olacak durumlar tespit edilmeli, günlük hayatta karşılaşılan sorunlar belirlenmeli ve bunlara yönelik uygulamalar yapılmalıdır. Bu şekilde birey günlük hayatta karşılaşacağı durumlara hazırlanmış olacaktır (Doğan, 2007: 29).

2.1.2. Dinleme Türleri

“İnsanlar günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü dinleyerek geçirmektedirler. Ancak karşılaştıkları duruma ya da içinde buldukları ortama göre kullandıkları dinleme türü değişmektedir.” (Katrancı, 2012: 22) Dinleme şeklinin nerede, nasıl olacağının belirlenmesi ve doğru şekilde uygulanması bireyi daha başarılı hale getirecektir. Yani birey dinleme türlerini kullanacağı yerleri ve kullanım şekillerini ne kadar doğru öğrenirse başarı da o oranda artacaktır.

Dinleme türleri ile ilgili kaynaklarda farklı sınıflandırmalar yapılmaktadır. Kingen (2000: 265) beş çeşit dinlemeden bahsetmektedir. Bunlar:

1. Ayırt edici dinleme,
2. Estetik dinleme,
3. Etkili dinleme,
4. Eleştirel dinleme,
5. Empatik dinlemedir.

Özdemir’e (1987: 168) göre ise dinleme türleri şunlardır:

1. Yalın dinleme,
2. Ayırıcı dinleme,
3. Eğlenmek ve yorgunluklarımızı gidermek için dinleme,
4. Bilgi edinmek için dinleme,
5. Bilgileri düzenleme için dinleme,
6. Eleştirel dinleme,
7. Yaratıcı dinleme.

Kantemir (1997: 18) de dinlemeyi şu şekilde sınıflandırır:

1. Gönüllü veya gönülsüz dinleme,
2. Rastgele veya maksatlı dinleme,

3. Disiplin veya değişikliğe dayanan dinleme,
4. Eleştirici veya eleştirici olmayan dinleme,
5. Sempati veya antipati ile dinleme.

Farklı sınıflandırma ve adlandırmaların olduğu dinleme becerisinin türleri İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2006) ise şu başlıklarla ele alınmıştır:

- Katılımlı dinleme
- Katılımsız dinleme
- Not alarak dinleme
- Kendini konuşanın yerine koyarak dinleme (Empati kurma)
- Yaratıcı dinleme
- Eleştirel dinleme
- Seçici dinleme

“Sonuç olarak her ne kadar farklı şekillerde isimlendirilse de dinleme etkinliğinin türüne göre dinleme türünün de değiştii söylenebilir. Bireylerin dinleme türleri hakkında bilgi sahibi olmaları etkili dinleyici olmalarını yakından ilgilendirmektedir. Etkili dinleme, ancak dinlenen şeyden anlam çıkarma ile mümkündür. Etkili dinleme becerisi gelişmiş bireyler, çevrelerindeki insanlarla daha iyi iletişim kurabilirler. Böylece iletişim eksikliğinden kaynaklanan sorunlar en aza indirgenebilir. Bireylerin etkili birer dinleyici olmaları için dinleme türlerini öğrenmeleri ve hangi durumda hangi dinleme türünü kullanacaklarını bilmeleri önemlidir. Bu nedenle okullarda dinleme türlerine yönelik eğitime önem verilmelidir.” (Katrancı, 2012: 27)

2.1.2.1. Katılımlı Dinleme

Amaç: Dinleme sürecinde zihinde oluşan soruların konuşmacıya iletilerek dinlenenlerin daha iyi kavranmasıdır. Dinlenenlerin ve soruların konuşmacıya

yansıtılarak karşısındakine dinlediğini hissettirme, konuşmacının rahatlamasını ve iletişimin amacına ulaşmasını da sağlar.

Uygulama: Dinleme sırasında başka bir işle uğraşmamak ve konuşmacı ile göz teması kurmak gereklidir. Konuşmacıdan anlatılanlara açıklık getirmesini istemek, konuşmacının sözlerini ve duygularını geri yansıtmak, fikir ve duygularını özetlemek bu uygulamada yapılacaktır.

Uygun yerlerde konuşmacının sözleri özetlenmeli veya söylenmek istenen geri bildirimle verilmelidir.

Dinleyici, konuyu daha iyi anlamak, istekte bulunmak veya karmaşık bir probleme çözüm sunmak amacıyla da konuşmacıya sorular sorabilir. Böyle durumlarda not alınarak veya araya girilerek “Söylediklerinizi tam olarak anlayamadım. Daha açık söyler misiniz?” gibi açıklama soruları sorulabilir.

Bireyin etkin olarak görev aldığı dinleme türlerindedir. Bu dinleme türünde kişi dinlerken aynı zamanda düşünmek, not almak, sorular tasarlamak, eleştirmek gibi zihinsel süreçleri gerçekleştirir ve bunları anlatıcıya yansıtır. Böylece hem anlatıcıya dönüt vermiş olur hem de kendi anladıklarını değerlendirme imkanı elde eder.

Örneğin; öğrencilerin merak ettikleri öğrenmek istedikleri ortak bir konuda bir grup öğrenci sunum hazırlayarak sınıfta arkadaşlarına sunarlar. Diğer öğrenciler sunum yapılmadan önce merak ettiklerini zihinlerinde tasarlayarak sunum esnasında bu sorularını cevaplarını bulmaya çalışırlar. Sorunun cevabını açık olarak bulamaz ya da yeteri kadar anlayamazlarsa uygun yerlerde konuşmaya katılarak sorularını yöneltir, daha fazla açıklama ister bu şekilde de katılımlı bir dinleme gerçekleştirmiş olurlar. Sınıf içindeki ortamın cesaret verici olması sunumu hazırlayan kişilerin konuya dair yeterli bilgiye sahip olması gibi dış unsurlar ise öğretmen tarafından denetlenir ve kontrol altında tutulur.

2.1.2.2. Katılımsız Dinleme

Amaç: Dinleme/izleme sürecinde öğrencilerin dinledikleri üzerinde düşüncelerini sağlayarak zihinsel faaliyetlerini etkin kılmaktır.

Uygulama: Dinlenen metnin bir süreçten mi bahsettiği, yoksa bir açıklama mı getirdiği belirlenir. Metnin türüne ve metinden elde etmek istenilenlere uygun

olarak zihinde “Kim, ne, nereye, ne zaman, nasıl?” gibi sorulara cevap bulmaları için öğrenciler yönlendirilir.

Dinleyici kişi katılımlı dinlemeye göre daha pasif durumdadır. Zihinsel süreçler aynı şekilde gerçekleşir. Sadece düşünülenlerin birçoğu içseldir. Konuşmacıya yansıtılmaz.

Sınıfta işlenen metnin yazar ya da şairi ile ilgili bilgi toplanması ve bunun sınıfta diğer öğrencilere anlatılması istenebilir. Bu şekilde sınıfta bulunan öğrenciler konuşmacıya katılmadan yalnızca dinler ve içsel olarak bilgileri sınıflandırır. Bu şekilde yapılan uygulamalar katılımsız dinlemeye örnek teşkil eder.

2.1.2.3. Not Alarak Dinleme

Amaç: Dinlenenlerin/izlenenlerin daha kolay anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlamaktır.

Uygulama: Öğrencilerden dinleme/izleme amaçlarına göre notlar almaları istenir. Not alınırken dikkat etmeleri gereken noktalar (ana fikrin, önemli ifadelerin, güzel sözlerin not alınması; özgün ifadelerin kullanılması vb.) hatırlatılır. Öğrencilere not alabilecekleri çalışma kâğıtları verilir.

Not alarak dinlemede önemli olan not alma çalışmalarının yapılmış olması ve öğrencinin neyi, neden not alması gerektiğinin farkında olmasıdır. Anlatılanlar içinden kişi doğru yerleri doğru yöntemlerle kaydedebilirse istenilen sonuca ulaşılabilir. Bu nedenle not alma yöntemleri uygulamalı olarak öğretilmelidir.

Not alarak dinleme için genellikle çalışma kâğıtları kullanılır. Örneğin; öğrencilere bir hikâyeye dinletilecekse öncesinde hikâyeye haritasının bulunduğu bir çalışma kâğıdı verilir. Ve öğrencilerden metni dinlerken bu çalışma kâğıdını doldurmaları istenir.

2.1.2.4. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Empati Kurma)

Amaç: Dinleyicinin kendisini konuşmacının yerine koyarak onun neler hissettiğini, sözlerinin hangi deneyimleri yansıttığını, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlamaktır.

Uygulama: Öğrencilerden konuşmacının veya dinlediklerindeki/izlediklerindeki varlık ve şahıslardan birinin yerine kendilerini koyarak olayları,

duygu ve düşünceleri anlamaları istenir. Bu yöntemle yapılan dinleme/izleme diğer kişi ile aynı fikri paylaşma anlamına gelmez. Bir süre için kendi duygu ve düşüncelerinden sıyrılarak olaylara ve durumlara karşısındakinin bakış açısıyla bakmayı ve onu anlamayı gerektirir. Öğrenci, kendini karşısındakinin yerine koyarken o kişiyi iyi-kötü, onun duygu ve düşüncelerini de doğru-yanlış olarak değerlendirmekten kaçınmalıdır; çünkü ön yargılı yaklaşım karşımızdakini anlamamızı engeller.

Empati kurma sadece dinleme/izleme çalışmalarında değil günlük hayattaki birçok durumda da kullanılması gereken bir beceridir. Bireyin empati kurmayı doğru şekilde öğrenmesi derslerde yapılan çalışmalarla sağlanabilir. Kişi ders içi etkinliklerle bu beceriyi ne kadar geliştirirse sosyal hayatına da o ölçüde yansıtılabilecektir.

Öğrencilerden dinlenen hikâyedeki karakterlerden bir tanesinin yerine kendilerini koyarak dinlemeleri gerektiği söylenir. Metin en az iki defa dinlenir. Daha sonra öğrencilere hangi karakterle empati kurdukları sorulur. Bu karakterin hissettiklerini anlatmaları ya da yazmaları istenerek empati kurarak yapılan dinleme süreci kontrol edilir.

2.1.2.5. Yaratıcı Dinleme

Amaç: Öğrencilerin dinlediklerini/izlediklerini yorumlaması ve bunlardan yeni fikirler üretmesidir.

Uygulama: Bu yöntem iki şekilde uygulanabilir:

1.Katılımsız dinleme/izleme yapılarak konuşmacının sözlerinden yeni düşünce ve hayaller üretilir.

2.Katılımlı dinleme/izleme yapılarak konuşmacının sözlerinden üretilen düşünce ve hayaller ifade edilir. Konuşmacının daha rahat ve yaratıcı düşünmesini sağlamak için yönlendirici sorular sorulur veya cesaret verici sözler söylenir.

Yaratıcı dinleme/izleme çalışmalarında hangi yol kullanılırsa kullanılsın öğretmenin doğru şekilde süreci yönetmesi önemlidir. Bireyin dinlenen/izlenenle ilgili ilginç fikirler üretmesi, konudan uzaklaşmaması ve bunları gerektiğinde ifade edebilmesi sağlanmalıdır.

Öğretmen sınıfta çözüm üretilebilecek toplumsal ya da çevresel bir sorunla ilgili bilgiler verir. Bu aşamada öğretmen, katılımsız dinleyen öğrencilere konuşmanın bazı bölümlerinde sorular yönelterek anlatılan soruna ilişkin çözümler üretmelerini ve bunları paylaşmalarını ister. Bu şekilde yapılan uygulamalar yaratıcı dinlemeye örnek teşkil etmektedir.

2.1.2.6. Eleştirel Dinleme

Amaç: Öğrencilere dinledikleri/izledikleri hakkında soru sorma alışkanlığı kazandırarak konu hakkında düşünmelerini; konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla, tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlayarak kendi doğrularını buldurmaktır.

Uygulama: Sunulan bilginin konuşmacının kişisel duygu ve düşüncelerini mi yansıttığı, yoksa bilimsel verilere ve gözlemlere mi dayandığı hızlı bir şekilde analiz edilmelidir. Bunun için öğrencilerin konuya yönelik olarak aşağıdaki soruları sorma becerisini kazanmış olmaları gerekmektedir.

1. Konuşmacının amacı nedir?
2. Konuşmacı konuyla ilgili yeterli bilgi ve birikime sahip mi?
3. Verilen bilgiler güncel ve geçerli midir?
4. Konu tarafsız bir bakış açısıyla mı ele alınıyor? Eleştiriler doğru mu?
5. Alternatif çözüm önerileri sunuluyor mu?
6. Çözüm önerileri bilimsel mi?

Eleştirel dinleme/izleme çalışmaları günümüzde de ayrıca önem kazanmıştır. Birçok farklı kaynağa birden maruz kalan birey doğru bilgiye ulaşabilmek için gereken soruları sorabilmelidir. Kişi ne kadar doğru ve hızlı düşünür; bilgiyi zihninde ne kadar iyi irdelerse dinledikleri/izlediklerinden o kadar doğru sonuçlar elde etmiş olacaktır.

Sınıfta güncel konularla ilgili bir kişinin konuşma yapması ve kendi fikirlerini anlatması istenir. Konuşma yapan birey düşüncelerini anlatırken dinleyicilerin bu kişinin düşüncelerini kendi zihinlerinde değerlendirmeleri ve ne kadarına katılıp ne kadarına katılmadıklarını, bunun nedenini belirlemeleri istenir. Konuşma bittikten

sonra dinleyicilere söz verilerek dinledikleriyle ilgili düşündükleri olumlu ve olumsuz eleştirileri aktarmaları sağlanır.

2.1.2.7. Seçici Dinleme

Amaç: Dinlenenlerin/izlenenlerin içinden ilgi ve ihtiyaca yönelik olanların seçilerek dinlenmesi/izlenmesidir.

Uygulama: Seçici dinleme/izleme aşağıdaki şekillerde uygulanabilir:

1. Önceden hazırlanmış sorular dağıtılarak öğrencilerden bunların cevaplarını bulmaya yönelik olarak dinlemeleri/izlemeleri istenir.

2. Dinleme/izleme amacına veya ilgi alanına yönelik olarak dinlenenlerden/izlenenlerden bir veya birkaç bölüm/ konu seçilerek yalnızca bu kısımlar dikkatle dinlenir/izlenir.

Örneğin; hazırlanan bir karşılıklı konuşmada (öğretmen-öğrenci, doktor-hasta, satıcı-müşteri vb.) tarafların birbirlerinin konuşmalarından seçme yapmaları ve bunları sınıfta değerlendirmeleri istenir.

Seçici dinleme “Bir insanın ne aradığını bilmesi ve ona göre dinlemesidir.” (Aras, 2004: 29) Bu yöntem/teknikle yapılan dinlemelerde kişi dinledikleri/izlediklerinden belirli bölümleri daha dikkatli dinler. Hangi bölümlere dikkat edileceği önceden belirlendiği için dinleyen kişinin istenilen sonuca daha kolay ulaşması sağlanır.

Sınıfta dinletilecek metinle ilgili bazı sorular hazırlanır ve bunlar öğrencilere verilir. Öğrenciler metni dinlemeden önce soruları okurlar ve incelerler. Daha sonra tüm öğrenciler soruları kapatır. Dinleme işleminden sonra sorular tekrar açılır ve cevaplar bulunmaya çalışılır.

2.1.2.7.1. Seçici Dinlemenin Önemi

“İnsanın kulağına aynı anda birden çok ses gelmektedir; ancak kulağa gelen bu sesler bütününe tek bir insan tarafından anlamlandırılması mümkün değildir. İnsan birden çok kişiyle aynı anda iletişim kuramayacağı gibi, kulağa gelen birçok sesin de anlamlandırılması olanaksızdır. Konuşanlar arasından herhangi biri seçilerek iletişim devam ettirilir. Çevreden gelen uyarıcılardan, bizim için önemli saydığımız seslere dikkatimizi vererek, o sesi anlamlandırabilmekteyiz.” (Kaplan, 2004: 44) Çevreden

duyduğumuz seslerden önemli olanı seçerek yaptığımız dinleme seçici dinlemedir. Dışarıdan gelen sesler seçici dinleme yoluyla dinlenmezse gürültü olacaktır (Çelebi, 2008: 12). Bu nedenle kişi ulaşmak istediği amaca, cevabını aradığı soruya yani ihtiyacına göre seçerek dinleme yapmalıdır.

Seçici dinleme kişinin amacına daha kolay ulaşmasını sağlayan bir dinleme türüdür. Seçici dinleme ile kişi anlatıcının söylediklerinden kendi amacına uygun olanı seçer diğer kısımlara daha az dikkat eder. Seçici dinleme bilinçli kullanıldığında zamandan tasarruf etmemizi sağlamaktadır (Kaplan, 2004: 44). Bu şekilde daha kısa sürede daha çok bilgiye, düşünceye ulaşılması mümkün olmaktadır.

Aslında seçerek dinleme, beynimizin çalışma sistemine paralel olarak yapılan dinlemedir (Aras, 2004: 29). Çünkü insan beyni dışarıdan gelen seslerin hepsini işitebilir. Ama bunlardan sadece dikkatini verdiğini, istediğini, işine yarayacağını düşündüğünü yani seçtiğini dinler. Bu nedenle seçici dinlemenin eğitimi ve uygulanması daha kolaydır. Örneğin aynı anda hem televizyonun hem eşinin hem çocuğunun sesini duyan kişi hangisini daha önemli görüyorsa onu dinler ve algılar. Diğerleri gürültü olarak kalır. Bir müddet sonra “Ne demiştim?” sorusu sorulduğunda kişinin dinlediği dışındakilere cevap verememesi bu yüzdendir.

Öğrenciler aslında seçici dinlemeyi sıklıkla kullanırlar. Ama bu farkında olarak yapılmamaktadır. Sınıf içinde sınavda ağırlıklı olarak çıkacak konuların daha dikkatli dinlenmesi seçici dinlemedir. Öğretmenin “Bu konuya dikkat ediniz!, Buraya iyi çalışınız., Geçen yıl da bununla ilgili sorular vardı.” gibi cümleler kurması dikkatin o konuya yönelmesini sağlar ve öğrenci o bölümü daha dikkatli, seçerek dinler.

Seçici dinleme ders başarısını da etkiler. “Seçerek dinleyen kişi, seçerek okumada olduğu gibi kendi amacını bilir ve ona göre dinler, kendisine gerekli olanı dinler. Burada dinleyici, konuşmadaki mesajın anlaşılmasına yardımcı olacak bölümler üzerinde dikkatini toplar ve sadece o bölümleri dinleyerek konuşmayı tam ve doğru olarak kavrayabilir. Bu, bir alışkanlık hâline getirildiği zaman sağlıklı ve hızlı bir dinleme becerisi kazanılmış olur.” (Yıldırım, 2007: 74) Öğrenciler seçici dinleme alışkanlığı kazandıkça anlatılanlardan doğru sonuçlara ulaşabileceklerdir. Bu şekilde de öğretilmek istenen bilgileri daha kolay kavrayabileceklerdir.

Sonuç olarak seçici dinleme eğitimi almış bireylerin hem günlük hayatları hem de öğretim ortamları yani seçici dinlemeyi kullandıkları her alan bundan olumlu yönde etkilenecektir. Seçici dinlemenin kullanılmasıyla daha doğru sonuçlara daha hızlı ve kolay ulaşabilecek olan bireyler hem zamandan tasarruf edecekler hem karşılardaki kişinin söylemek istediklerini daha kolay ve doğru anlayabilecekler hem de daha başarılı olacaklardır.

2.2. Diğer Dil Becerileri ile Dinleme İlişkisi

“Dil öğrenimi ailede başlar, okulda gelişir. Dil belli bir zamanda öğrenilip bitirilmez; dil öğrenimi bir ömür boyu devam eder. Bu, insanın sosyal bir varlık olmasının doğal bir sonucudur.” (Doğan, 2007: 2) “Ana dilin gerektiği biçimde ve yeterince öğrenilmemesinin, insanların anlama ve anlatma etkinliklerinde yetersiz kalmasına, bu durumun da toplumsal bir varlık olan insanın sosyal yönden olumsuz etkilenmesine neden olacağı düşünülebilir. İnsanlar arasındaki birçok problemin iletişim eksikliği ve hatalarından kaynaklandığı göz önüne alındığında ‘ana dili eğitimi-toplumsal yaşam’ bağıntısının önemi daha iyi anlaşılacaktır.” (Akgül, 2010: 1)

Dil öğreniminin planlı ve bilinçli olarak gerçekleşmeye başladığı yer okullardır. Okulda birey günlük hayatta kullandığı tüm dil becerilerini bilinçli olarak kullanmaya ve uygulamaya başlamaktadır. Türkçe öğreniminde kullanılan dil becerileri anlama ve anlatma olarak genel iki başlıkta değerlendirilmektedir. Dinleme ve okuma, anlama; konuşma ve yazma ise anlatma becerileridir. Bu dört dil becerisi Türkçe öğreniminin temelini oluşturmaktadır. “Türkçe öğretiminin öncelikli sorumluluğu, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini bilimsel bir anlayışla, planlı bir biçimde geliştirmek, onlara Türk dilini doğru, bilinçli kullanma duyarlılığı kazandırmaktır. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi, ilköğretim birinci sınıftan başlayarak sekizinci sınıfın sonuna kadar süren Türkçe öğretiminin etkili ve verimli kılınmasıyla mümkündür.” (Bağcı ve Temizkan, 2006: 479)

Ana dili eğitimde dört dil becerisinin gelişimi için sürekli uygulamalar yapılmalıdır. Yapılan uygulamalar bireylerin hem sosyal yönden gelişimini sağlayacak hem de iletişim becerilerini kuvvetlendirecektir (Fidan, 2012: 17). Bu

uygulamalarda dil becerilerinin birbirini tamamlar nitelikte olduğu göz önünde tutulmalıdır. “Nasıl duygu, düşünce, tasarım ve yaşantılarımızı karşımızdakilerle paylaşmak için söze ya da yazıya başvuruyorsak, sözlü ve yazılı anlatım yollarını kullanıyorsak; başkalarının duygu ve düşüncelerini, tasarım ve yaşantılarını paylaşmak için de okumaya ve dinlemeye başvururuz.” (Yıldırım, 2007: 31) Dil becerilerinin birbirlerini tamamladıkları ve birlikte kullanıldıkları düşünüldüğünde, dört dil becerisinin birbiriyle ilişkili olarak geliştirilmesine dayalı uygulamalar, günlük hayatta dilin kullanımının da daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır.

2.2.1. Dinleme- Okuma İlişkisi

“Dinleme, konuşma ya da okunma yoluyla ifade edilen bir konunun algılanıp kavranmasıdır. Dinleme aynı zamanda öğrenme yollarından biridir.” (Çelikbaş, 2010: 11) “Okuma, basılı sözcükleri kavramaya ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinliktir.” (Özdemir, 1990: 13) Dinleme ve okuma dil becerileri içinde anlama başlığı altında birlikte ele alınmaktadır. Birey kendi duygu ve düşüncelerini anlatmak için, yaşadıklarını paylaşmak için nasıl ki konuşma ve yazma becerilerini kullanıyorsa; başkalarının duygu ve düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşmak için de dinleme ve okumaya başvurmaktadır (Yıldırım, 2007: 31).

“Dinlediğini ve okuduğunu anlama arasındaki ilişkiyle ilgili olarak son yıllarda farklı görüşler ortaya atılmıştır. Okuma ve dinleme becerileri, bir paranın iki yüzü gibi düşünülürse, dinleme ve okuma dildeki alıcı becerilerin farklı iki yüzü gibidir. Her ikisi de dilin kullanımının içinde yer almaktadır. Dinleyici, konuşmacının mimiklerinden anlam çıkarma, konuşmacıyı istediği anda durdurma ve açık olmayan noktalarla ilgili soru sorma gibi avantajlara sahiptir. Okuyucu, durma, geri dönme ve tekrar okuma gibi avantajlara sahiptir. Bu farklı avantajlar birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Dinleme ve okuma aynı dilsel yeterliliktedir. Pek çok araştırmacı da dinleme ve okuma becerileri arasında bir ilişki tespit etmişlerdir.” (Kaplan, 2004: 55)

Dinleme ve okuma ilişkisi değerlendirilirken hem iki becerinin de anlamayı sağlaması hem de bilgi edinmedeki ortak noktaları ele alınmalıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi iki beceri de anlamayı sağlarken farklı avantajlar sunmaktadır. Fakat bunun yanında bu iki becerinin birbirlerini tamamlayıcı yönleri de unutulmamalıdır.

Dinleme becerisi bilgi edinmek amacıyla genellikle planlı ve belirli bir zamanda yapılır. Bir dinletiyeye gitmeden ya da derse girmeden önce ne zaman olduğu ya da neyle ilgili olduğu hakkında az da olsa bilgi edinilir. Bu şekilde yapılacak olan yani planlı dinleme etkinliklerinden önce, dinlemeyi daha etkili kılmak adına yapılan okuma etkinlikleri kişiye katkı sağlayacaktır. Öğrenci konuyu önceden okuyup gelirse ya da dinleyici konferansa bilgi edinip gelirse dinleme becerisini daha etkili ve bilinçli kullanacaktır. Tam tersi durumda da aynı şey geçerlidir. Birey daha önce dinleyip hakkında bilgi edindiği bir konuyla ilgili herhangi bir şey okursa okuduğunu daha iyi anlayacaktır. Dinleme ve okuma becerilerinin bilgi edinmede sıralı olarak kullanılması hem kişinin ön bilgisini artıracak hem de hazırbulunuşluğu sağlayarak motive olmasına yardımcı olacaktır. “Okuduğunu anlama becerisini geliştirmeye yönelik öğretim etkinlikleri, dinlediğini anlama becerisinin gelişimini de etkilemektedir. Sonuçta her iki beceri de zihnin anlama süreci ile ilgilidir. Okuduğunu anlama becerisi üst düzeyde olan bir kişinin, dinlediğini anlama becerisi de üst düzeyde olacaktır.” (Kaplan, 2004: 56) Bu açıdan bu iki beceri birbirini tamamlar nitelikte olduğu göz önüne alınmalı ve çalışmalar iki beceriyi de kapsayacak nitelikte hazırlanmalıdır.

2.2.2. Dinleme- Yazma İlişkisi

“Yazma becerisi dinleme, konuşma ve okuma üzerine kurulmuş, en son kazanılan beceri alanıdır.” (Emiroğlu ve Pınar, 2013: 778) Yazma becerisi konuşma ile birlikte anlatma becerilerinin içinde yer almaktadır. Fakat yazma, dinleme ve konuşmadan farklı olarak tıpkı okuma gibi okulda öğrenilen ve okulla gelişmeye başlayan bir beceridir. Birey okula başladıktan sonra kendini anlatmak için yazma becerisini de kullanmaya başlamaktadır. Bu süreçte yazmayı öğrenen birey ilk olarak duyduklarını yazarak bu beceriyi geliştirmektedir. Yani doğuştan kazanılan dinleme becerisi yazma becerisinin öğrenilmesinde ve geliştirilmesinde aktif rol oynamaktadır.

“Yazma, duygu, düşünce, istek ve olayların belli kurallara uygun olarak bir takım sembollerle anlatılmasıdır.” (Özbay, 2009a: 115) Yazma becerisini kullanan bireylerin kendilerini istedikleri gibi ifade edebilmeleri için kelime hazinelerinin de

yeteri kadar gelişmiş olması gerekmektedir. Kişi ne kadar çok kelime bilirse duygu, düşünce, hayal ve olayları o kadar doğru ve anlaşılır şekilde yazacak, karşıya aktaracaktır. Kelime hazinesinin gelişiminin en önemli ve etkili yollarından birisi ise dinlemedir. Gerek ders içinde gerek günlük hayatta insanlar duydukları kelimeleri kullanım şekillerini daha kolay öğrenmektedir. Bu da dinleme becerisi ve yazma becerisi arasında farklı bir ilişkinin daha olduğunu göstermektedir.

Dinleme becerisinin etkili olması için de yazma becerisi önemli etkiye sahiptir. Kişiler dinlediklerini yazarak kaydettikleri için daha iyi öğrenmekte ve daha zor unutmaktadırlar. Not olarak yapılan dinlemeler bu iki beceriyi birleştirmekte ve daha etkili öğrenmeler olmasını sağlamaktadır.

Dinleme ve yazma becerilerinin birbirlerinin gelişimini etkilediği görülmektedir. Bu iki beceriden herhangi birinin eksikliği diğerini de olumsuz etkileyecektir. Dinleme becerisi gelişmemiş kişinin anlama becerisi eksik olacağı için yazma becerisinin de gelişmesi beklenmemelidir (Özbay, 2010: 63). Yazma becerisi gelişmemiş bireyin de dinlediklerini tam olarak anlaması ve zihnine kaydetmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bu iki becerinin ortak etkinliklerle geliştirilmesine önem verilmelidir.

2.2.3. Dinleme ve Konuşma İlişkisi

Konuşma ve dinleme becerisi doğuştan itibaren bireyde var olması ve kendiliğinden gelişmesi bakımından benzerdir. Dünyaya gelen birey öncelikle dinleme yoluyla söylenenleri duymakta, sesleri ayırt etmektedir. Sonra da bu sesleri taklit yoluyla çıkararak konuşmaya başlamaktadır. Dinleme becerisi konuşma becerisinin temelidir, var oluş kaynağıdır. Çünkü duymayan bir birey konuşamaz. Sesleri duymadan konuşma becerisi gelişmez. Doğuştan işitme engellilerin bu engelleri giderilince konuşmaya başladıkları görülmekte; küçük yaşta işitme becerisini yitiren kişilerin de konuşma becerilerinde gerileme yaşandığı göze çarpmaktadır (Aras, 2004: 2). Doğuştan işitme engeli yaşayan bireyler ise bu engelleri düzeltilmezse hiç konuşamamaktadır. Bu bilgilerden iki becerinin birbirinin gelişiminde önemli bir rol oynadıkları ve birbirleri için gerekli oldukları anlaşılmaktadır.

“Dinlemenin işlevsel yönden en fazla etkileşime girdiği dil becerisi konuşmadır. Bu ilişki hali hazırda, dil merkezli iletişim sürecinin unsurları olarak da bilimsel literatürde tescil edilmiştir. Dinleme ve konuşma becerileri iletişim sürecinde, anlama ve anlatma işlevlerini yerine getirmektedir. Daha genel bir ifadeyle dinleme işlevini yerine getiren alıcı, konuşma işlevini yerine getiren ise kaynaktır. Bu işlevsel ortaklığı oluşturan genetik şifre ise, dilin kimyasında aranmalıdır.” (Onan, 2005:165)

Dinleme ve konuşma becerilerinin en çok etkileşime girdikleri yer iletişim sürecidir. İletişim sürecinde bu iki beceri birbirinden ayrılmaz; biri olmadan diğersinin olması düşünülemez (Gündoğdu, 2011: 1218). İletişimin daha çok sözle yapıldığı ortamlarda bu iki beceri etkili olmakta ve iletişimin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. “Sözlü iletişim, toplumların kültürel kimliklerini korumalarında ve gelecek nesillere aktarmalarında çok büyük bir role sahiptir. Sözlü iletişim, günümüzde de en çok kullanılan iletişim seklidir. Günlük hayattaki ilişkilerin çoğu, bu iletişime dayanmaktadır. Sözlü iletişim, iki temel beceriyi gerektirir: Bunlar konuşma ve dinlemedir. Bunlardan birinin olduğu yerde diğeri de vardır, biri olmadan diğeri de gerçekleşmez. Dinleme olmadan konuşma olmayacağı gibi dinleme becerisi gelişmemiş olan insanların doğru ve güzel bir şekilde konuşmaları da mümkün değildir.” (Yıldırım, 2007: 34)

Konuşma ve dinleme becerilerinin birbirini en iyi şekilde tamamlayacak uygulamalarla desteklenmesi bireylerin hem anlama-anlatma süreçlerine hem de iletişim becerilerine olumlu yönde etki edecektir.

2.3. Dinlemenin İletişimdeki Yeri

İletişim insanların her türlü duygu, düşünce ve yaşantılarını yani deneyimlerini başka bir insana aktarması ve sonucunda bir tepki alması sürecidir. “İletişim (communication) kavramı, Latince “communis” kavramından gelmektedir. Bu kavramın kökeninde de “common” yani “ortak” anlamı vardır. Türkçede kullanıldığı şekliyle de bu ortaklığa işaret edilmektedir. İletişim kelimesindeki “ş” eki de yer aldığı kelimelere ortaklaşma anlamı katmaktadır. Yani iletişimin olması için ortak

kabul edilen kavramlara, sembollere ve bunları gönderecek-alacak kişilere ihtiyaç vardır.” (Deniz, 2007: 6-7) İletişimle ilgili farklı tanımlamalar yapılmıştır:

“İletilmek istenen mesajın, ilgili tüm kişiler tarafından tamamı ile anlaşılabilmesi amacıyla bilgi, düşünce veya kanının, yazma, konuşma ve görsel araçlarla ya da bunların bir arada kullanılmasıyla aktarılmasıdır.” (Hoy ve Miskel, 2010)

“İletişim, bilgi ve düşüncelerin herkesçe aynı biçimde ve aynı değerle anlaşılabilir olması veya anlaşılır duruma getirilmesi, paylaşılması ve karşılıklı etkinin sağlanmasıdır.” (Mutlu, 1994: 99)

“Çeşitli amaçlara varmak için sözcüklerin ve diğer simgelerin (belli yüz ifadeleri, vücut hareketleri, fiziksel görünüm,vb.) kullanılmasıdır.” (Sayers ve diğ., 1993)

“İletişim, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir.” (Dökmen, 1995: 19).

Tanımlarda iletişim sürecinde önemli olan dört unsura dikkat çekilmektedir. Bunlar: kaynak, mesaj, kanal ve alıcıdır. Bu dört unsurun birbiriyle olan uyumu iletişimin sağlıklı ilerlemesini sağlayacaktır. İletişim sürecinin amacına ulaşması için kaynak ve alıcı arasında ortak bir dilin kullanılması önemlidir. İletilen mesajın ortak semboller içeren bir kanalla karşıya ulaşması iletişimin istenen yönde sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Tüm iletişim süreci hakkında bilgi edinilmesini sağlayan unsur ise dönüttür. Dönüt alıcının aldığı mesaja dair hissettiklerini, düşündüklerini karşıya yani kanala aktarmasıdır. Dönütle konuşan, dinleyenin mesajları yeterince kavrayıp kavramadığını kontrol eder; dinleyen, konuşanın doğruluğunu, güvenilirliğini, söyledikleriyle tavırları arasındaki ilgiyi değerlendirir (Çiftçi, 2001: 170). Bu şekilde iletişimin niteliğine dair bilgi edinilir. “İletişimin niteliği dinleyicinin, konuşanın iletilerini uygun bir biçimde anlaması ve tepkide bulunabilmesiyle ölçülür. Çünkü iletişimin gerçekleşebilmesi buna bağlıdır.” (Yılmaz, 2007: 20) Dönüt sürecinde alıcı kaynak, kaynak da alıcı durumuna gelmektedir.

İletişim kavramının önemi dille birlikte ele alındığında ortaya çıkmaktadır. İletişim kurmayı sağlayan öge dildir. Dilin kullanıldığı her durumda iletişim kavramından da söz edilmektedir. Mesela dille yapılan kültür aktarımı iletişim olmadan olmaz, insanlar arasındaki anlaşma yine iletişimle sağlanmaktadır. Ders içindeki öğrenci öğretmen ilişkilerinin tamamı da iletişimle olmaktadır. Dil gerçekleştirdiği tüm işlevleri iletişimle birlikte sağladığına göre dilin en önemli işlevi iletişimdir.

Dil olmadan iletişimden söz edilemez. “Dil açısından bakıldığında, gönderen mesajını ya konuşarak ya da yazarak gönderebilir; alan ise mesajı ya dinleyerek ya da okuyarak alabilir.” (Çelebi, 2008: 6) Kaynağın kullanabileceği beceriler konuşma ve yazmadır. Bu becerilerden en çok kullanılanı ise konuşmadır. Konuşma ile yapılan iletişim de sözlü iletişimdir. “Günlük hayattaki ilişkilerin çoğu, bu iletişime dayanmaktadır. Sözlü iletişim, iki temel beceriyi gerektirir: Bunlar konuşma ve dinlemedir. Bunlardan birinin olduğu yerde diğeri de vardır, biri olmadan diğeri de gerçekleşmez. Dinleme olmadan konuşma olmayacağı gibi dinleme becerisi gelişmemiş olan insanların doğru ve güzel bir şekilde konuşmaları da mümkün değildir.” (Yıldırım, 2007: 34) Konuşma yoluyla alıcıya iletilen mesajlar dinleme yoluyla alıcı tarafından alınacaktır. Konuşmada ses, tonlama ve vurgu gibi unsurlar dikkate alınmalıdır. Kaynağın dış görünüşü, jest ve mimikleri de iletişim sürecini etkileyen unsurlardır (Çiftçi, 2001: 170). Kaynak olan kişi tüm bu unsurları dikkate alarak anlatmak isteği duygu, düşünceyi alıcıya ulaştırmalı ve doğru bir iletişim süreci başlatmalıdır. Mesaj bu unsurlar dikkate alınarak iletilirse iletişim başarıya ulaşacaktır.

Dil eğitiminde bireyler dili kullanmayı öğrenmektedir. Herhangi bir dili bildiğini söyleyen bir kişi bu dili konuşabilmekte, bu dille yazabilmekte, okuyabilmekte ve bu dille söylenenleri anlayabilmektedir. Yani dil eğitimi bireye dört temel dil becerisini kazandırmaktadır. Bu dil becerilerinin temel işlevi ise insanların iletişim kurmasını sağlamaktır. “İletişim teknolojilerinde gelinen nokta ne olursa olsun insan, karşı tarafa bir *ileti* göndermeye; *alıcı* konumundaki insan ise, kendisine gönderilen *iletiyi* çözmeye çalışmaktadır. Hangi çağda olursa olsun insan, okuma ya da dinleme yoluyla kendisine gönderilen *iletiyi* algılama, anlama çabası

içindedir. Okuma ve dinlemenin tanımlamaları da bu eylemlerin mesajı anlamak için gerçekleştirilen eylemler olduğunu ortaya koymaktadır.” (Türkyılmaz, 2010: 209) Dil eğitimi ve dil becerilerinin amacı insanlar arasındaki iletişimi sağlamaktır.

“İletişim sürecinde dinlemenin önemine de ayrıca değinilmelidir. Çünkü dinleme, iletişim sürecini doğrudan etkileyen bir eylemdir. Kaynak ile hedef arasında etkili bir iletişimin olması için etkili bir dinlemenin de olması gerekmektedir. Kaynağın karşısında, aktif dinleyen bir dinleyici ya da dinleyici grubu olması halinde mesaj daha etkili bir şekilde hedefe iletilebilecektir.” (Er, 2011: 12) Dinleme becerisi yukarıda da belirtildiği gibi alıcının gelen mesajı doğru bir şekilde almasını yani anlamasını sağlamaktadır. “Dinleme becerisi sağlıklı ve etkili bir iletişimin en önemli parçasıdır. Her türlü şiddetten uzak, barış içinde yaşayan bir toplum olmak insanların birbirini dinlemesine ve anlamaya çalışmasına bağlıdır. Bu açıdan dinleme ile iletişimi birbirinin bütünleyicisi olarak kabul etmek gerekir.” (Aytan, 2011: 53) Yani dinleme kişiler arası etkileşimin yapı taşlarından. “Bu etkileşimin en üst seviyede olması için hem alıcının hem de kaynağın dil becerileri gelişmiş olmalıdır. Dinleme, iletişimin ve öğrenmenin en temel yoludur. İletişim sürecinde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için ‘*kaynak*’tan iletilenler ‘*alıcı*’ tarafından paylaşılır. Alıcının, iletilenlerden hareketle yeni yaşantılar kazanabilmesi ise dinleme becerisindeki birikimiyle yakından ilgilidir.” (Melanlıoğlu ve Tayşi, 2013: 2)

İletişim, öğrenme ve öğretme ortamları için de önemlidir. Sınıf içindeki tüm çalışmalar öğretmen ve öğrenci iletişimine dayanmaktadır. Yani iletişimle bireyde davranış değişikliği oluşturma eylemi öğrenmedir (Doğan, 2007: 38). Anlatıcı olan öğretmen mesajı nasıl ilettiğine dikkat etmelidir. Öğretmen konuşma ve dinleme becerilerini ne kadar iyi kullanabiliyorsa o kadar doğru ve etkili bir öğretim süreci yaşanacaktır. Yani öğretimin doğru şekilde yapılabilmesi için öğretmenin etkili iletişim becerilerine sahip olması gerekmektedir (Deniz, 2007: 47). Öğretmen açısından dil becerileri ne kadar önemli ise öğrenci için de dil becerilerinin kullanımı o kadar önemlidir. Dinleyici olan öğrenci bilgileri doğru şekilde almak ve öğrenmek için dinleme ve konuşma becerilerini etkili şekilde kullanabilmelidir. Yani bu süreçte konuşan kadar dinleyene de yani öğrencilere de iş düşmektedir (Yılmaz, 2007: 20). Öğrenciler dinlediklerini anlayıp sınıflandırabilmeli ve dilediklerine eleştirel bakabilmeli ve sonunda değerlendirme yapabilmelidir. Bu şekilde üst düzey

düşünme becerilerinin gelişimi için de dinleme becerisinin eğitilmesi şarttır (Melanlioğlu ve Tayşi, 2013: 2).

2.4. Türkçe Öğretim Programlarında Dinleme Becerisi

Türkçe öğretiminin amacı bireylere dili öğretmektir. Dilin öğrenilmesi demek ise yalnızca dille ilgili bilgi sahibi olmak demek değildir. Dil öğretiminin asıl amacı bireylere dil becerilerini kazandırmaktır (Yılmaz, 2007: 31). Türkçe öğretimi anlama ve anlatma becerilerinin öğretimi esasına dayanmaktadır. Bu iki beceri kendi içinde dört ayrı dil becerisini barındırmaktadır: dinleme, konuşma, okuma, yazma. Bu dil becerilerinin hepsi dili oluşturan yapı taşlarıdır. Fakat tarihsel süreç incelendiğinde görülmektedir ki bu becerilerin hepsi gereken önemi ve yeri bulamamıştır.

Dinleme becerisi doğuştan insanda var olduğu için bu becerinin öğretimine ihtiyaç olmadığı düşünülmüştür. Fakat yapılan araştırmalarla dinleme becerisinin öğretimde yer alması ve geliştirilmesi gerektiği anlaşılınca yapılan Türkçe öğretim programlarında da dinleme becerisi yer almaya başlamıştır. İlk defa 1968 İlkokul Müfredat Programı'nda dinleme eğitiminden doğrudan bahsedilmiştir. Bu programda öğrencilerin her sınıf seviyesinde dinleme ve izleme tekniği açısından kazanacakları davranışlar belirtilmiştir. Bu davranışlar şu şekilde sıralanabilir:

“Sınıf-1: Öğrencilerin okuduklarını ve dinlediklerini kavramak bakımından kazanmaları istenen alışkanlık ve beceriler.

1. Okunan veya dinlenen konularla ilgili basit resimler üzerinde, yazı ile ilişki kurarak konuşabilmek.
2. Okunan seviyeye uygun kısa bir konuyu dinleyerek anlamını kavramak.
3. Okuduğu ya da dinlediği bir parçadaki düşünceleri serbestçe açıklayabilmek.

Sınıf-2: Öğrencilerin okuduğunu ve dinlediğini anlatmak bakımından kazanmaları istenen alışkanlık ve beceriler.

1. Sözü gelişinden kelimelerin anlamını sezebilmek.
2. Okuduğu parçaya veya dinlediği bir konuşmaya ait soruları cevaplandırabilmek.

Sınıf-3: Öğrencilerin okuduklarını veya dinlediklerini anlamak ve anlatmak bakımından kazanmaları istenen alışkanlık ve beceriler.

1. Okuma ve dinlemede devamlı dikkat ve ilgi gösterebilmek.
2. Okunan veya dinlenen seviyeye uygun bir hikayeyi, olaylar dizisini bozmadan ana çizgileriyle anlatabilmek.

Sınıf-4: Öğrencilerin okuduklarını veya dinlediklerini anlamak ve anlatmak bakımından kazanmaları istenen alışkanlık ve beceriler.

Sınıf-5: Öğrencilerin okuduklarını veya dinlediklerini anlamak ve anlatmak bakımından kazanmaları istenen alışkanlık ve beceriler.

1. Tek başına okunan uzun metinleri, dinlenen konuşma, piyes ve hikayeleri ayrıntılarla ana fikir arasındaki ilişkileri bozmadan özetleyebilmek.” (Temizyürek ve Balcı, 2006: 117-126)

1981 yılına kadar hazırlanan programlarda öğrencilere kazandırılacak davranışların düzeye uygun bir şekilde yer almamıştır. 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Programı’nda öğrenciye kazandırılacak davranışların düzenlenmesinde “basitten karmaşığa, kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene” gibi bazı ilkeler dikkate alınmıştır (Özbay, 2010: 76). Bu programda dinleme becerisi ile ilgili de amaç ve kazanımlar bulunmaktadır:

“Sınıf-1: Dinleme ve izleme tekniği bakımından:

1. Öğretmenin konuşmasını dinleyebilmek, izleyebilmek;
2. Annesinin, babasının, öğretmenin ya da bir arkadaşının başkasıyla yaptığı konuşmayı dinleyip izleyebilmek;
3. Sınıfta ve kümede konuşmacıları sözlerini kesmeden dinleyebilmek;
4. 3-5 dakikalık bir masalı dinleyebilmek (Anlatılanı, kitaptan okuyanı, teyp, pikap vb. araçları);
5. Okunan düzeye uygun bir yazıyı dinleyebilmek, izleyebilmek;
6. Radyo, teyp, pikap vb. araçları başkalarını rahatsız etmeden dinleyebilmek.

Sınıf-2: Dinleme ve izleme tekniği bakımından:

1. Sırada ya da bir iskemlede uygun bir şekilde oturabilmek;
2. Televizyon ekranına ve film perdesine uygun uzaklıkta oturabilmek;
3. Öğretmenin konuşmasını dinleyebilmek, izleyebilmek;
4. Annesinin, babasının, öğretmenin ya da bir arkadaşının başkasıyla yaptığı konuşmayı dinleyip izleyebilmek;
5. Sınıfta ve kümede konuşmacıları sözlerini kesmeden dinleyebilmek;

6. 5-8 dakikalık bir masalı ve öyküyü dinleyebilmek (Anlatılanı, kitaptan okuyanı, teyp, pikap vb. araçları);

7. 5-9 dakikalık bir filmi izleyebilmek;

8. Okunan düzeye uygun bir yazıyı dinleyebilmek, izleyebilmek;

9. Radyo, teyp, pikap vb. araçları başkalarını rahatsız etmeden dinleyebilmek.

Sınıf-3: Dinleme ve izleme tekniği bakımından:

1. Sırada ve iskemlede uygun bir şekilde oturabilmek;

2. Televizyon ve sinema akranına uygun uzaklıkta oturabilmek;

3. Öğretmenin konuşmasını dinleyebilmek;

4. Annesinin, babasının, öğretmenin ya da bir arkadaşının başkasıyla yaptığı konuşmayı dinleyip izleyebilmek;

5. Sınıfta ve kümede konuşmacıları sözlerini kesmeden dinleyebilmek;

6. 8-10 dakikalık bir masalı ve öyküyü dinleyebilmek (Anlatılanı, kitaptan okuyanı, teyp, pikap vb. araçları);

7. Okunan düzeye uygun bir yazıyı dinleyebilmek, izleyebilmek;

8. 8-10 dakikalık bir filmi izleyebilmek;

9. Radyo, teyp, pikap vb. araçları başkalarını rahatsız etmeden dinleyebilmek.

Sınıf-4: Dinleme ve izleme tekniği bakımından:

1. 10-15 dakikalık bir konuşmayı dinleyebilmek;

2. Bir filmin oynatılacağı, bir konuşmanın yapılacağı, bir temsilin verileceği yere itişip kakışmadan girebilmek, yerine sessizce oturabilmek ve sonunda itişmeden dışarı çıkabilmek;

3. Konuşmacıya, sanatçıya gerekli saygıyı gösterme ve gerektiğinde uygun biçimde alkışlama alışkanlığı kazanma,

4. 15-20 dakikalık bir masal, öykü bandını dinleyebilmek, bir röportaj, bir belgesel filmi ve bir çocuk filmini izleyebilmek;

5. Radyoda, televizyonda kendi düzeyindeki bir haberi vb. yayınları dinleyip izleyebilmek.

Sınıf-5: Dinleme ve izleme tekniği bakımından:

1. 15-20 dakikalık bir konuşmayı dinleyebilmek;

2. Bir filmin oynatılacağı, bir konuşmanın yapılacağı, bir temsilin verileceği yere itişip kakışmadan girebilmek, yerine oturabilmek;

3. Konuşmacıya, sanatçıya gerekli saygıyı ve davranışı gösterebilmek;
4. 20-25 dakikalık bir masal, öykü bandını dinleyebilmek, bir röportaj, bir belgesel filmi ve bir çocuk filmi izleyebilmek;
5. Radyoda, televizyonda kendi düzeyindeki bir haberi vb. yayınları dinleyip izleyebilmek.

Sınıf-6: Dinleme ve izleme tekniği bakımından:

1. 25-30 dakikalık bir konuşmayı, konferansı vb. dinleyebilmek;
2. Radyoda, televizyonda ilgi duyduğu haberleri vb. yayınları dinleyip izleyebilmek;
3. Bir sınıf içi tartışmasını dinleyip izleyebilmek;
4. Düzeyine uygun bir filmi, röportajı, oyunu, müsamerayı izleyebilmek.

Sınıf-7: Dinleme ve izleme tekniği bakımından:

1. 30-35 dakikalık bir konuşmayı, konferansı vb. dinleyebilmek;
2. Radyoda, televizyonda düzeyine uygun yayınları dinleyip izleyebilmek;
3. Bir tartışmayı, açık oturumu dinleyip izleyebilmek;
4. Düzeyine uygun bir filmi, oyunu, müsamerayı izleyebilmek.

Sınıf-8: Dinleme ve izleme tekniği bakımından:

1. 35-40 dakikalık bir konuşmayı, konferansı vb. ni dinleyebilmek ve ilginç bölümlerinden not alabilmek;
2. Radyo, televizyonda haberleri, yayınları dinleyip izleyebilmek;
3. Bir münazarayı, açık oturumu vb.ni dinleyip izleyebilmek (söz verilirse) yöntemine uygun soru sorabilmek;
4. Bir filmi, oyunu, müsamerayı izleyebilmek.” (Temizyürek, Balcı, 2006: 154-370)

Son hazırlanan Türkçe öğretim programına kadar dinleme becerisi aşama aşama programlara dahil edilmiş fakat gelişimi için yeteri kadar açıklama ve uygulama önerileri programlarda yer almamıştır. Hazırlanan son programa kadar gerek ilköğretim gerek ortaokul düzeyinde dinleme becerisini müstakil olarak ele alan ve ayrıntılı açıklayan bir Türkçe öğretim programı yoktur. “Şu an yürürlükte olan *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7 ve 8. Sınıflar)*’nin dinleme becerisi bakımından diğerlerinden ayrıldığı söylenebilir. Dinleme becerisinin ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınması; düşünüldüğünün aksine

dinlemenin, işitmeden farklı bir süreç olduğunun vurgulanması; Türkçe derslerinde Türkçe öğretmene rehberlik edecek dinleme tür ve yöntemleri ile etkinliklerinin önerilmesi, bu beceri için program boyutunda önemli gelişmelerdir.” (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012: 96) Programda (MEB, 2006: 5), dinleme becerisi bilgi edinme yollarından biri olarak tanımlanmış ve dinlemenin anlama, yorumlama ve değerlendirme becerilerini kapsadığı söylenmiştir. Programda dinleme becerisinin geliştirilmesi ile ulaşılmak istenenler şu şekilde yer almıştır: “Bu becerinin geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmektedir.” (MEB, 2006: 5)

Programda dinleme becerisi ile ilgili “Dinleme/İzleme” bölümünde beş temel amaç ve bu amaçların altında şu kazanımlar yer almaktadır:

“1. Dinleme/İzleme Kurallarını Uygulama

1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler.
2. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.
3. Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır.
4. Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.

2. Dinlenenin/İzlenenin Anlama ve Çözümleme

1. Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
6. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
7. Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.
8. Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.
9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.
10. Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
11. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorular oluşturur.
12. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.

13. Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
14. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
15. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
16. Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
17. İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.
18. Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
19. Dinlediklerinin/izlediklerinin başlığı/adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
20. Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur.
21. Görsel/işitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.
22. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
23. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
24. Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
25. Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/şairi hakkında bilgi edinir.

3. Dinlediklerini/İzlediklerini Değerlendirme

1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
2. Dinlediklerini/izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.
3. Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.

4. Söz Varlığını Zenginleştirme

1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
3. Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıltmacaları ezberler/kullanır.
4. Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.
5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.

6. Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

5. Etkili Dinleme/İzleme Alışkanlığı Kazanma

1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.

2. Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.

3. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.

4. Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.” (MEB, 2006: 13-18)

Programda dinlenecek/izlenecek materyallerin içeriğinde bulunması gereken özellikler şu şekilde belirlenmiştir:

“1. Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.

2. Millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

3. Siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

4. Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

5. İnsan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

6. Dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

7. Öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyelerine uygun olmalıdır.

8. İşlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.

9. Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.

10. Dinleme metinlerinde, metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.

11. Aynı temada birden fazla dinleme/izleme materyaline yer verilecekse bunların türleri farklı olmalıdır.

12. Öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.

13. Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.” (MEB, 2006: 57)

Öğretim programları dersin neye göre, ne için ve nasıl ilerleyeceğini anlatan ve öğretmene rehberlik eden kaynaklardır. Programda açıklamalar, amaçlar, etkinlik örnekleri yer almalı ve bu şekilde dersin öğretimi kolaylaştırılmalıdır. Türkçe öğretim programlarında da dil becerilerinin ayrı ayrı ele alınması, bunlarla ilgili amaç ve kazanımlara yer verilmesi, etkinlik örnekleri sunulması ve kullanılacak metinlere dair kriterlerin belirlenmesi öğretmenler için yol göstericidir. Öğretmen sınıf içinde programda yer alanları birebir uygulamak zorunda değildir ama önemli olan programın öğretmene fikir verecek ve yol gösterecek nitelikte olmasıdır. “Türkçe öğretim programlarına tarihsel süreç içinde bakıldığında, bu sürecin dinleme eğitimi lehine geliştiğini söylemek yerinde olacaktır. Dinleme, önceleri müstakil bir beceri olarak ele alınmazken, zamanla bu beceriye verilen önem artmıştır.” (Kocaadam, 2011: 20) Bu alanda yapılan ve yapılacak olan bilimsel çalışmalarla dinleme becerisinin öneminin daha iyi anlaşılması sağlanarak hem öğretim programlarında hem de ders içi çalışmalarda bu beceriye ayrılan zaman artırılabilecektir.

2.5. Dinleme Alanında Yapılan Çalışmalar

Dinleme alanında hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinden bazıları şunlardır:

Aras (2004), dinleme anlama becerisinin geliştirilmesi üzerine bir çalışma yapmıştır. Yapılan çalışmada, seçilen metnin düzeye uygun ve çekici olmasının, öğrencilere değer verildiğinin hissettirilmesinin, derse başlarken amaç belirtilmesinin, dersin öğrenci merkezli işlenmesinin, metinle ilgili soruların metinden sonra sınıfta cevaplanmasının dinleme becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaplan (2004), araştırmasında ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini incelemiş ve sonuçta yapılan etkinliklerin öğrencilerin dinleme becerisini geliştirdiği, sınıfta metinlerin dinleme yoluyla öğrencilere aktarılmasının hatırlama ve kalıcılığı artırmada etkili olduğu görülmüştür.

Yıldırım (2007), ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerine bir çalışma yapmıştır. Araştırmada öğrencilerin etkinlikler sonunda dinleme

davranışlarının, dinlediklerini anlama düzeylerinin, dinlediklerinden çeşitli yargılara ulaşabilme ve dinledikleri ile bildikleri arasında ilişkiler kurabilme becerilerinin geliştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin düzenli bir dinleme eğitimi ile dinleme becerilerinin gelişeceği tespit edilmiştir.

Yılmaz (2007), “Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Önerilen Etkinliklerin Değerlendirilmesi” isimli tezinde deneysel yöntem kullanmıştır. Bu çalışmada programdaki kazanımlar doğrultusunda programda önerilen etkinlikler uygulanmış ve deney grubunun test puanlarının kontrol grubuna göre anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Çalışma sonunda programdaki etkinliklerin tam olarak uygulanmasının dinleme becerisini geliştirdiği anlaşılmıştır.

Çelebi (2008), Muğla il merkezindeki 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin olay ve düşünce yazılarına göre dinleme becerisini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın sonunda öğrencilerin dinleme becerilerinin orta düzeyde olduğu ve olay yazılarını anlama düzeyinin düşünce yazılarını anlama düzeyinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kuşçu (2010), ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin yapılandırmacı anlayışa göre gelişmesinde öğretmenlerin rolünü incelemiştir. Çalışmada öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanlar incelendiğinde tüm alt boyutlarda yüksek puanlar alındığı görülmektedir. Fakat tek tek dil becerileri ele alındığında anlatım (konuşma ve yazma) boyutlarının anlama (dinleme ve okuma) boyutlarına göre öğretmenler tarafından daha kolay uygulanabildiği anlaşılmıştır.

Zengin (2010), çocuk kitaplarından alınan çocuk edebiyatı metinlerinin öğrencilerin dinleme becerisini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Fakat seçilen metinlerin çocuk edebiyatına uygun olduğu düşünülenlerin uygun olmadığı düşünülenlerden daha olumlu etki ettiği belirtilmiştir.

Çelikbaş (2010), dinleme anlama stratejilerinin kullanımı ile dinlediğini anlama arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışma sonucunda, öğrencilerin dinleme stratejilerini daha rahat kullandıkları, dinlediklerini anlama ve dinledikleri ile ilgili yargılar çıkarabilme düzeylerinin, bildikleri ve dinledikleri arasında ilişkiler kurabilme becerilerinin geliştiği anlaşılmıştır. Buradan dinleme eğitimini düzenli alan öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Er (2011), sekizinci sınıf Türkçe dersi öğretim programındaki dinleme/izleme kazanımlarını öğretmen görüşleri ile değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda, öğretmenlerin %82'si dinleme/izleme kazanımlarının dil gelişimine katkı sağladığını belirtmiştir. Öğretmenler amaç ve kazanımların öğrenciyi aktif hale getirmede etkili olduğunu söylemiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin %72'si dinleme/izleme amaç ve kazanımlarının diğer dil becerileri amaç ve kazanımları ile de uyumlu olduğunu dile getirmiştir.

Kocaadam (2011), not alarak dinleme eğitiminin dinleme becerisine etkisini ön test- son test kontrol gruplu deneysel deseni kullanarak ölçmüştür. Yapılan çalışma sonucunda deney grubundaki bireylerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark oluşmuştur. Ayrıca “Dinleme Testi”indeki soruların her biri ayrı ayrı incelendiğinde de ön test ve son test puanları arasında belirgin bir fark vardır. Buna göre not alarak dinleme eğitiminin dinleme becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2012), 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisine ve hatırlama düzeyine dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda, dinleme öncesi ve sonrası soruların dinlediğini anlama ve hatırlama becerisine olumlu etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Dinlediğini hatırlama ve Türkçe dersi dönem sonu puanı arasında deney grubunda orta, kontrol grubunda yüksek düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur. Dinlediğini anlama ve Türkçe dersi dönem sonu puanları arasında ise iki grupta da orta düzeyde pozitif ilişki tespit edilmiştir.

Fidan (2012), ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin kullandıkları dinleme stratejileri üzerine yaptığı çalışmada; öğrencilerin genel olarak bilişsel stratejilerden dikkat etme, not alarak dinleme, dinledikleri arasında ilişki kurma, tahminde bulunma, eleştirel dinleme, benzetim ve tekrar stratejileri olarak belirlenmiştir. Öğrenciler tarafından kullanılan üst bilişsel dinleme stratejilerin kendi kendini değerlendirme, öğrenme sürecini kontrol etme stratejileri olduğu tespit edilmiştir. Araştırma verileri, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Türkçe derslerinde sıklıkla kullandıkları duyuşsal stratejilerin, dinleme etkinliklerine karşı ilgili ve motive olma olduğunu göstermiştir. Ayrıca yapılan çalışmada öğrencilerin dinleme etkinliklerinde duyuşsal stratejilerden gönüllü, istekli ve severek dinlemeyi de kullandıkları belirlenmiştir. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Türkçe

derslerindeki dinleme etkinliklerinde kullandıkları beden diliyle ilgili stratejiler ise, öğretmenle göz teması kurabilme, öğretmenin jest ve mimiklerinden anlam çıkarabilme, baş ve yüz hareketleriyle öğretmene geri bildirim verme ve doğru oturuş biçimini kullanma olarak belirlenmiştir.

Doğan (2007), “İkinci Kademedeki Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları” isimli tezinde ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinden deney grubunda olanların son test puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada deney grubuna uygulanan etkinlik temelli dinleme eğitiminin dinleme becerisini geliştirdiği tespit edilmiştir.

Deniz (2007), araştırmada ikinci kademedeki konuşma ve dinleme yoluyla ikna becerisini incelenmiştir. Çalışmada öğretmenler ikna becerilerini kullandıklarını dile getirmişlerdir. Fakat öğrencilerin söylediğine ve bazı araştırmaların verilerine göre denilebilir ki; öğretmenler dinleme ve konuşma yoluyla ikna yöntemlerini bilmektedir, bunların yararına da inanmaktadır. Fakat öğretmenler bu ikna yöntemlerini öğrenci seviyesine indirerek uygulamamaktadır. Öğretmenlerin bu ikna yöntemlerini uygulamaya yönelik çalışmalar yapmaları beklenmektedir.

Kırbaş (2010), işbirlikli öğrenmenin sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmeye etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda işbirlikli öğrenme yöntemlerinin uygulandığı deney grubunun son test puanlarının kontrol grubundan anlamlı düzeyde farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aytan (2011), altıncı sınıf öğrencilerinden deney grubunda olanların aldıkları aktif öğrenme tekniklerine dayalı eğitim sonucunda son test puanlarında kontrol grubundan anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldıklarını tespit etmiştir.

Katrancı (2012), üstbilgi stratejilerinin öğretiminin dinleme becerisine etkisini incelediği çalışmada deney grubu öğrencilerinin öyküleyici ve bilgilendirici metne yönelik dinlediğini anlama becerilerine ilişkin erişim puanlarının anlamlı bir farklılık oluşturduğunu söylemiştir. Bunun yanında üstbilgi öğretimi deney grubundaki öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarına ve dinlediğini anlama farkındalıklarına olumlu anlamda etki etmiştir. Öğretmen ve öğrencilerin üstbilgi stratejileri kullanılarak yapılan dinleme çalışmalarına ilişkin görüşlerinin de olumlu olduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmada üstbilgi öğretiminin dinleme becerisine olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dinleme alanında yazılan makalelerden bazıları şunlardır:

Aşılıoğlu (2009), Türkçe öğretmen adaylarına göre derslerde karşılaşılan dinleme engellerini tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda üç üniversitenin öğrencileri çalışmaya katılmış ve hem öğrenci açısından hem de öğretim elemanı açısından dinleme engelleri olduğu tespit edilmiştir. Öğrenci açısından; dersin hedeflerinin farkında olmama, konu üzerine dikkatini toplayamama, konuya ilgi duymama, dinleme sırasında kişisel sorunlara odaklanma, anlatılan her şeyi not almaya çalışma, ders süresini hayal kurarak geçirme, konunun kavranması için gerekli olan ön bilgilere sahip olmama ve güdülenme eksikliği dinleme engeli olarak sayılabilir. Öğretim elemanlarından açısından ise; anlatımı uzun süre ve tekdüze olarak sürdürme, öğrencileri hedeflerden haberdar etmeme, konuşmalarında öğrencilerin bilmediği terim ve kavramlara fazlaca yer verme, ifade ve tavırları ile öğrencilerde dinleme konusunda isteksizlik yaratma ve onların konuya odaklanmalarını sağlayacak gerekli yönlendirmeyi gerçekleştirememesi davranışları dinlemeye engel olarak görülmektedir. Sonuç olarak öğrencilerin dersi dinleyiş şekilleri kadar anlatıcının tavır ve tutumları da önemlidir. Ayrıca araştırma sonucunda kız öğrencilerin dinlemeye erkeklerden daha yatkın oldukları saptanmıştır.

Doğan (2010), dinleme becerisini geliştirmede etkinliklerin etkisini incelediği çalışmasında, öncelikle dinlemenin geliştirilebilirliğinin dikkate alınması gerektiğini dile getirmiştir. Bu beceriyi geliştirmek için günlük hayattan örnekler sunan etkinlikler hazırlanmasının önemine değinilmiştir. İlköğretim seviyesinde yapılan etkinliklerin oyunlaştırılmasının öneminden de bahsedilen çalışmada farklı etkinlikler hazırlamanın öğretmen ve öğrenci motivasyonuna da katkı yapacağı dile getirilmiştir.

Türkyılmaz (2010), “Bir Ders Aracı Olarak Dinleme Metinlerinin Anlamaya Etkisi: ‘Eskici’ Metni Örneğinde Deneysel Bir Çalışma” isimli çalışmasında “Eskici” metnini öğrencilere dört farklı şekilde uygulamış ve çıkan sonuçları karşılaştırmıştır. Yapılan anlama testinde en düşük puanı sesli okuma yapan grup, sondan ikinci sırayı dinleme yapılan grup almıştır. En yüksek puanı görsel destekli dinleme yapan grup alırken ikinci sırada sessiz okuma uygulaması yapılan grup vardır. Çalışmada görsellerin anlamayı kolaylaştırdığı, çalışmanın uygulandığı

sınıflarda dinleme becerisinin düşük düzeyde olduğu, sessiz okumanın anlamayı olumlu etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Aydın (2010), zihin haritalama tekniğinin dinlenenini anlama ve kalıcılığa etkisini araştırmıştır. Araştırma üniversite öğrencileriyle yapılmıştır. Araştırma sonucunda not almanın dinlenenini anlama üzerinde olumlu etki ettiği tespit edilmiştir. Fakat yapılan son test ve kalıcılık testine göre zihin haritalama tekniği ile not alan grubun klasik not alma tekniği kullanan gruba göre daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca deney gurubundaki bireylerin derse karşı ilgilerinin artması da olumlu sonuçlardandır.

Şahin, Aydın ve Sevim'in (2011) çalışmasında Cornell not alma tekniğinin dinlenenini anlama üzerindeki etkisi incelenmiştir. Üniversite öğrencileriyle yürütülen ön test-son test kontrol gruplu deneysel desenin kullanıldığı çalışmada öncelikle not almanın dinlediğini anlama düzeyini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında Cornell not alma tekniğinin etkisi ayrıca incelenmiştir. Cornell not alma tekniği dinlenen metinle ilgili önemli görülen anahtar kelimelerin yazılarak bunların cümleler halinde düzenlenmesiyle not almayı sağlar. Bu teknikle birey hem önemli yerleri ayırt eder hem de dinlediklerini zihninde sınıflandırıp anlamlandırır. Çalışmada da Cornell not alma tekniğinin anahtar kelimeler yoluyla bireyin dinlediklerini zihninde daha iyi sınıflandırmasını sağladığı ve hatırlama düzeyini artırdığı belirtilmiştir. Cornell not alma tekniği kullanan grubun klasik not alma tekniğini kullanan gruba göre dinlediklerini anlama düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin (2011), yaptığı çalışmada sosyo-ekonomik düzeyin dinleme becerisi farkındalıklarına etkisi olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmada farklı sosyo-ekonomik düzeyde bireylerin olduğu okullar seçilmiş ve dinleme çalışmaları uygulanarak fark olup olmadığına bakılmıştır. Anlamlı bir fark bulununca da farkın neden kaynaklandığı incelenmiş ve sosyo-ekonomik düzeyi yüksek öğrencilerin dinleme ile ilgili algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Gündoğdu (2011), ilköğretim sekizinci sınıf dinleme metinlerini çeşitli değişkeler açısından incelemiştir. Araştırmada dinleme metinlerinde tema metin uyumunun düşük düzeyde olduğuna, metinlerde karamsarlık, argo, insani değerlere aykırılık içeren anlatımların olduğu metinlerin bağdaşıklık ve tutarlılık açısından

yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgulardan hareketle sekizinci sınıf dinleme metinlerinin içeriksel ve bilimsel açıdan dinleme becerisini geliştirmede bazı eksiklikler taşıdığı anlaşılmıştır.

Özbay ve Melanlıoğlu (2012), Türkçe Öğretim Programlarını dinleme becerisi açısından incelemiştir. Bu inceleme sonucunda dinleme becerisinin ihmal edilen bir beceri olduğu, programlarda dinleme becerisi yer almaya başlasa da diğer becerilere oranla öneminin henüz anlaşılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2013), dinlediğini anlama düzeyini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda, yedinci sınıf düzeyinde dinlediğini anlama düzeyinin genellikle düşük olduğu görülmüştür. Araştırmaya göre yedinci sınıf öğrencilerinde dinlediğini anlama düzeyindeki düşüklüğü; metin türü, ailenin sosyo-ekonomik durumu, okunan kitap sayısı, Türkçe dersine yönelik tutum, bulunulan il, okul öncesi eğitim durumu ve aile içi demokratik ortam olup olmaması etkilemektedir. Çalışmada cinsiyetin dinlediğini anlama düzeyini etkileyen bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Melanlıoğlu ve Tayşi (2013), Türkçe Öğretim Programındaki dinleme kazanımlarını ölçme değerlendirme yöntemleri bakımından sınıflandırdıkları çalışmalarında, programdaki dinleme kazanımlarının genellikle sonuç odaklı ölçme biçiminde planlandığını tespit etmişlerdir. Soyut bir beceri olan dinleme becerisinin süreç odaklı ölçülmesinin daha doğru sonuçlar doğuracağı düşünüldüğü için kazanımların süreci öne çıkaracak şekilde planlanması gerektiği ve ölçme değerlendirme çalışmalarından da süreci dikkate alanların kullanımlarının artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

3. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama teknikleri, veri toplama süreci ve verilerin analizi konusunda bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Ortaokul 6. sınıf öğrencilerine verilen seçici dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinleme becerilerine etkisinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada ön test son test kontrol gruplu deneysel yöntem kullanılmıştır.

Deneysel araştırmalar bir konudaki neden sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır. Doğrudan araştırmacının kontrolü altında gözlenmek istenen davranış gözlemlenerek sonuç elde edilmektedir. Araştırmada amaçlar hipotez olarak ortaya konulur. Yapılan uygulama ve gözlemler sonucunda da olayların nedenleri ile ilgili yargılara ulaşılır (Karasar, 2010: 87). Deneysel araştırmalarda kullanılan yöntemlerden biri de ön test son test kontrol gruplu deneysel yöntemdir.

Ön test son test kontrol gruplu deneysel yöntem de rastgele yöntemle seçilen ve birbirine denk olan deney ve kontrol grupları belirlenmektedir. Belirlenen iki grup için de ön test ve son test uygulamaları yapılmaktadır. Yapılan ön test ve son test sonuçları t Testi ile değerlendirilerek etkisi incelenen değişkeninin bir fark yaratıp yaratmadığı tespit edilmektedir (Balcı, 2011: 257).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2013-2014 eğitim öğretim yılında Karaman il merkezinde öğrenim gören 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem olarak Karaman il merkezinde yer alan Makbule Orman Ortaokulundan 57 6. sınıf öğrencisi belirlenmiştir. Yapılan incelemede araştırmaya katılan öğrenciler arasında dinleme becerisi açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu nedenle rastlantısal olarak 6/B sınıfındaki 28 öğrenci deney grubu, 6/C sınıfındaki 29 öğrenci de kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada veriler öğrencilerin dinleme becerilerini ölçmek için hazırlanan metne yönelik sorulara verilen cevaplarla elde edilmiştir. Ön test uygulaması için uzman görüşleri (EK-2) alınarak “Anadolu’da Tuzun Da Bir Sözü Var” (EK-4) metni seçilmiştir. Uygulamada seçilen metin öğrencilere okunmuş ve öğrencilerden metinle ilgili hazırlanan soruları (EK-5) yanıtlamaları istenmiştir.

Metin seçiminde öğrencilerin seviyeleri dikkate alınmıştır. Metinle ilgili sorular belirlenirken de uzman görüşüne (EK-3) başvurulmuştur. Belirlenen sorular on uzman tarafından puanlanmış ve en çok puan alan 12 soru uygulamada kullanılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda seçilen sorular şunlardır:

1. Anadolu insanı neden konuğuna tatlıdan önce tuzlu ikram eder?
2. Dinlediğiniz metinde padişah kızlarına ne sormuş?
3. Büyük kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?
4. Ortanca kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?
5. Küçük kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?
6. Osmanlı ordusundaki geleneğe göre yeminler neler üzerine yapılmış?
7. İki kişinin geçmişteki sıkı dostluğu nasıl ifade edilmiş?
8. Osmanlı Padişahı İkinci Selim sefer sırasında nereden geçmektedir?
9. Osmanlı Padişahı İkinci Selim yolda kiminle karşılaşır?
10. Çoban İkinci Selim’e ne ikram eder?
11. Çoban İkinci Selim’den ne ister?
12. Osmanlı Padişahı İkinci Selim çobanın isteğini niçin yerine getirir?

Sorular belirlendikten sonra Makbule Orman Ortaokulundaki 6. sınıf öğrencilere ön test uygulanmıştır. Uygulama sonucunda öğrenci kağıtları, hazırlanan cevap anahtarına göre araştırmacı ve bir gözlemci tarafından değerlendirilmiştir.

Araştırmacı ve ikinci gözlemci hem ön test hem de son test kağıtları arasından rastlantısal olarak seçilen 20 tanesini puanlamıştır. Bu kağıtlar arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Analizi ile tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre ön testte

($r: .92$, $p<0.01$) ve son testte ($r: .95$, $p<0.01$) puanlayıcılar arasında üst düzey bir uyum bulunmuştur.

3.4. Araştırmanın Uygulaması

Araştırma, ön testin uygulanması, seçici dinleme eğitiminin verilmesi, son testin uygulanması olarak üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

İlk olarak öğrencilere “Anadolu’da Tuzun Da Bir Sözü Var” metni dinletilmiştir. Arkasından metinle ilgili belirlenen sorular dağıtılmış ve öğrencilerden soruları yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin yanıtları araştırmacı ve ikinci gözlemci tarafından hazırlanan cevap anahtarına göre değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda iki grubun ön testten aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve iki grup arasında denklik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gruplardan bir tanesi deney bir tanesi de kontrol grubu olarak belirlenmiş ve çalışmaya bu şekilde devam edilmiştir.

Seçici dinleme eğitimi çalışmaları yalnızca deney grubundaki öğrencilere verilmiştir. Yapılan ön testten sonra iki hafta boyunca deney grubu öğrencilere seçici dinlemenin ne olduğu, nasıl uygulandığı, ne amaçla yapıldığı, seçici dinleme yaparken nelere dikkat etmek gerektiği konusunda bilgi verilmiştir. Bu bilgilendirmeler kısa örnek ve uygulamalarla somutlaştırılmıştır.

Eğitim çalışmalarında sonraki sekiz hafta boyunca iki gruba da dinleme çalışmaları yaptırılmıştır. Kontrol grubu verilen metinleri dinlemiş arkasından soruları yanıtlamıştır. Kontrol grubundaki dinleme çalışmalarında hiçbir yöntem-tekniği kullanılmamıştır. Deney grubu ise aynı metinleri aynı zamanda seçici dinlemeyi kullanarak dinlemiştir. Sekiz hafta boyunca sırasıyla aşağıdaki metinler dinletilmiştir ve her metinden sonra o metinle ilgili etkinlikler yapılmıştır:

1. Nasreddin Hoca Fıkraları (EK-6)
2. “Nasreddin Hoca Fıkraları” metni için hazırlanan etkinlik (EK-7)
3. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa - Barış MANÇO (EK- 8)
4. “Sarı Çizmeli Mehmet Ağa” isimli şarkı için hazırlanan etkinlik (EK-9)
5. Hayat Kurtaran Öneriler – Haber Metni (EK-10)
6. “Hayat Kurtaran Öneriler” haber metni için hazırlanan etkinlik (EK- 11)

7. Deyim Hikâyeleri- Selim GÜNDÜZALP (EK-12)
8. “Deyim Hikâyeleri” için hazırlanan etkinlik (EK-13)
9. Yunus Emre-Kilometre Taşları (EK-14)
10. “Yunus Emre-Kilometre Taşları” metni için hazırlanan etkinlik (EK-15)
11. La Fontaine’den Masallar (EK-16)
12. “La Fontaine’den Masallar” için hazırlanan etkinlik (EK-17)
13. Atam (EK-18)
14. “Atam” isimli marş için hazırlanan etkinlik (EK-19)
15. Deli Bey- Gülten DAYIOĞLU (EK-20)
16. “Deli Bey” hikayesi için hazırlanan etkinlik (EK-21)

Sekiz haftalık bu uygulamalar tamamlandıktan sonra ise son test uygulanmıştır. Son testte kontrol grubu ön testle aynı şekilde dinleme etkinliğini gerçekleştirirken, deney grubu ön testten farklı olarak son testte seçici dinleme yapmıştır. Son test verileri de ön testte olduğu gibi araştırmacı ve ikinci gözlemci tarafından puanlanarak iki grup puanları kıyaslanmıştır.

3.5. Veri Çözümleme Teknikleri

Çalışmada toplanan veriler SPSS 16.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Dinleme metnine verilen öğrenci cevapları, hazırlanan cevap anahtarı yardımıyla değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda elde edilen verilerin iki değişken arasındaki anlamlılığını test etmek için t testi kullanılmıştır. T testi sonuçlarına göre; ön test sonucunda iki bağımsız grup arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, son testte deney grubu puanları kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir.

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma genelinde elde bulgular başta belirlenen alt problemlere sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya başlamadan önce deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin arasında dinleme becerisi açısından anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi uygulanmıştır. Yapılan testin sonuçlarına ait bulgular Tablo-1’de yer almaktadır.

Tablo-1 Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin, *Dinleme Testi’ne* Göre Ön Testten Aldıkları Toplam Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>S</i>	<i>sd</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Deney	28	6.00	2.69	52.95	-.572	.57
Kontrol	29	5.62	2.29	52.95	-.572	.57

Tablo-1’de görüldüğü gibi deney grubu ($x:6.00$, $ss:2.69$) ve kontrol grubu ($x:5.62$, $ss:2.29$) arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($t:-.572$, $p>.05$). Bu sonuçlar uygulama öncesinde deney grubu ve kontrol grubunun seçici dinleme becerisi bakımından birbirine denk olduğunu göstermektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışma öncesinde deney ve kontrol gruplarının denkliği dinleme testindeki her bir soru için ayrı ayrı incelenmiştir. Bulunan veriler Tablo-2’de gösterilmektedir.

Tablo-2 Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin, *Dinleme Testi’ne* Göre Ön Testten Her Bir Soru İçin Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

<i>SORULAR</i>	<i>GRUPLAR</i>	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>S</i>	<i>Sd</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Birinci Soru	Deney	28	.04	.18	54.84	-.02	.98
	Kontrol	29	.03	.18	54.84	-.02	.98
İkinci Soru	Deney	28	.71	.46	54.77	-1.80	.07
	Kontrol	29	.48	.50	54.77	-1.80	.07
Üçüncü Soru	Deney	28	.64	.48	54.39	.65	.51

	Kontrol	29	.72	.45	54.39	.65	.51
Dördüncü Soru	Deney	28	.61	.49	54.15	.92	.35
	Kontrol	29	.72	.45	54.15	.92	.35
Beşinci Soru	Deney	28	.86	.35	49.10	.89	.37
	Kontrol	29	.93	.25	49.10	.89	.37
Altıncı Soru	Deney	28	.29	.46	53.87	-.68	.49
	Kontrol	29	.21	.41	53.87	-.68	.49
Yedinci Soru	Deney	28	.04	.18	51.33	.55	.58
	Kontrol	29	.07	.25	51.33	.55	.58
Sekizinci Soru	Deney	28	.29	.46	52.61	1.00	.31
	Kontrol	29	.17	.38	52.61	1.00	.31
Dokuzuncu Soru	Deney	28	.86	.35	54.85	.05	.95
	Kontrol	29	.86	.35	54.85	.05	.95
Onuncu Soru	Deney	28	.71	.46	53.87	.68	.49
	Kontrol	29	.79	.41	53.87	.68	.49
On Birinci Soru	Deney	28	.64	.48	55.00	-1.47	.14
	Kontrol	29	.45	.50	55.00	-1.47	.14
On İkinci Soru	Deney	28	.32	.47	51.89	-1.29	.20
	Kontrol	29	.17	.38	51.89	-1.29	.20

Tablo incelendiğinde birinci (t:-.02, p>.05), ikinci (t:-1.80, p>.05), üçüncü (t:.65, p>.05), dördüncü (t:.92, p>.05), beşinci (t:.89, p>.05), altıncı (t:-.68, p>.05), yedinci (t:.55, p>.05), sekizinci (t:1.00, p>.05), dokuzuncu (t:.05, p>.05), onuncu (t:.68, p>.05), on birinci (t:-1.47, p>.05) ve on ikinci (t:-1.29, p>.05) sorular yani dinleme testinde yer alan tüm sorular açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu veriler doğrultusunda çalışma öncesinde iki grubun birbirine denk olduğu anlaşılmaktadır.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Yapılan uygulama sonucunda deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek adına ilişkili ölçümler için t testi uygulanmıştır. Test sonucunda elde edilen bulgular Tablo-3'te bulunmaktadır.

Tablo-3 Deney Grubu Öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nden Aldığı Ön Test ve Son Test Toplam Ortalama Puanlara İlişkin t Testi Sonuçları

	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>S</i>	<i>Sd</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Ön Test	28	6.00	2.69	54	-4.55	.00
Son Test	28	8.46	.96	54	-4.55	.00

Yukarıdaki tablo incelendiğinde deney grubunun ön test ve son testten aldığı toplam puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Deney grubu öğrencilerinin ön test ortalamaları ($x:6.00$, $ss:2.69$) son test ortalamalarından ($x:8.46$, $ss:.96$) anlamlı düzeyde farklıdır ($t:-4.55, p<.05$). Bulunan sonuçlar değerlendirildiğinde, deney grubuna yapılan seçici dinleme uygulamalarının öğrencilerin dinleme becerisini genel olarak geliştirdiği söylenebilmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan deney grubu öğrencilerinin her bir soru bazında ön test ve son test puanları arasında fark olup olmadığını belirlemek için ilişkili ölçümler t testi kullanılmıştır. Test sonucunda elde edilen veriler Tablo-4'te yer almaktadır.

Tablo-4 Deney Grubu Öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nden Her Bir Soru İçin Aldığı Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

<i>SORULAR</i>	<i>GRUPLAR</i>	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>S</i>	<i>Sd</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Birinci Soru	Ön Test	28	.04	.18	41.07	-1.40	.16
	Son Test	28	.14	.35	41.07	-1.40	.16
İkinci Soru	Ön Test	28	.71	.46	53.55	1.10	.27
	Son Test	28	.57	.50	53.55	1.10	.27
Üçüncü Soru	Ön Test	28	.64	.48	54	-2.72	.00
	Son Test	28	.93	.26	54	-2.72	.00
Dördüncü Soru	Ön Test	28	.61	.49	54	-3.55	.00
	Son Test	28	.96	.18	54	-3.55	.00
Beşinci Soru	Ön Test	28	.86	.35	54	-2.12	.03
	Son Test	28	1.00	.00	54	-2.12	.03
Altıncı Soru	Ön Test	28	.29	.46	54	-2.81	.00
	Son Test	28	.64	.48	54	-2.81	.00

Yedinci Soru	Ön Test	28	.04	.18	54	-3.25	.00
	Son Test	28	.36	.48	54	-3.25	.00
Sekizinci Soru	Ön Test	28	.29	.46	53.45	-1.61	.10
	Son Test	28	.50	.50	53.45	-1.61	.10
Dokuzuncu Soru	Ön Test	28	.86	.35	53.19	-.39	.69
	Son Test	28	.89	.31	53.19	-.39	.69
Onuncu Soru	Ön Test	28	.71	.46	54	-2.66	.01
	Son Test	28	.96	.18	54	-2.66	.01
On Birinci Soru	Ön Test	28	.64	.48	54	-2.27	.02
	Son Test	28	.89	.31	54	-2.27	.02
On İkinci Soru	Ön Test	28	.32	.47	54	-2.19	.03
	Son Test	28	.61	.49	54	-2.19	.03

Tablo incelendiğinde üçüncü (t:-2.72, p<.05), dördüncü (t:-3.55, p<.05), beşinci, (t:-2.12, p<.05), altıncı (t:-2.81, p<.05), yedinci (t:-3.25, p<.05), onuncu (t: -2.66, p<.05), on birinci (t:-2.27, p<.05) ve on ikinci (t:-2.19, p<.05) sorularda deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunduğu belirlenmiştir. Bunun dışında kalan sorularda ise deney grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Deney grubu açısından çalışmadaki sorulardan elde edilen toplam puanların ön test ve son teste göre anlamlı bir fark oluşturması, yapılan seçici dinleme uygulamalarının deney grubundaki öğrencilerin dinleme becerisine katkı sağlandığını göstermektedir. Kontrol grubu verileri de dikkate alındığında yapılacak dinleme uygulamalarının seçici dinleme kullanılarak yapılmasının öğrenci dinleme becerisini anlamlı düzeyde geliştirdiği görülmektedir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Yapılan uygulama sonucunda kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkili ölçümler için t testi uygulanmıştır. Test sonucunda elde edilen bulgular Tablo-5'te bulunmaktadır.

Tablo-5 Kontrol Grubu Öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nden Aldığı Ön Test ve Son Test Toplam Ortalama Puanlara İlişkin t Testi Sonuçları

	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>S</i>	<i>Sd</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Ön Test	29	5.62	2.29	56	-1.30	.19
Son Test	29	6.34	1.93	56	-1.30	.19

Tablo incelendiğinde kontrol grubuna yapılan dinleme uygulamalarının onların dinleme becerisi üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar kontrol grubu öğrencilerinin ön test ortalamalarına ($x:5.62$, $ss:2.29$) göre son test ortalamalarında ($x:6.34$, $ss:1.93$) artış görülse de ön test ve son test arasında oluşan bu fark anlamlı değildir ($t:-1.30$, $p>.05$).

Bu sonuçlara bakıldığında seçici dinleme eğitiminin uygulandığı deney grubunun ön test ve son test puan ortalamalarının arasında anlamlı bir fark varken, kontrol grubunda bu farkın anlamlı düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu durum geleneksel şekilde yapılan dinleme uygulamalarının, seçici dinleme uygulamalarına göre yetersiz kaldığını ve öğrencilerin dinleme becerilerini istenilen düzeyde geliştirmediğini göstermektedir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Kontrol grubunda bulunan öğrencilerin her bir testten aldıkları ön test ve son test ortalama puanlarını tespit etmek için ilişkili ölçümler t testi uygulanmıştır. Test sonucunda elde edilen bulgular Tablo-6'da yer almaktadır.

Tablo-6 Kontrol Grubu Öğrencilerinin *Dinleme Testi*'nden Her Bir Soru İçin Aldığı Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

<i>SORULAR</i>	<i>TESTLER</i>	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>S</i>	<i>Sd</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Birinci Soru	Ön Test	29	.03	.18	28.00	1.00	.32
	Son Test	29	.00	.00	28.00	1.00	.32
İkinci Soru	Ön Test	29	.48	.50	55.98	-.78	.43
	Son Test	29	.59	.50	55.98	-.78	.43
Üçüncü Soru	Ön Test	29	.72	.45	56.00	.00	1.00
	Son Test	29	.72	.45	56.00	.00	1.00
Dördüncü Soru	Ön Test	29	.72	.45	55.89	-.29	.76

	Son Test	29	.76	.43	55.89	-.29	.76
Beşinci Soru	Ön Test	29	.93	.25	28.00	-1.44	.16
	Son Test	29	1.00	.00	28.00	-1.44	.16
Altıncı Soru	Ön Test	29	.21	.41	54.26	-1.44	.15
	Son Test	29	.38	.49	54.26	-1.44	.15
Yedinci Soru	Ön Test	29	.07	.25	51.41	-.85	.39
	Son Test	29	.14	.35	51.41	-.85	.39
Sekizinci Soru	Ön Test	29	.17	.38	55.54	.35	.72
	Son Test	29	.14	.35	55.54	.35	.72
Dokuzuncu Soru	Ön Test	29	.86	.35	55.15	-.39	.69
	Son Test	29	.90	.31	55.15	-.39	.69
Onuncu Soru	Ön Test	29	.79	-.41	55.83	.31	.75
	Son Test	29	.76	-.43	55.83	.31	.75
On Birinci Soru	Ön Test	29	.45	.50	55.88	-1.59	.11
	Son Test	29	.66	.48	55.88	-1.59	.11
On İkinci Soru	Ön Test	29	.17	.38	53.84	-1.22	.22
	Son Test	29	.31	.42	53.84	-1.22	.22

Tablo incelendiğinde birinci (t:1.00, $p>.05$), ikinci (t:-.78, $p>.05$), üçüncü (t:.00, $p>.05$), dördüncü (t:-.29, $p>.05$), beşinci (t: -1.44, $p>.05$), altıncı (t:-1.44, $p>.05$), yedinci (t:-.85, $p>.05$), sekizinci (t:.35, $p>.05$), dokuzuncu (t:-.39, $p>.05$), onuncu (t:.31, $p>.05$), on birinci (t:-1.59, $p>.05$) ve on ikinci (t:-1.22, $p>.05$) sorular açısından kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda hiçbir ek çalışma ve uygulama yapılmayan kontrol grubunun ön test ve son test arasında yaptığı dinleme uygulamalarının dinleme becerisini geliştirmede yeterli olmadığı görülmektedir.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo-7 Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'nden Aldıkları Son Test Toplam Ortalama Puanlara İlişkin t Testi Sonuçları

	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>S</i>	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>P</i>
Deney	28	8.46	.96	55	-5.21	.00
Kontrol	29	6.34	1.93	55	-5.21	.00

Yapılan araştırmada deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin aldıkları son test ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Yapılan testin sonuçlarına ait bulgular Tablo-7'de yer almaktadır.

Tablo incelendiğinde deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin son testten aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Deney grubunun son test ortalama puanı ($x:8.46$, $ss:.96$), kontrol grubunun son test ortalama puanından ($x:6.34$, $ss:1.93$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t:-5.21$, $p<.05$). Bu sonuçlar, kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerilerine oranla, deney grubu öğrencilerinin dinleme becerilerinin daha çok geliştiğini göstermektedir. Verilen seçici dinleme eğitiminin, deney grubu öğrencilerinin seçici dinleme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılabilmektedir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmada son testten elde edilen veriler deney grubu ve kontrol grubu arasında soru bazında değerlendirilmiştir. Veriler Tablo-8'de gösterilmektedir.

Tablo-8 Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin, *Dinleme Testi*'ne Göre Son Testten Her Bir Soru İçin Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

<i>SORULAR</i>	<i>GRUPLAR</i>	<i>N</i>	<i>X</i>	<i>S</i>	<i>sd</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Birinci Soru	Deney	28	.14	.35	55	-2.16	.03
	Kontrol	29	.00	.00	55	-2.16	.03
İkinci Soru	Deney	28	.57	.50	54.90	.11	.91
	Kontrol	29	.59	.50	54.90	.11	.91
Üçüncü Soru	Deney	28	.93	.26	55	-2.06	.04

	Kontrol	29	.72	.45	55	-2.06	.04
Dördüncü Soru	Deney	28	.96	.18	55	-2.29	.02
	Kontrol	29	.76	.43	55	-2.29	.02
Beşinci Soru	Deney	28	1.00	.00			
	Kontrol	29	1.00	.00			
Altıncı Soru	Deney	28	.64	.48	55	-2.02	.04
	Kontrol	29	.38	.49	55	-2.02	.04
Yedinci Soru	Deney	28	.36	.48	55	-1.95	.05
	Kontrol	29	.14	.35	55	-1.95	.05
Sekizinci Soru	Deney	28	.50	.50	55	-3.13	.00
	Kontrol	29	.14	.35	55	-3.13	.00
Dokuzuncu Soru	Deney	28	.89	.31	54.85	.04	.96
	Kontrol	29	.90	.31	54.85	.04	.96
Onuncu Soru	Deney	28	.96	.18	55	-2.29	.02
	Kontrol	29	.76	.43	55	-2.29	.02
On Birinci Soru	Deney	28	.89	.31	55	-2.19	.03
	Kontrol	29	.66	.48	55	-2.19	.03
On İkinci Soru	Deney	28	.61	.49	55	-2.31	.02
	Kontrol	29	.31	.47	55	-2.31	.02

Tablo incelendiğinde birinci (t:-2.16, p<.05), üçüncü (t:-2.06, p<.05), dördüncü (t:-2.29, p<.05), altıncı (t:-2.02, p<.05), yedinci (t:-1.95, p=.05), sekizinci (t:-3.13, p>.05), onuncu (t:-2.29, p<.05), on birinci (t:-2.19, p<.05), on ikinci (-2.31, p<.05) sorular açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Gruplar arasında son test toplam puanlarında ve dinleme testindeki soruların birçoğunda anlamlı bir fark olması yapılan seçici dinleme uygulamasının dinleme becerisini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir.

5. BÖLÜM: SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Yapılan çalışmada öncelikle uygulama yapılacak gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan ön test sonucunda; öğrencilerin sorulardan aldıkları toplam puanlar arasında gruplar arasında bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. İki grup arasındaki bu inceleme tek tek her soru için tekrarlanmış ve uygulamada kullanılan on iki soruda da iki grup arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar uygulama öncesinde iki grubun denk olduğunu göstermektedir.

Denk olan iki gruba on haftalık bir uygulama yapılmıştır. Bu uygulamalar sonucunda deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları karşılaştırılmıştır. Deney grubunda, ön testte ve son testte toplam puanlarda anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Deney grubunun cevapladığı her bir soru incelendiğinde anlamlı farkın sekiz soruda kendisini gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu sonuç yapılan seçici dinleme uygulamasının deney grubunun dinleme becerisini geliştirdiğini göstermektedir.

Kontrol grubunun ön test ve son test puanları karşılaştırıldığında toplam puanlarda anlamlı bir fark oluşmadığı görülmektedir. Kontrol grubuna uygulanan Dinleme Testi'nin tek tek soruları incelendiğinde de anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Bu sonuç, derslerde farklı farklı yöntemlere dayanarak yapılan ve amacı öğrencilere yeterince açıklanmayan dinleme uygulamalarının öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmede yeterli olmadığını göstermektedir. Fakat yapılan bazı çalışmalarda yalnızca düzenli olarak dinleme uygulamaları yapmanın da dinleme becerisini anlamlı düzeyde geliştirdiğini ortaya konmuştur. Örneğin; dinleme etkinlikleri uygulanarak ilköğretim altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin incelendiği çalışmada (Aras, 2004: 75) yapılan uygulamaların dinleme becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu çalışmada öğretmenin, seçilen metinlerin, sınıftaki ortamın da dinleme becerisinin gelişimine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Kocaadam'ın (2011: 61) not alarak dinlemenin dinleme becerisine etkisini

incelediği çalışmasında kontrol grubunun da ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Kaplan (2004: 119) da altıncı sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini incelediği çalışmasında düzenli olarak dinletilen metinlerin dinleme becerisini geliştirdiğini tespit etmiştir. Dinleme stratejilerinin kullanımının dinleme becerisi üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmada yedinci sınıf öğrencileri ile çalışılmıştır. Çalışma sonucunda düzenli olarak uygulama yapmanın dinleme becerisini geliştirdiği ve öğrencilerin aktif katılım sağladıkları çalışmalarda daha istekli oldukları belirtilmiştir (Çelikbaş, 2010: 93-94).

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin son testten aldıkları toplam puanlar karşılaştırıldığında ise iki grup arasında anlamlı düzeyde farklılık görülmektedir. Dinleme Testi'nde yer alan her bir soru için bu kıyaslama yapıldığında dokuz soruda anlamlı düzeyde farklılık ortaya çıkmıştır. Not alarak dinlemenin incelendiği benzer çalışmada da (2011: 66) deney ve kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark bulunmuş ve sorular tek tek değerlendirildiğinde on beş sorunun on üçünde anlamlı fark bulunmuştur. İki çalışma toplam puanlar ve soruların tek tek ortalamaları açısından benzerlik göstermektedir. Bu sonuç dinleme eğitiminde dinleme türlerini kullanmanın etkililiğini ortaya çıkarmaktadır.

Tüm incelemeler değerlendirildiğinde geleneksel olarak yapılan dinleme eğitiminin dinleme becerisinin gelişimine yeterli düzeyde katkı sağlamadığı görülmüştür. Yapılan on haftalık uygulamada deney grubunun seçici dinleme uygulamaları ile elde ettiği sonuçlar; seçici dinlemenin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiğini göstermektedir. Bu alanda yapılan benzer çalışmalar da geleneksel dinleme eğitiminden uzaklaşarak yapılan uygulamaların daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin; not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisine etkisini inceleyen araştırmada (Kocaadam, 2011: 68), not alarak dinlemenin dinleme becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak; Cornell not alma tekniğinin dinlenenini anlama sürecindeki etkisinin incelendiği çalışmada da not almanın her şekilde dinlenenini anlamada etkili olduğu belirtilirken; Cornell not alma tekniğinin anlama sürecinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Şahin, Aydın, Sevim, 2011: 34). Dinlenenini

anlama sürecini zihin haritalama tekniği ile ele alan çalışmada da zihin haritalama tekniğinin anlama ve hatırlama düzeyini artırdığı, klasik not alma stratejilerine göre de anlama ve hatırlama düzeyini daha olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Aydın, 2010: 12). Aktif ğrenme tekniklerinin dinleme becerisine etkisinin incelendiği çalışmada da kullanılan aktif öğrenme tekniklerinin altıncı sınıf ğrencilerinin dinleme becerisini daha çok geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır (Aytan, 2011: 113). Doğan'ın (2007:118) etkinlik temelli ğretim çalışmaları yaptığı ve dinleme becerisinin gelişimini ölçtüğü yedinci sınıf öğrencilerinden de etkinlik temelli dinleme uygulamaları yapanların dinleme becerisinin daha fazla geliştiği sonucuna ulaşılmıştır. Kırbaş'ın (2010: 193) alışmasında da işbirlikli öğrenmenin sekizinci sınıf ğrencilerinin dinleme becerisine etkisi incelenmiş ve işbirlikli öğrenmenin dinleme becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan uygulamalar seçici dinleme uygulaması ile benzer sonuçlar göstererek dinleme çalışmalarının belli bir dinleme türü, teknik ya da yöntem çerçevesinde yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Fakat şu an uygulanan dinleme çalışmalarını inceleyen bir araştırma uygulamanın istenilen şekilde olmadığını ortaya koymaktadır: “Bu araştırmada elde edilen verilere göre öğrencilerin çok zengin stratejiler yaşamadıkları görülmüştür. ğrenme ortamlarında sınırlı düzeyde uyarıcı kullanılması ve geleneksel eğitim sisteminde öğrencilerin edilgen kılınarak yeterli stratejiler geliştirmemeleri onların sadece not tutan, ğretmeni sessizce dinleyen, itiraz etmekten çekinen, alternatif düşünceler geliştirmeyen bireyler olmalarına neden olmaktadır.” (Karadüz, 2010: 52) Arslan'ın (2013: 79) alışması da yukarıdaki tespiti destekler niteliktedir. Çalışmada yedinci sınıf ğrencilerinin bireylerin dinlediklerini anlama düzeyleri incelenmiş, ve sonuçta düşük seviyede olduğu veya istenilen düzeyde olmadığı belirtilmiştir. Dinleme becerisinin istenilen düzeyde gelişmemesinin hem ğretmen hem de öğrencilerden kaynaklanan nedenleri olabilmektedir. Fakat bu durumda genel olarak Türkçe eğitiminde dinleme becerisine yönelik tutum ve uygulamalar etkilidir. Özbay ve Melanlıoğlu'nun (2012: 96) alışmasında Türkiye'de dinlemenin “ihmal edilen bir beceri” olduğu görülmüştür. Dinlemenin programlarda yer almasına rağmen diğer dil becerilerine oranla yeteri kadar nemslenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Sekizinci sınıf Türkçe programında yer alan anlama becerileri ile ilgili hedeflere öğretmenlerin ne derece önem verdiğinin

incelendiği bir çalışmada da yukarıdaki sonucu destekler bulgular ortaya konmuştur. Çalışmaya göre: “Öğretmenler programda yer alan tüm hedefler içinde en çok okuma becerileri ile ilgili hedeflere (%80) önem vermekte ve öğrenciler en çok okuma becerileri ile ilgili hedefleri kazanabilmektedirler (%70). Buna karşılık dinleme becerileri ile ilgili hedeflere öğretmenlerin hem daha az önem verdiği (%75), hem de bu hedefleri öğrencilerin daha düşük düzeyde kazanabildikleri (%65) görülmüştür. Ortalamalarına bakıldığında, okuma becerilerinin iyi sayılabilecek bir düzeyde kazanılabildiği söylenebilir. Dinleme becerileri ise orta düzeyde kazanılabilmektedir. Dinleme etkinliği, etkinliklerin içerisinde tam anlamıyla olması gereken yerini bulamamıştır.” (Yücel, Akar ve Batur, 2003: 101) Er ve Yıldırım’ın (2013: 248) Türkçe programındaki dinleme/izleme kazanım ve amaçlarını öğretmen görüşlerine göre inceledikleri çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmaya göre öğretmenler dinleme/izleme alanına yönelik amaçları anlamakta ve öğrencilere kazandırmakta zorluk çekmektedirler. Bu sonuca göre bu alanla ilgili yeterli donanımın olmadığı ve yeterli çalışmanın yapılmadığı düşünülmektedir. Bunun yanında öğrenciler açısından bakıldığında çok fazla dinleme uygulaması ile karşılaşma olanağı bulamaları da öğrencilerin dinleme becerisi ile ilgili uygulamalar konusunda istekli oldukları bilinmektedir. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Türkçe öğretmenlerinden beklentilerini inceleyen bir çalışmada (Bağcı, Temizkan, 2006: 494) öğrencilerin dinleme becerisi konusunda beklenti düzeylerinin %70,1 oranında olduğu tespit edilmiştir. Altıncı sınıf öğrencileri ile yapılan farklı bir çalışmada ise (Şahin, 2011: 184) sosyo-ekonomik düzeyi farklı öğrenciler çalışmaya katılmış ve çalışma sonunda tüm öğrencilerin dinleme becerisi farkındalığına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm çalışmalar ve incelemeler dinleme becerisine yeteri kadar önem verilip sahip çıkılmadığını ortaya koymaktadır. Fakat uygulamalar göstermektedir ki dinleme becerisini geliştirmek adına belli dinleme türlerinin, hayatla ilişkili etkinliklerin, değişik tür ve tekniklerin dinleme eğitimine dâhil edilmesi bu alandaki başarıyı artırmaktadır. Yapılan bu çalışma da seçici dinlemeyi inceleyerek, seçici dinlemenin dinleme becerisinin gelişimine olan etkisini ortaya koymuştur.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler dinleme becerisi ve özellikle seçici dinleme ile ilgili olarak değerlendirilmelidir.

5.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

1. Öğretmenler dinleme becerisinin geliştirilebilirliğinin ve öneminin farkında olmalı, çalışmalarını bu doğrultuda düzenlemelidir.

2. Dinleme çalışmalarında öğretmen tüm uygulamaları öğrencileriyle birlikte yapmalıdır.

3. Dinleme çalışmalarının hemen sonuç vermeyeceği bilinmeli; sabırlı ve düzenli uygulamalar yapılmalıdır.

4. Yapılan dinleme etkinliklerinin neden yapıldığı öğrencilere en başta açıklanmalı; doğru şekilde hedef oluşturulmalıdır.

5. Dinleme çalışmaları için seçilen metinler öğrenci seviye ve ilgisi dikkate alınarak seçilmelidir.

6. Dinleme çalışmalarına alışmamış, bu şekilde uygulamaya çok katılmamış gruplarda öncelikle kolay uygulamalar seçilmeli, daha sonra zorluk derecesi artırılmalıdır.

7. Seçici dinleme uygulamalarında öncelikle nasıl yapılacağı anlatılmalı, ardından örnek uygulamalarla çalışmalara başlanmalıdır.

8. Seçici dinlemenin nerede, nasıl kullanılacağı açık bir şekilde ifade edilerek öğrencilerde ihtiyaç oluşturulmalıdır.

9. Seçici dinleme uygulamaları için yeterli süre verilmeli; süre ne eksik ne de fazla tutulmalıdır.

10. Seçici dinleme çalışmalarında öğrencilere hangi noktalara dikkat edecekleri sorular, uyarılar yoluyla doğru şekilde aktarılmalıdır.

11. Seçici dinleme çalışmalarında öğrencilerin kullandığı materyaller mutlaka incelenmelidir. Bu şekilde hem çalışma ile ilgili değerlendirmeler yapılmalı hem de öğrencilere dönüt verilerek farkındalık yaratılmalıdır.

12. Seçici dinlemede istenilen şeyi anlamak ve tespit etmek önemlidir. Bu yeterince anlaşılmazsa birey gereksiz ayrıntılara takılarak vakit kaybedebilir. Bu nedenle çalışmalarda istenileni tespit etmek konusunda öğrencilere gerekli alıştırmalar yaptırılmalıdır.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1.** Araştırma 6. Sınıfa uygulanmıştır. Tüm ortaokul kademelerinde denenebilir.
- 2.** Araştırma devlet okullarında uygulanmıştır. Özel okullar da dahil edilebilir.
- 3.** Araştırma Karaman ilinde yapılmıştır. Başka illerde de uygulanabilir.
- 4.** Araştırma seçici dinleme üzerine yapılmıştır. Başka bir dinleme türü, yöntem ya da tekniği üzerine de benzer bir çalışma yapılabilir.
- 5.** Seçici dinleme hayatın her alanında uygulanabilen bir türdür. Bu nedenle seçici dinleme çalışmaları başka yaş ve meslek gruplarına da uygulanabilir.
- 6.** Seçici dinleme uygulamalarını sınıflarında gerçekleştirmek isteyen öğretmenlere yönelik olarak örnek metin ve etkinliklerden oluşan kaynak kitaplar oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- Akalın, Ş. H. (2009). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Akgül, G. (2010). *İlköğretim Türkçe (6,7,8 Sınıflar) 2006 Öğretim Programında Yer Alan Okuma, Dinleme, Konuşma, Yazma Öğrenme Alanlarındaki Kazanımların Bütünsel Beyin Modeline Göre Analiz Edilmesi ve Sınıflandırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Aras, B. (2004). *İlköğretimde Dinleme Anlama Becerisinin Geliştirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, A. (2013). Çeşitli Değişkenler Açısından İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Durumları, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2 (5), 61-81.
- Aşılıoğlu, B. (2009). Türkçe Öğretmen Adaylarına Göre Derslerde Karşılaşılan Başlıca Dinleme Engelleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (29), 45-63.
- Aydın, G. (2010). Zihin Haritalama Tekniğinin Dinlenenin Anlamaya ve Kalıcılığa Etkisi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 1-16.
- Aytan, T. (2011). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Balcı, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bağcı, H. ve Temizkan M. (2006). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Öğretmenlerinden Beklentileri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (4), 477-498.
- Buzan, T. (2001). *Aklını En İyi Şekilde Kullan*. İstanbul: Arion Yayınevi.

- Çaylı, C. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Müstakil Dinleme Metinlerine Yönelik Öğretmen Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ERCİYES ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Çelebi, H.M. (2008). *İlköğretim 1. Ve 2. Kademe Öğrencilerinin Olay ve Düşünce Yazılarına Göre Dinleme Becerilerinin Değerlendirilmesi (Muğla Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, MUĞLA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Çelikbaş, K.A. (2010). *Anlama/Dinleme Stratejilerinin Kullanımı ile Dinlediğini Anlama Düzeyi Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Çiftçi, M. (2001). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2), 165-177.
- Dayıoğlu, G. (2001). *Deli Bey*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Basımevi.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deniz, K. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Konuşma ve Dinleme Yoluyla Öğrencileri İkna Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinliklerden Yararlanma, *TÜBAR*, 17, 263-274.
- Dökmen, Ü. (1995). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayınları.
- Fidan, M. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe*

Dersinde Kullandıkları Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi, ERCİYES ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Elçin, Ş. (1980). *Çocuklarımıza Şiirler*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları ile İlişkisi, *Turkish Studies*, 8 (4), 769-782.

Er, O. (2011). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Dinleme/İzleme Alanının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Gündoğdu, A. E. (2011). İlköğretim Sekizinci Sınıf Dinleme Metinlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Turkish Studies*, 6(1), 1217-1227.

Gündüzalp, S. (2009). *Deyimler ve Öyküleri-5*. İstanbul: Zafer Yayınları.

Hoy, K. M. ve Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi: Teori, Araştırma ve Uygulama*. (Çev. Edt.: S. Turan). Ankara: Nobel Yayınevi.

<http://video.ntvmsnbc.com/hayat-kurtaran-oneriler.html>

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts

<http://www.youtube.com/watch?v=GGJqm-68NI4>

<http://www.youtube.com/watch?v=IwNjBeIIWpo&feature=kp>

<http://www.youtube.com/watch?v=JshIHtkSkI>

<http://www.youtube.com/watch?v=Ztijk9P8C6E&feature=kp>

Kantemir, E. (1997). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

- Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karadüz, A. (2010). Türkçe ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 39-55.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Katrancı, M. (2012). *Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, M.F. (2012). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Web Tabanlı Bir Sistem Yardımı ile Ölçülmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kingen, S. (2000). *Teaching Language Arts in Middle Schools*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass. Mahwah.
- Kocaadam, D. (2012). *Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuşçu, H. (2010). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Geliştirilmesinde Türkçe Öğretmenin Rolü (Çekmeköy İlçesi Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Melanlıoğlu, D. (2012). Dinleme Becerisine Yönelik Ölçme Değerlendirme Çalışmalarında Üstbilis Stratejilerinin Kullanımı, *Turkish Studies*, 7 (1), 1583-1595.
- Melanlıoğlu, D. ve Tayşi, E. K. (2013). Türkçe Öğretim Programındaki Dinleme Kazanımlarının Ölçme Değerlendirme Yöntemleri Bakımından Sınıflandırılması, *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-11.
- Mutlu, E. (1994). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınları.
- Onan, B. (2005). *İLKÖĞRETİM İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma/ Dinleme) Geliştirmedeki Rolü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önder, M. (1992). *Aldı Sözü Anadolu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özbay, M. (2009a). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri-2*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. (2009b). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri-1*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. (2010). *Anlama Teknikler:2 Dinleme Eğitimi*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe Öğretim Programlarının Dinleme Becerisi Bakımından Değerlendirilmesi, *Turkish Studies*, 7 (1), 87-97.
- Özdemir, E. (1987). *İlkokul Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi Kılavuzu*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Özdemir, E. (1990). *Okuma Sanatı*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Sayers, F., Bingaman, C. E., Graham, R., and Wheeler, M. (1993). *Yöneticilikte İletişim*. İstanbul: Rota Yayınları.

- Şahin, A., Aydın, G. ve Sevim, O. (2011). Cornell Not Alma Tekniğinin Dinlenen Metni Anlamaya ve Kalıcılığa Etkisi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 29-36.
- Şahin, A. (2011). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Farkındalıklarının Sosyo- Ekonomik Düzeye Göre İncelenmesi, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1), 178-188.
- Şahin, C. (2012). *Dinleme Metinlerinden Önce ve Sonra Sorulan Soruların İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Hatırlama Düzeyine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Temizyürek F. ve Balcı, A. (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*. Ankara: Nobel Basımevi.
- Türkyılmaz, M. (2010). Bir Ders Aracı Olarak Dinleme Metinlerinin Anlamaya Etkisi: “Eskici” Metni Örneklemine Deneysel Bir Çalışma, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 207-220.
- Umagan, S. (2007). *Dinleme-İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, H. (2007). *İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yıldırım, F. ve Er, O. (2013). Türkçe Dersi Öğretim Programı Dinleme/ İzleme Alanı Amaç ve Kazanımlar Boyutunun Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2 (2), 231-250.
- Yılmaz, İ. (2007). *Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Önerilen Etkinliklerin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, NİĞDE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

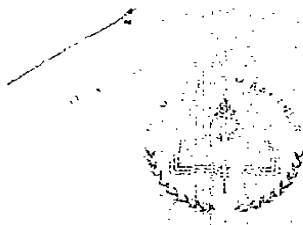
Yücel, C., Akar, C. ve Batur, Z. (2003). Öğretmenlerin İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Programında Yer Alan Anlama Becerileri ile İlgili Hedeflere Önem Verme Dereceleri ve Öğrencilerin Hedefleri Kazanım Düzeyleri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2), 89-102.

Zengin, S. B. (2010). *Çocuk Kitaplarının Dinleme Becerisini Geliştirme Aracı Olarak Kullanılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK- 1 Araştırma İzin Formu

T.C.
KARAMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 99371540/44/2635791
Konu: Araştırma İzni

24/09/2013

VALİLİK MAKAMINA
KARAMAN

İlgi: a) Necmettin Erbakan Üniv. Rektörlüğü'nün 16/09/2013 tarih ve 8728 sayılı yazısı.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07/03/2012 tarih ve 2012/13 sayılı genelgesi.

Necmettin Erbakan Üniversitesi ilgi (a) yazısında Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Emine KARABACAK'ın "Seçici Dinleme Eğitiminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi " adlı tezi kapsamında Müdürlüğümüze bağlı Makbule Orman Ortaokulu 6. Sınıf Öğrencileri üzerinde araştırma yapma isteği belirtilmiştir.

Söz konusu araştırmanın Makbule Orman Ortaokulu 6. Sınıf Öğrencilerine yapılması, yapılan çalışmasının tamamlanmasından itibaren iki hafta içinde araştırma sonuçlarının bir örneğinin CD ortamında hazırlanarak Müdürlüğümüze teslimi ve ilgi (b) genelge doğrultusunda araştırma çalışmasının eğitim öğretimi aksatmadan yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Asım SULTANOĞLU
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
24/09/2013
Mustafa SARIKAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Sakabağı: Mh.Yeni Hükümet Köşkü C BL KARAMAN
Bilgi için : A:AFES(VHKİ)
Web : http://karaman.meb.gov.tr

Telefon : (0 338) 213 16 66 / 138 Fax: (0 338) 212 27 83
e-mail : strateji70@meb.gov.tr

EK- 2 Ortaokul 6. Sınıf Metin Seçimi Uzman Görüşü Formu

Sayın Alan Uzmanı,

Elinizdeki form, seçici dinleme eğitiminin 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerindeki etkisini incelemek için yapılacak bir araştırma için hazırlanmıştır. Seçici dinlemenin öğrencilerin dinleme becerisine etkisini tespit etmek ve değerlendirmek için seçilen üç metin aşağıda belirtilmiştir. Sizden beklenen, bu metinleri 6. sınıf seviyesine ve seçici dinleme çalışmasına uygunluğu yönünden değerlendirmenizdir. Bu uygulama için, lütfen her metni 1 ile 10 arasındaki puanlarla değerlendiriniz. Yapılacak değerlendirme sonucunda en yüksek puan değerini alan metin, çalışmanın ön test ve son test etkinliğinde kullanılacaktır.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Dilek CERAN

Danışman

Emine KARABACAK

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

METİNLER	PUANLAR									
1. ANADOLU'DA TUZUN DA BİR SÖZÜ VAR	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2. BİR SALDIRI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3. FENER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

EK- 3 Ortaokul 6. Sınıf Dinleme Testi Uzman Görüşü Formu

Sayın Alan Uzmanı,

Elinizdeki form, seçici dinleme eğitiminin 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerindeki etkisini incelemek için yapılacak bir araştırma için hazırlanmıştır. Seçici dinlemenin öğrencilerin dinleme becerisine etkisini tespit etmek ve değerlendirmek için seçilen “Anadolu’da Tuzun Da Bir Sözü Var” başlıklı metne dair hazırlanan sorular aşağıdadır. Sizden beklenen, bu soruları 6. sınıf seviyesine ve seçici dinleme becerisine uygunluğu açısından değerlendirmenizdir. Bu uygulama için, lütfen her metni 1 ile 10 arasındaki puanlarla değerlendiriniz. Yapılacak değerlendirme sonucunda en yüksek puan değerini alan sorular, çalışmanın ön test ve son test etkinliğinde kullanılacaktır.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Dilek CERAN

Danışman

Emine KARABACAK

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

SORULAR	PUANLAR									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.İnsanoğlunun vazgeçemeyeceği günlük ihtiyaçlarından biri hangisidir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.Anadolu insanı neden konuğuna tatlıdan önce tuzlu ikram eder?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.Anadolu’da evlenenlerin yastıklarının altına şeker ve tuz konmasının sebebi nedir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.Tuzu kimler bulmuştur?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.Dinlediğiniz metinde padişah kızlarına ne sormuş?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6.Büyük kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7.Ortanca kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

8.Padişah küçük kızına neden küsmüş?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9.Küçük kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10.Şeyh Sadi, Mevlana'ya hangi eserini sunmuş?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11.Mevlana eserle ilgili nasıl bir yorumda bulunmuş?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12.Mezar, türbe gibi yerlere tuz götürülmesi neyin göstergesidir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13.Osmanlı ordusundaki geleneğe göre yeminler neler üzerine yapılmış?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14.İki kişinin geçmişteki sıkı dostluğu nasıl ifade edilmiş?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15.Osmanlı Padişahı İkinci Selim sefer sırasında nereden geçmektedir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
16.Osmanlı Padişahı İkinci Selim yolda kiminle karşılaşır?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17.Çoban İkinci Selim'e ne ikram eder?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
18.Çoban İkinci Selim'den ne ister?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
19.Çoban İkinci Selim'den hangi özelliklerde bir şehir ister?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
20.Osmanlı Padişahı İkinci Selim çobanın isteğini niçin yerine getirir?	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

EK- 4 Ön Test ve Son Test Uygulamalarında Kullanılan Metin

ANADOLU'DA TUZUN DA BİR SÖZÜ VAR

İnsanoğlunun ekmek gibi, su gibi vazgeçemeyeceği günlük ihtiyaçlarından biri de tuzdur. Anadolu'da: Tuzsuz aş, ağrısız baş olmaz, derler. Yalnız aşın tadı tuzu değil, hayatında tadı tuzu olmalıdır. Anadolu evlenme gelenekleri arasında yeni evlilerin yastığının altına şeker ve tuz koymalarının manası bu olsa gerek... Anadolu insanı konuğuna tatlıdan önce tuzlu ikram eder. Ağız tadı, tuzluyla tamamlansın diye...

Tuzu, ilkçağlarda, genellikle avcılıkla geçinen Türklerin keşfettiğini, dünyaya Türklerin tanıttığını tarihler yazar. Söylentilere göre, tuzlu bir bölgede keklik avlayan bir avcı, oracıkta çalı çırpı yakarak avını kızartmış, bir budunu koparıp ağzına atacağı sırada but elinden düşmüş, tuzlara belenmiş. Avcı budu yerden alarak, atmış ağzına... Değişik, hoş bir tat bulmuş avında. Öteki budu koparmış, onu da yemiş ama ilkinin tadı başka... O zaman anlamış tuzun varlığını. O günden sonra tuz, bütün yiyeceklerin yanında yer almış, dünyaya yayılmış.

Hani bir hikâye vardır, anlatırlar. Padişahın biri kızlarını çağırmış:

– Beni nasıl seversiniz, diye sormuş.

Büyük kız:

– Şeker gibi, bal gibi severim, demiş.

Padişah sevinmiş. Ortancası:

– Altın gibi, elmas gibi severim, cevabını vermiş.

Padişah ona da sevinmiş. Küçük kız:

– Tuz gibi severim, deyince, padişah suratını asmış, küçük kızına küsmüş.

Ama ertesi gün, sofrasına getirilen tuzsuz yemeklere el atınca, bağırip çağırmış aşçısına:

- Bunlar da yenir mi? diye çıkmış.

İşte o zaman küçük kız görünmüş:

–Babacığım, ben seni tuz gibi severim dedim, hoşlanmadın. Şimdi ise yemekler tuzsuz diye bağırıp çağırıyorsun. İnsan şekersiz, balsız olabilir. Altını, elması bulunmayabilir. Ama tuzsuz yapabilir mi, demiş.

Padişah da kızından özür dilemiş.

Sırası gelmişken tuz üzerine bir hikâye daha anlatalım da sohbetimizin tadı tuzu gelsin.

İran'ın tanınmış bilgin ve şairi Şirazlı Şeyh Sadi, Anadolu'ya gelerek Konya'da büyük mütefekkir Mevlana Celâleddin'i ziyaret etmiş, Bostan adlı meşhur eserini sunmuş. Mevlana eseri okumuş, Şeyh Sadi'ye:

- Tuzsuz olmuş diyerek fikrini belirtmiş.

Şeyh Sadi'nin bu söze üzüldüğünü anlayan Mevlana:

–Helva gibi tatlı ve güzel... Helvaya tuz atılmaz, diyerek eseri beğendiğini sözlerine eklemiş.

Helvaya tuz atılır mı, atılmaz mı bun un üzerinde durmayacağız. Ne var ki tuz Anadolu'da ekmek, su gibi kutsal sayılır. Osmanlı ordusundaki bir geleneğe göre ahde vefa ve yeminler, tuz, ekmek ve kılıç üzerinde yapılırdı. Çoğu zaman halkın mezar ve türbe ziyaretlerinde bir tutam tuz götürmesi, tuzun kutsal sayıldığına bir işarettir. İki kişinin geçmişteki sıkı dostluğuna ekmek-tuz hakkı denir, bu hak her zaman gözetilirdi. Bir de hikâyesi vardır, ekme-tuz hakkının, isterseniz anlatalım:

Osmanlı padişahı İkinci Selim, bir sefer sırasında Konya'dan güneye gitmektedir. Söylentilere göre buğu Karapınar ilçesinin bulunduğu yerdeki ovada çevresi vaha gibi bir pınar vardır. Pınarın başında bir çoban çıkını açmış, önündeki tuzu ekmeğine katık etmekte. Padişah, ordusunun önünde atını sürerek pınara gelir, çobana selam verir. Çoban, gelenin kim olduğunu bilmemektedir. Selamını alır, tuz

ekmekten ibaret sofrasına buyur eder. Padişah, çobanın hatırını kırmaz. Bir lokma ekmek alır, tuza batırır ve yer. Ardından da pınardan buz gibi bir su içer. Ayrılırken:

– Ben padişahım, şu geriden gelen ordu da askerlerim. Seferim vardır. Ekmeğini, tuzunu yedim, helal et, der.

Çoban, karşısındakinin padişah olduğunu anlar anlamaz şöyle bir irkilir, sonra da:

–Padişah olduğunuza göre, tuz-ekmek hakkının ne demek olduğunu bilirsiniz. Hakkımı helal etmemi isterseniz bir dileğim var, cevabını verir.

Padişah dileğini sorar. Çoban:

–Önce sağlığınıza dilerim. Sonra da bu pınarın başına bir şehir kur. Camileri, medreseleri, hanları, hamamları, köşkleri olsun. Padişahsın, her şeyi yapabilirsin. Dediğimi yaparsan hakkımı helal ederim, değil ise var git yolun açık olsun...

Tuz-ekmek hakkı bu... Padişah şöyle bir düşünür, bu hakkı çiğnemek istemez. Emir verir, ferman eder. Pınarın başında bir şehir kurulmaya başlar, tam çobanın istediği gibi bir şehir. Adına Sultaniye derler.

Siz bu olaya ister söylenti deyiniz, ister hikâye.

Tuz ve ekmek hakkı...

Mehmet ÖNDER

Aldı Sözü Anadolu

EK- 5 Ön Test ve Son Test Uygulamalarında Kullanılan Dinleme Testi**SORULAR**

1. Anadolu insanı neden konuğuna tatlıdan önce tuzlu ikram eder?
2. Dinlediğiniz metinde padişah kızlarına ne sormuş?
3. Büyük kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?
4. Ortanca kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?
5. Küçük kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?
6. Osmanlı ordusundaki geleneğe göre yeminler neler üzerine yapılmış?
7. İki kişinin geçmişteki sıkı dostluğu nasıl ifade edilmiş?
8. Osmanlı Padişahı İkinci Selim sefer sırasında nereden geçmektedir?
9. Osmanlı Padişahı İkinci Selim yolda kiminle karşılaşır?

10. oban İkincl Selim'e ne ikram eder?
11. oban İkincl Selim'den ne ister?
12. Osmanlı Padişahı İkincl Selim obanın isteğini niçin yerine getirir?

SORULAR

1. Anadolu insanı neden konuğuna tatlıdan önce tuzlu ikram eder?
Diğer tadı anlamak için diye
2. Dinlediğiniz metinde padişah kızlarına ne sormuş?
Beni nasıl seversiniz
3. Büyük kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?
Bal gibi şeker gibi
4. Orta kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?
Altın gibi elmas gibi
5. Küçük kız babasını ne gibi sevdiğini söylemiş?
Tuz gibi
6. Osmanlı ordusundaki geleneğe göre yeminler neler üzerine yapılırmış?
Ekmek, tuz ve kılıç
7. İki kişinin geçmişteki sıkı dostluğu nasıl ifade edilirmiş?
Tuzla
8. Osmanlı Padişahı İkinci Selim sefer sırasında nereden geçmektedir?
Karapınar'da (Konya'nın güneyinde)
Pınarın başında
9. Osmanlı Padişahı İkinci Selim yolda kiminle karşılaşır?
Bir çobanla
10. Çoban İkinci Selim'e ne ikram eder?
Ekmek ve tuz
11. Çoban İkinci Selim'den ne ister?
Pınarın başına bir şehir kurmasını
12. Osmanlı Padişahı İkinci Selim çobanın isteğini niçin yerine getirir?
Onun halkını yememek için

EK-6 “Nasreddin Hoca Fıkraları” Metni

Nasreddin Hoca sizlerle...

Selam Sevgili Yavrularım,

Selam Saygıdeğer Yurttaşlarım,

Şu andan itibaren bir saat süre ile sizlerin misafiri olacağım. Benim serüvenlerimi bilmeyen yoktur ama “İnsan ne kadar bilirse bilsin, bir bilmediği vardır.” sözüne dayanarak anlatmaya başlıyorum.

Evet, Hoca bir gün tarlada dinlenirken yanına üç adam gelmiş: biri uzun, biri kısa, biri köseymiş. “Sana üçümüzde birer soru soracağız eğer doğru cevap verirsen biz eşek gibi bağıracağız, eğer yanlış cevap verirsen sen eşek gibi bağıracaksın.” demişler. Hoca:

– Sorun bakalım çokbilmişler, demiş ve ilk soruyu uzun boylu sakallı sormuş:

– Söyle bakalım, benim sakalımda kaç yıl vardır?

Hoca, başını kaşıyarak düşünmüş:

–Benim eşeğimin kuyruğunda ne kadar kıl varsa sende de o kadar sakal var, demiş.

Uzun boylu, sakallı adam:

– İspat et de görelim, deyince.

– Hele şu eşeğimin kuyruğunun yanına otur da sayalım.

– Nasıl sayacaksın?

–Bir kıl eşeğin kuyruğundan bir kıl senin sakalının kuyruğundan kopara kopara, deyince uzun boylu “Kandın Hoca!” demiş ve eşek gibi bağırmış.

Sıra ikinciye gelmiş, kısaya:

- Bil bakalım dünyanın ortası neresi, demiş.

Hoca, yine başını kaşıyarak düşünmüş ve:

- Benim eşeğimin durduğu yer, demiş.

Bu sefer kısa:

- Nasıl kanıtlarsın, deyince:
- İnanmazsan, git de ölç, demiş ve bahsi kazanmış. Kısa da eşek gibi anırmış.

Sıra üçüncüye, köseye gelmiş. O da böbürlene böbürlene:

- Söyle bakalım Hoca Efendi, gökyüzündeki yıldızlar kaç tanedir, deyince Hoca şu cevabı yapıştırmış:

- Eşeğimde ne kadar kıl varsa gökyüzünde de o kadar yıldız vardır.

Köse şaşırılmış. O da arkadaşları gibi:

- Nasıl ispat edersin, demiş.
- İnanmazsan akşama gel eşeğin yanına otur da say. Deyince Köse de eşek gibi anırıp bahsi kaybetmiş.

Oradan uzaklaşırlarken Hoca üç bilmiş Uzun, Kısa ve Köse'ye şöyle seslenmiş:

- Her şeyi bilirim diyen, hiçbir şey bilmiyor demektir.

Hoca, bir gece evde yatarken damda bir hırsızın gezindiğini duymuş ve karısına demiş ki:

–Yahu hanım, geçen gece eve geldim, kapıyı çaldım çaldım duyuramadım. Şu duayı okuyup ay ışığına tutundum da eve girebildim. “Ay dede, vay dede! Sokakta kaldım beni eve indir dede!” deyip; ellerimi ay dedeye uzattım. Kendimi bacadan içeri bıraktım.

Bunu duyan hırsız “Tamam, eve girmenin yolunu buldum.” demiş ve:

–Ay dede, vay dede! Beni bu eve indir dede, deyip ellerini ay dedeye uzatıp kendini bacadan koyuverince güm diye evin içine düşmüş.

– Ay, elim, ayağım, kolum! diye inlerken Hoca hanımına:

–Çabuk şu eleğin ipini getir hırsız bağılayalım da kaçmasın. Deyince yerde her tarafı kırılmış olan hırsız şöyle demiş:

–Acele etme Hoca. Sen de o dua ben de bu akılsız kafa oldukça kolay kolay kaçamam.

Bir gün Hoca’ya yaşını sormuşlar:

– Kaç yaşındasın Hocam?

– Kırk yaşındayım, demiş.

Aradan on yıl geçmiş. Bir daha sormuşlar:

– Kaç yaşındasın Hocam?

– Tam kırk yaşındayım.

– Aman Hocam, on sene öncede kırk yaşındaydın, deyince Hoca:

– Söz bir, Allah bir, demiş.

Hoca bir gün ellerini kaldırmış “Yarabbim, bana bin altın ver ama dokuz yüz doksan dokuz verirsen katiyen kabul etmem.” diye dua ediyormuş. Zengin Yahudi komşusu Hoca’nın duasını duymuş ve bir keseye dokuz yüz doksan dokuz altın koyup bacadan içeri atmış. Hoca, bu keseyi alıp saymış, dokuz yüz doksan dokuz altın yok mu!

–Eh, dokuz yüz doksan dokuzu veren Allah biri de verir, diyerek keseyi kabul etmiş.

Sabah olunca Hoca’nın komşusu gelmiş:

– Hoca Efendi, bizim altınları ver bakalım.

– Ne altını, kuzum.

– Dün gece bacadan attığım dokuz yüz doksan dokuz altın. Ben sana şaka yaptım, be!

– Ben şakadan anlamam, on para da vermem. Deyince Yahudi’nin etekleri tutuşmuş:

– Öyle ise mahkemeye gidelim.

– Ben mahkemeye yaya gidemem. Katır isterim, demiş.

Yahudi, paşa paşa gidip bir katır alıp gelmiş. Hoca bu sefer de:

–Ben katırın üstünde giderken üşürüm. Onun için bir de kürk isterim, deyince Yahudi gidip bir de kürk alıp gelmiş.

Ve hâkimin önüne çıkmışlar. Hâkim:

–Sen bu adamın doku yüz doksan dokuz altınını almışsın, geri vermiyormuşsun.

Hoca da:

–Efendim, bu adam yalancının biridir. Bundan her iftira beklenir. Sırtımdaki kürkle altımdaki katırın da sahibi çıkacak diye ödüm patlıyor, deyince Yahudi gözlerini patlatarak bağırmaya başlamış:

–Yalan değil hâkim efendi, altındaki katır da üstündeki kürk de benimdir, diye bağırınca hâkim:

– Hoca'nın dediği çıktı. Sen iftiracının tekisin, demiş.

Hoca da dokuz yüz doksan dokuz altın, bir katır ve bir de kürk sahibi olmuş.

Nasreddin Hoca Fıkraları- Sesli Kitap-1

(Kısaltılmıştır.)

EK-7 “Nasreddin Hoca Fıkraları” Metni İçin Hazırlanan Etkinlik**SORULAR**

1. Anlatılan ilk fıkrada Nasreddin Hoca'nın yanına gelen adamların özellikleri nelerdir?
2. Anlatılan ilk fıkrada Nasreddin Hoca adamların sorularını bilirse adamlar ne yapacaklarmış?
3. Anlatılan ilk fıkranın sonunda Nasreddin Hoca'nın söylediği söz nedir?
4. Anlatılan ikinci fıkrada Nasreddin Hoca eve giremeyince kimden yardım istediğini söylüyor?

5. Anlatılan ikinci fıkrada hırsız Nasreddin Hoca'nın duasıyla eve nereden girmiştir?
6. Anlatılan üçüncü fıkrada Nasreddin Hoca'ya sorulan soru nedir?
7. Anlatılan üçüncü fıkrada Nasreddin Hoca soruya ne cevap vermiştir?
8. Anlatılan dördüncü fıkrada Nasreddin Hoca Allah'a ne diye dua etmiştir?
9. Anlatılan dördüncü fıkrada Nasreddin Hoca Yahudi'den neler istemiştir?
10. Anlatılan dördüncü fıkrada hâkim ne karar vermiştir?

SORULAR

1. Anlatılan ilk fıkrada Nasreddin Hoca'nın yanına gelen adamların özellikleri nelerdir?

Biri uzun biri kısa biri köse

2. Anlatılan ilk fıkrada Nasreddin Hoca adamların sorularını bilirse adamlar ne yapacaklarmış?

esek gibi aracağım

3. Anlatılan ilk fıkranın sonunda Nasreddin Hoca'nın söylediği söz nedir?

her şeyi bilirim diyesen hiçbir şey bilmez

4. Anlatılan ikinci fıkrada Nasreddin Hoca eve giremeyince kimden yardım istediğini söylüyor?

diy dededen

5. Anlatılan ikinci fıkrada hırsız Nasreddin Hoca'nın duasıyla eve nereden girmiştir?

basadan

6. Anlatılan üçüncü fıkrada Nasreddin Hoca'ya sorulan soru nedir?

Kaç yaşındasın

7. Anlatılan üçüncü fıkrada Nasreddin Hoca soruya ne cevap vermiştir?

40 yaşındayım

8. Anlatılan dördüncü fıkrada Nasreddin Hoca Allah'a ne diye dua etmiştir?

Bara 1000 altın ver

9. Anlatılan dördüncü fıkrada Nasreddin Hoca Yahudi'den neler istemiştir?

kattı ve kırk

10. Anlatılan dördüncü fıkrada hâkim ne karar vermiştir?

Get buradan diyerek yahudi adamı kaçırmış

EK-8 “ Sarı Çizmeli Mehmet Ağa” İsimli Şarkı

SARI ÇİZMELİ MEHMET AĞA

Yaz dostum güzel sevmeyene adam denir mi?

Yaz dostum selam almayana yiğit denir mi?

Yaz dostum altı üstü beş metrelik bez için,

Yaz dostum boşa geçmiş ömre yaşam denir mi?

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet ağa bir gün öder hesabı

Yaz dostum yoksul görsen besle kaymak bal ile

Yaz dostum garipleri giydir ipek şal ile

Yaz dostum öksüz görsen sar kanadın kolunu

Yaz dostum kimse göçmez bu dünyadan mal ile

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet ağa bir gün öder hesabı

Yaz dostum Barış söyler kendi bir ders alır mı

Yaz dostum su üstüne yazı yazsan kalır mı

Yaz dostum bir dünya ki haklı haksız karışmış

Yaz dostum boşa koysan dolmaz dolusu alır mı

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı çizmeli Mehmet ağa bir gün öder hesabı

Barış MANÇO

EK-9 “Sarı Çizmeli Mehmet Ağa” İsimli Şarkı İçin Hazırlanan Etkinlik

SARI ÇİZMELİ MEHMET AĞA

Yaz dostum güzel sevmeyene adam denir mi?

.....

Yaz dostum altı üstü beş metrelik bez için

Yaz dostum boşa geçmiş ömre yaşam denir mi?

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa bir gün öder hesabı

.....

Yaz dostum garipleri giydir ipek şal ile

Yaz dostum öksüz görse sar kanadın kolunu

Yaz dostum kimse göçmez bu dünyadan mal ile

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa bir gün öder hesabı

.....

Yaz dostum su üstüne yazı yazsan kalır mı?

Yaz dostum bir dünya ki haklı haksız karışmış

Yaz dostum boşa koysan dolmaz dolusu alır mı?

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa bir gün öder hesabı

Bariş MANÇO

SARI ÇİZMELİ MEHMET AĞA

Yaz dostum güzel sevmeyene adam denir mi?

Yaz dostum güzel sevmeyene adam denir mi?

Yaz dostum altı üstü beş metrelik bez için

Yaz dostum boşa geçmiş ömre yaşam denir mi?

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa bir gün öder hesabı

Yaz dostum güzel görsen beşle kayımadı bal ile

Yaz dostum garipleri giydir ipek şal ile

Yaz dostum öksüz görsen sar kanadın kolunu

Yaz dostum kimse göçmez bu dünyadan mal ile

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa bir gün öder hesabı

Yaz dostum bacası söyle lardı bir dos alır mı?

Yaz dostum su üstüne yazı yazsan kalır mı?

Yaz dostum bir dünya ki haklı haksız karışmış

Yaz dostum boşa koysan dolmaz dolusu alır mı?

Yaz tahtaya bir daha tut defteri kitabı

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa bir gün öder hesabı

EK-10 “Hayat Kurtaran Öneriler” Haber Metni

HAYAT KURTARAN ÖNERİLER

Bayram tatili trafik kazalarını da beraberinde getirdi. Tatilin ilk gününde meydana gelen trafik kazalarında 15 kişi hayatını kaybetti, 128 kişi de yaralandı. Trafik kazalarının önüne geçmek için neler yapılmalı, sürücüler nelere dikkat etmeli? İleri sürüş teknikleri uzmanından önerileri izliyoruz.

Spiker:

–Her bayram tatil yolunda onlarca kişi hayatını kaybediyor. Uzmanlar bu yıl da aynı tablonun yaşanmaması için sürücülerini uyarıyor.

Uzman:

– Bir gün öncesi çok iyi dinlensinler. Uykusuz ve yorgun yola çıkmasınlar.

Uzun yolculuklarda her iki saatte muhakkak mola verilmeli.

Araçlarının periyodik bakımlarını muhakkak yaptırınlar.

Motor yağı, hidrolik yağı, cam silecek suyu deposunu tamamlasınlar.

Lastik hava basınçları çok önemli. Lastik hava basınçları düşükse muhakkak tamamlasınlar.

Spiker:

–Önemli uyarılardan biri de hızlı limitlerine uyulması ve emniyet kemerinin takılması. Yağışlı hava da ise özellikle virajlarda dikkatli olmak gerekiyor. Islak zemin simülatöründeyiz. 30 kilometre hızla giden bir aracın içindeyiz. Şu anda araç savrulmaya baladı. Savrulma esnasında sürücünün viraja girdiği yöne doğru ters bir şekilde direksiyonu kırarak, gazdan yavaşça ayağını çekip güvenli bir yerde durmaya çalışması gerekiyor.

Diğer bir uyarı da kadın sürücülere:

– Bayan sürücülere tavsiyemiz olabilir burada. Yüksek topuklu ayakkabılar giymesinler. Biraz daha spor, düz tabanlı... Çünkü araç, gaz, debriyaj, fren üçgeninde daha rahat hareket etmelerini ve daha net algılamalarını sağlayacaktır düz ayakkabılar.

<http://video.ntvmsnbc.com>

EK-11 “Hayat Kurtaran Öneriler” Haber Metni İçin Hazırlanan Etkinlik**SORULAR**

1. Dinlediğiniz metinde hangi tatildeki kazalardan bahsedilmektedir?

2. Tatilin ilk gününde meydana gelen trafik kazalarında kaç kişi hayatını kaybetmiştir?

3. Tatilin ilk gününde meydana gelen trafik kazalarında kaç kişi yaralanmıştır?

4. Dinlediğiniz metinde neyi önlemek için öneriler anlatılmaktadır?

5. Trafik kazalarında nelere dikkat etmek gerektiği hakkında öneriler kimden alınmaktadır?

6. Yola nasıl durumda çıkmamak gerekmektedir?

7. Uzun yolculuklarda kaç saatte bir ara verilmelidir?
8. Yağışlı havalarda özellikle nerede dikkatli olmak gerekmektedir?
9. Dinlediğiniz metinde anlatıcı ıslak zemin simülatöründe kaç kilometre hızla giden bir aracın içindedir?
10. Bayan sürücülere ne önerilmektedir?

SORULAR

1. Dinlediğiniz metinde hangi tatildeki kazalardan bahsedilmektedir?

Bayram Tatili

2. Tatilin ilk gününde meydana gelen trafik kazalarında kaç kişi hayatını kaybetmiştir?

15 kişi hayatını kaybetmiştir

3. Tatilin ilk gününde meydana gelen trafik kazalarında kaç kişi yaralanmıştır?

128 kişi yaralanmıştır

4. Dinlediğiniz metinde neyi önlemek için öneriler anlatılmaktadır?

Trafik kazalarını

5. Trafik kazalarında nelere dikkat etmek gerektiği hakkında öneriler kimden alınmaktadır?

Uzmanlardan

6. Yola nasıl durumda çıkmamak gerekmektedir?

Uykulu

7. Uzun yolculuklarda kaç saatte bir ara verilmelidir?

2 saatte

8. Yağışlı havalarda özellikle nerede dikkatli olmak gerekmektedir?

Virajlarda

9. Dinlediğiniz metinde anlatıcı ıslak zemin simülasyonunda kaç kilometre hızla giden bir aracın içindedir?

30km

10. Bayan sürücülere ne önerilmektedir?

Topuklu ayakkabı giymemek
Düz tabanlı ayakkabı giymek

EK-12 Deyim Hikâyeleri

DÜNYA BU; KİMİ İNER, KİMİ ÇIKAR

Bir ağustos öğlesi, dili damağına yapışmış bir tilkicik, gölgeden gölgeden, yürüye sürüne içecek bir yudum su ararmış. Pek bir yol almış. Kuyruğu düşmüş, ayaklarında derman kalmamış, kendi kendine: “Her halde bize tilki cenneti vacip oldu. Aman ölüyorum...” diye ağlaşırken bir bostan kuyusuna rast gelmiş.

Sevinmiş, şükretmiş. Bakmış kuyunun taş duvarlarının üzerinde sapından çıkırığa bağlı boş bir kova durmakta. Hemen kovanın içine atlayıp kendini kuyudan aşağıya bırakmış. Çıkrık boşalmış. Tilki kova ile birlikte kuyunun serin sularına inmiş. İçmiş serinlemiş. Canı yerine geldiğinde aklı da başına gelmiş.

“Amanın, ben şimdi bu kuyudan nasıl çıkacağım?” demiş. Düşünüp taşınırken bir bakmış, eski ahbabı kurt koca kafasını kuyunun ağzını uzatmış kendisine bakıyor.

“Kurnaz tilki ne işin var o kuyunun dibinde?” demiş kurt.

“Vay kurdum!” diye cevap vermiş tilki. “Sıcaktan bunalmıştım. Buraya indim su içtim, içim ciğerlerim ferahladı. Ah bir bilsen burası ne ömre bedel bir yer. Gel sen de! Orada sıcaktan kavrulma.”

Kurt da pek susadığından, bu daveti yerinde bulmuş.

“Orada gördüğün kovanın içine gir; sonra da at kendini kuyuya.” demiş tilki. Kurt, tilkinin dediklerini yapmış. Ama onun kovası aşağıya inerken; tilkinin kovası da yukarıya çıkmaya başlamış. Yarı yolda karşılaşmışlar. Kurt şaşkın ve telaşlı sormuş:

“ Ben senin yanına geliyorum sen nereye gidiyorsun?”

Tilki sırita sırita:

“ Bu dünya böyle kardeş; kimi iner, kimi çıkar...” demiş.

Bu deyim, “İnsan bu dünya hayatında ne ile karşılaşacağını bilemez, bugün yukarılarda olan, yarın aşağılara iner; ya da tam tersi olur.” manasında kullanılır.

KAHVE YEMEN'DEN GELİR

Eski zamanların esnafı, şimdikiler gibi, iki de bir zam yapmak zorunda kalmamış. Sattıkları ürünün fiyatını artırmak lazım geldiyse de, bunu münasip bir lisan ile müşterilerine anlatırlarmış. İşte o zamanlardan birinde, Yemen'den getirdiği kahveyi İstanbul'da satan bir esnaf, malına zam yapmak zorunda kalmış. Çünkü kahve uzun yoldan geldiği için, masrafı çok oluyormuş. Dükkânının görünen bir yerine bir koca kağıt ilâştirip üzerine şöyle yazmış:

“Kahve Yemen'den gelir, yolları irak,

Beş para yetmiyor on para bırak.”

Müşterinin biri tezgâh önünde sırasını beklerken yazıyı görüp okumuş. Pek hoşuna gitmemiş. Dükkân sahibini meşguliyetine güvenip, kağıdın altına bir not da kendisi ilave etmiş:

“Kahve Yemen'den gelir yolları sapa,

Beş para yetmiyorsa dükkânı kapa.”

Bu deyim yapılması istenen bir işin, verilmesi istenen bir şeyin; zor yapıp zor elde edildiğini anlatmak için kullanılır.

KAZAN TAŞARKEN KEPÇEYE PAHA OLMAZ

Aşçılardan birini, bir düğünde yemek yapmak üzere çağırmışlar. Kazanları, tencereleri düğün evine getiren çırak, nasılsa kepçeyi unutmuş. İşe başlamışlar. Usta, sütlü helva yapmak üzere sütü kazana koymuş, az sonra süt kabarmaya başlayınca, usta sütü karıştırmak için kepçeyi aramış, bulamamış. Çırağına, “Koş, karşiki

dükkândan bir kepçe al gel.” demiş. Çırak gitmiş, kepçeye beş yüz kuruş istemişler. Pahalı görmüş, gelip ustasına söylemiş. Ustası, “ Oğlum, çabuk al getir. Kazan taşarken kepçeye paha olmaz.” demiş.

Bu deyim, “Bir şey zor zamanda gerekti mi artık onun fiyatına, bedeline bakılmaz.” Manasında kullanılır.

ÖLÜR MÜSÜN, ÖLDÜRÜR MÜSÜN?

Hakkı Bey adında hem zengin hem de hayırsever bir ihtiyar varmış. Konağında çalışanlara çok iyi davranır, hiçbirinin kalbini kırmazmış. Bu nedenle de başka bir iş tutmak amacıyla konağından ayrılan uşaklar, aşçılar, kahyalar kendisini hiç unutmazlar, aradan yıllar geçse bile ziyaretine gelirlermiş.

Hakkı Bey’in konağında bir süre çalıştıktan sonra esnaflığa merak salarak bir dükkân açan Sadık adında bir uşağı varmış. Biraz kıt akıllı, çokça saf bir adammış. Allah bir bereket vermiş ve kazancı bol bir tüccar olup çıkmış.

Bir vakit sonra, hac yoluna çıkmış. Vazifesini eda edip dönmek üzereyken, eski efendisi hatırına gelmiş:

“ Şu beyimin üzerimde emeği vardır. ona da bir hediye götüreyim.” demiş.

Çarşı Pazar dolaşmış, ama beyine uygun bir hediye bulamamış. Bakmış bir tezgahta has ipekten kefen bezi satılmakta...

“ Bizim Hakkı Bey, oldukça yaşlı. Şurada daha ne kadar yaşar ki!.. Akşama sabaha ölür sanırım. Kendisine olsa olsa en uygun hediye bu kefendir.” diyerek birkaç arşın kestirip almış.

Evine varıp birkaç gün eşini dostunu ağırladıktan sonra, kalkıp Hakkı Bey’in konağına gitmiş. Kendisini kapıda kahya karşılamış.

“ Ne istiyorsun?”

“ Beyefendiyi görmek.”

“Sen kimsin?”

“Ben yıllarca bu konakta çalıştım, adım Sadık.”

“Bey, şimdi istirahat ediyor, uyuyor. Ne söyleyeceksen bana söyle. Vereceğin bir şey varsa bana bırakabilirsin.”

“Olmaz, kendisini görmem gerek!..”

“Ne getirdin bakalım?”

“Hacdan ala ipekli kumaş getirdim, kefenlik için...”

“Böyle saçma hediye olmaz, git işine!”

“Sana ne oluyor?”

Tartışma ağız kavgası ile adam akıllı kızışmış. Kahya ile Sadık, bağıra bağıra konuşurlarken Hakkı Bey uyanmış ve kavgacıları yanına gelmiş.

“Ne oluyor? Neden dalaşıp durursunuz?”

Kahya, Sadık’a yiyecek gibi bakarak:

“Beyefendi,” demiş, “ Eski uşağınız olan bu adam size hacdan hediye olarak kefenlik ipekli kumaş getirmiş. Ölür müsün, öldürür müsün?”

Bu deyim, pek kızılacak bir terslik karşısında kalındığı zaman söylenir.

Selim GÜNDÜZALP

Deyimler ve Öyküleri

EK-13 Deyim Hikâyeleri İçin Hazırlanan Etkinlik**SORULAR**

1. Dinlediğiniz birinci deyim hikâyesinde olay kimler arasında geçmektedir?
2. Tilki neden kuyuya inmiştir?
3. Kurt aşağıya inmek için neye binmiştir?
4. Dinlediğiniz ikinci deyim hikâyesinde esnaf neden kahveye zam yapmak istemektedir?
5. Müşteri esnafa para yetmiyorsa ne yapmasını önermiştir?
6. Dinlediğiniz üçüncü deyimde usta çırağa neden kepçe al gel demiştir?
7. Kepçe için ne kadar para istenmiştir?
8. Dinlediğiniz dördüncü deyim hikâyesinde Sadık Hakkı Bey'in konağından ayrılınca ne iş yapmaya başlamıştır?

9. Sadık para kazanınca nereye gitmiştir?

10. Sadık, Hakkı Bey'e hediye olarak ne getirmiştir?

SORULAR

1. Dinlediğiniz birinci deyim hikâyesinde olay kimler arasında geçmektedir?

Tilki ile Kurt.

2. Tilki neden kuyuya inmiştir?

Susadığı için.

3. Kurt aşağıya inmek için neye binmiştir?

Kasaya binmiş.

4. Dinlediğiniz ikinci deyim hikâyesinde esnaf neden kahveye zam yapmak istemektedir?

Usur gel olduğu için esnaf fazla düşürmüş.

5. Müşteri esnafa para yetmiyorsa ne yapmasını önermiştir?

İşi bırakmasını.

6. Dinlediğiniz üçüncü deyimde usta çırağa neden kepçe al gel demiştir?

Tatlı yapmak için.

7. Kepçe için ne kadar para istenmiştir?

500 kuruş istemiş.

8. Dinlediğiniz dördüncü deyim hikâyesinde Sadık Haklı Bey'in konağından ayrılınca ne iş yapmaya başlamıştır?

Tüccarlık yapmaya başlamış.

9. Sadık para kazanınca nereye gitmiştir?

Haklı Beyin yanına.

10. Sadık, Haklı Bey'e hediye olarak ne getirmiştir?

Kefen.

EK-14 “Yunus Emre- Kilometre Taşları” Metni

YUNUS EMRE-KİLOMETRE TAŞLARI

Anadolu’da Türkçeyi yazı dili haline getiren, şairlerin Türkçenin süt dişleri dedikleri bir ozan. Aşkın cefasını da sefasını da yaşamış çilekeş bir derviş Yunus Emre.

Yunus Emre 1240 yılının bilinmez bir gününde, Eskişehir’in ismini buğdayının renginden alan Sarıköy’de obanın yaşlı ebesi tarafından yamalı beze sarılmış şekilde annesinin kucağına ilk kez verildi. İsmi Yunus peygamberden alan Yunus’un çocukluğu gece yarılarında Moğol istilacıların çadırlarını basıp değerli eşyalarını alırken onları küçük gözleri ile izlemekle geçti. Çektikleri fakirlik yüzünden mektebe gitmek yerine nasırlı ellerinde çapa zengin toprak sahiplerinin tarlalarını sürüyordu. Yara bere içinde evine geldiği bir günde ise tez gelen kara haberi aldı: Babası ölmüştü.

Yirmi yaşında iken köyünde buğday yaprağı bırakmayan bir kıtlık vardı. Köyün bilgeleri Yunus’a kimsesize kimse olan Hacı Bektaşî Veli’ye gidip buğday istemesini söyledi. Yunus da sepetine meyve, sebze doldurup dolunay vaktinde yola çıktı. Bir haftalık yürüyüşten sonra dergâhına vardı. Ancak dervişle görüşebilmesi için üç gün beklemeliydi. O üç günü gizlice babanın evinde misafirlikte, dervişin sazının huşusuyla geçirdi. Üç gün sonunda Hacı Bektaş-i Veli’nin güllerle dolu bahçesinde iki eren ona şu soruyu sordu: “Himmet mi buğday mı istersin?” Cevap basitti: buğday. Erenler ona iki sepet buğday verip uğurladılar. Atasını çıktığı tepenin yarısında anladı. Hemen geri dönerek gece yarısı dergâhın kapısını çaldı. Onu huzuruna kabul eden Hacı Bektaşî Veli bu garip çocuğu Taptuk Emre’ye emanet etti.

Yunus, Taptuk Emre’nin ilk kez elini öptüğünde hocasının gözlerinin görmediğini fark etti. Hocası da bu garip genci kendi evladı gibi sahiplendi ve ruhunu tertemiz edeceği karanlığa, çile odasına götürerek kapıyı üzerine kilitledi. Çileden saçları kırılmış şekilde ama Yunus Emre olarak çıktı. Hocasının dergâhı için ormanın en kuytu yerlerinde odun topluyordu. Ancak odun taşımaktan sırtı yaralandığından odunları dergâhın kapısına sertçe bırakıyordu. Bu durum saygısızlık

zannedildi. Dedikodulara çok üzülen Yunus Emre, ilk şiir “Sen Derviş Olamazsın”ı ağlayarak yazıp, hocasını onu affedene kadar her gün dergâhı kapısını çalmaya devam etti. Hiç bitmeyen bu nafile çaba ancak aylar sonra cevap buldu. Bir sabah hocasının kapısını çalmak için tam evden çıkarken onu karşısında görünce dünyalar onun oldu.

Kırk yılın sonunda derviş Yunus Emre olarak hocasından ayrıldı ve yollara düşüp hepimizin bildiği dizelerle yaratılanı sevmenin Yaradan’ı sevmek olduğunu, asıl ilmin kendini bilmek olduğunu anlatmaya çalıştı sazının teli yettiğince.

Nihayetinde kocamış bir derviş olarak sırtında saz, elinde baston başladığı yere evine döndü. Seven, sevilen ve aşk için acı çeken Yunus Emre’imiz, 1328’in gökten rahmet aktığı bir gecesinde dünyevi vazifesini tamamlayarak hayatını kaybetti.

Anadolu’da on ayrı yerde mezarı olan Yunus Emre’nin şu öğüdü bugünün dünyasında her şeye rağmen dimdik ayakta durmaya devam ediyor: “Sevelim sevilelim bu dünya kimseye kalmaz.”

Kilometre Taşları

EK-15 “Yunus Emre- Kilometre Taşları” Metni İçin Hazırlanan Etkinlik**SORULAR**

1. Yunus Emre kaç yılında doğmuştur?
2. Yunus Emre nerede doğmuştur?
3. Yunus Emre'nin ismi nereden gelmektedir?
4. Köyünde kıtlık olduğunda Yunus Emre kaç yaşındaydı?
5. Köyün bilgeleri Yunus Emre'ye kimden buğday iste dediler?
6. Yunus Emre dervişle görüşebilmek için kaç gün bekledi?
7. Erenler Yunus Emre'ye “Himmat mi buğday mı istersin?” diye sorunca Yunus Emre ne cevap verdi?
8. Hacı Bektaş-ı Veli Yunus Emre'yi kime emanet etti?

9. Yunus Emre hocasını elini öpünce neyi fark etti?

10. Yunus Emre'nin ilk şiirinin ismi neymiş?

11. Yunus Emre kaç yıl sonra hocasından ayrılmış?

12. Yunus Emre'nin Anadolu'da her şeye rağmen dimdik ayakta duran öğüdü neymiş?

SORULAR

1. Yunus Emre kaç yılında doğmuştur?
1240 yılında
2. Yunus Emre nerede doğmuştur?
Sarıcağaç
3. Yunus Emre'nin ismi nereden gelmektedir?
Yunus peygamberden
4. Köyünde kıtlık olduğunda Yunus Emre kaç yaşındaydı?
20 yaşındaymış
5. Köyün bilgeleeri Yunus Emre'ye kimden buğday iste dediler?
Hacı Bektaş-ı Veli
6. Yunus Emre dervişle görüşebilmek için kaç gün bekledi?
3 gün bekledi
7. Erenler Yunus Emre'ye "Himmet mi buğday mı istersin?" diye sorunca Yunus Emre ne cevap verdi?
Buğday dedi.
8. Hacı Bektaş-ı Veli Yunus Emre'yi kime emanet etti?
Toprak Emre'ye emanet etti.
9. Yunus Emre hocasının elini öpünce neyi fark etti?
Hocasının gözünün görmemişliği
10. Yunus Emre'nin ilk şiirinin ismi neymiş?
Ben Derviş Olmadım
11. Yunus Emre kaç yıl sonra hocasının yanından ayrılmıştır?
40 yıl sonra
12. Yunus Emre'nin Anadolu'da her şeye rağmen dimdik ayakta duran öğüdü neymiş?
Sevelim seveldim ben dünya kimseye kalmaz.

EK-16 La Fontaine'den Masallar**ÇİFTÇİ İLE OĞULLARI**

Çalış, alın teri dök;

Bundan iyi sermaye yok.

Zengin bir çiftçi, bakmış ölümü yakın;

Çağırılmış oğullarını, demiş ki gizlice;

– Bu toprakları satmayın sakın,

Bir define var tarlanın birinde,

Atalarımızdan kalma.

Tam yerini söyleyemem ama,

İsterseniz ara bulursunuz,

Er geç de zengin olursunuz.

Orak bite bitmez başlayın kazmaya;

Sürün, belleyin, arayın, tarayın,

Elden geçirmediğiniz yer bırakmayın.

Baba ölünce,

Oğullar doğru definenin peşinde.

Ha Őurda, ha burda derken,
Bütün topraklar geęmiŐ elden.
Öyle kazmıŐlar ki her yeri,
Eskisinden bol vermiş ekinleri.
Akıllı adammiŐ baba:
AnlatmıŐ ki giderayak,
Define bulmanın yolu ęalıŐmak.

KARGA İLE TİLKI

Bir dala konmuŐtu karga cenapları;
Ağzında bir paręa peynir vardı.
Sayın tilki kokuyu almış olmalı,
Ona nağme yapmaya başladı:
“Ooo! Karga cenapları, merhaba;
Ne kadar güzelsiniz, ne kadar Őirinsiniz!
Gözüm kör olsun yalanım varsa,
Tüyleriniz gibiye sesiniz,
Sultanı sayılırsınız bütün bu ormanın.”
Keyfinden aklı başından gitti bay karganın,
Göstermek için güzel sesini,

Açınca ağzını, düşürdü nevaiesini.

Tilki kapıp onu, dedi ki: “Efendiciğim,

Size küçük bir ders vereceğim.

Her dalkavuk bir alığın sırtından geçinir.

Bu derse de fazla olmasa gerek bir peynir.”

Karga şaşkın, mahcup, biraz da geç ama,

Yemin etti gayri faka basmayacağına.

La Fontaine

EK-17 La Fontaine'den Masallar İçin Hazırlanan Etkinlik**SORULAR**

1. Çiftçi oğullarına neyi yapmamalarını tembih etmiştir?
2. Çiftçi oğullarına tarlada ne olduğunu söylemiştir?
3. Babaları ölünce oğullar nereye gitmiştir?
4. Çiftçi söyledikleri ile oğullarına define bulmanın yolunun ne olduğunu anlatmıştır?
5. Karga nereye konmuştur?

6. Karganın ağızında ne bulunmaktadır?

7. Tilki ne zaman nağme yapmaya başlamıştır?

8. Karga neden ağızını açmıştır?

9. Karga ağızını açınca ne olmuştur?

10. Karga neye yemin etmiştir?

SORULAR

1. Çiftçi oğullarına neyi yapmalarını tembih etmiştir?

Tarlaları satmalarına

2. Çiftçi oğullarına tarlada ne olduğunu söylemiştir?

Define olduğunu

3. Babaları ölünce oğullar nereye gitmiştir?

Tarlalara

4. Çiftçi söyledikleri ile oğullarına define bulmanın yolunun ne olduğunu anlatmıştır?

Gelip çabalamak

5. Karga nereye konmuştur?

Dala

6. Karganın ağzında ne bulunmaktadır?

Peynir

7. Tilki ne zaman nağme yapmaya başlamıştır?

Peynir'in kokusunu alınca

8. Karga neden ağzını açmıştır?

Sesini göstermek için

9. Karga ağzını açınca ne olmuştur?

Peynir düşmüştür

10. Karga neye yemin etmiştir?

Fala basmayacağına

EK-18 “Atam” İsimli Marş

ATAM

Parlayan bir sabah yine başlıyor
 Günümüz aydın olsun, şenliğimiz var
 Masmavi gözleri bize gülüyor
 Yüceler yücesi önderimiz var

Biz sana doymayız, ömürlerce sevsek de
 Hayran olsak sana, her gün çiçek dersek de
 Öyle birleşmişiz ki her an gönlümüzdesin
 Az gelir, uğruna canlar versek de

Armağan ettiğin bu vatan bizim
 Bağımız bostanımız bülbülümüz var
 Minnetle haykıran çağlayan bizim
 Şükranla sallanan sümbülümüz var

Biz sana doymayız, ömürlerce sevsek de
 Hayran olsak sana, her gün çiçek dersek de
 Öyle birleşmişiz ki her an gönlümüzdesin
 Az gelir, uğruna canlar versek de

Ne mutlu, ne mutlu "TÜRK"üm diyene
 Ayımız, yıldızımız, bayrağımız var
 Anlıyız şanlıyız Atam seninle
 Destanlar yazdıran toprağımız var

Biz sana doymayız, ömürlerce sevsek de
Hayran olsak sana, her gün çiçek dersek de
Öyle birleşmişiz ki her an gönlümüzdesin
Az gelir, uğruna canlar versek de

EK-19 “Atam” İsimli Marş İçin Hazırlanan Etkinlik

ATAM

Parlayan bir sabah yine başlıyor
 Günümüz aydın olsun, şenliğimiz var
 .....
 Yüceler yücesi önderimiz var

Biz sana doymayız, ömürlerce sevsek de
 Hayran olsak sana, her gün çiçek dersek de
 Öyle birleşmişiz ki her an gönlümüzdesin
 Az gelir, uğruna canlar versek de

Armağan ettiğin bu vatan bizim
 .....

Minnetle haykıran çağlayan bizim
 Şükranla sallanan sümbülümüz var

Biz sana doymayız, ömürlerce sevsek de
 Hayran olsak sana, her gün çiçek dersek de
 Öyle birleşmişiz ki her an gönlümüzdesin
 Az gelir, uğruna canlar versek de

Ne mutlu, ne mutlu "TÜRK"üm diyene
 Ayımız, yıldızımız, bayrağımız var
 Anlıyız şanlıyız Atam seninle
 .....

Biz sana doymayız, ömürlerce sevsek de
Hayran olsak sana, her gün çiçek dersek de
Öyle birleşmişiz ki her an gönlümüzdesin
Az gelir, uğruna canlar versek de

ATAM

Parlayan bir sabah yine başlıyor

Günümüz aydın olsun, şenliğimiz var

Masmavi... gözlerim... baa gülüyor

Yüceler yücesi önderimiz var

Biz sana doymayız, ömürlerce sevsek de

Hayran olsak sana, her gün çiçek dersek de

Öyle birleşmişiz ki her an gönlümüzdesin

Az gelir, uğruna canlar versek de

Armağan ettiğin *h* vafan bizim

Bogumuz, kollarımız, küllerimizdir.

Minnetle haykıran çağlayan bizim

Şükranla sallanan sümbülümüz var

Biz sana doymayız, ömürlerce sevsek de

Hayran olsak sana, her gün çiçek dersek de

Öyle birleşmişiz ki her an gönlümüzdesin

Az gelir, uğruna canlar versek de

Ne mutlu, ne mutlu "TÜRK"üm diyene

Ayımız, yıldızımız, bayrağımız var

Anlıyız şanlıyız Atam seninle

Değerler... yadınlar... toprağımız sen

Biz sana doymayız, ömürlerce sevsek de

Hayran olsak sana, her gün çiçek dersek de

Öyle birleşmişiz ki her an gönlümüzdesin

Az gelir, uğruna canlar versek de

EK-20 “Deli Bey” Hikâyesi

DELİ BEY

Geçmiş zamanlarda, İstanbul’da Hacı Ahmet Bey adında bir bey yaşardı. Konağının görkemi, varlığı, bilgisi, efendiliği kent içinde ün salmıştı.

Günün büyük bir bölümünü, kütüphanesinde kitap okuyarak geçirirdi. Geri kalan zamanı ise oğluna ayırırdı.

Oğlu Veli küçüklüğünden beri, babasına üzüntü kaynağıydı. Tembel, haylaz, saygısız, üstelik kendini beğenmişin biriydi. Babası onu okutmak, adam etmek için nice uğraşırsa emekleri hep boşa gitti.

Veli’nin en kötü huylarından biri de savurganlığıydı. Babası en çok bu tutumuna üzülmüyordu. Onu sık sık karşına alıp, öğütlemekten kendini alamıyordu.

–Oğlum, savurganlıktan vazgeçmezsen, bir gün aç, çıplak, evsiz barksız sokakta kalırsın, dedikçe Veli:

–Aman, efendi babacığım, böyle şeyler düşünerek kendinizi üzmezin. Sizin dillere destan olmuş varlığınız benim harcadığım üç beş kese altınla tükenir mi? diye karşılık veriyordu.

Yaşı yirmi olmuştu, ama ne bir mesleği vardı ne de kazancı. Okuyup yazmayı bile doğru dürüst beceremiyordu. Babası üzüntüden hergün biraz daha çöküyordu. Bir gün iyice hastalanıp yatağa düştü. Ölümünün yaklaştığını sezince, oğlunu yanına çağırdı:

–Artık ölüyorum. Bu yaşa dek verdiğim öğütlerin hiçbirini tutmadın. Kendi iyiliğin için şimdi vereceğim öğüde kulak ver, dedi.

Veli babasının öğütlerini tutmazdı, ama kendisini çok severdi. Onun ölmek üzere olduğunu öğrenince yüreği acıyla doldu. Ağlamaya başladı. Babası kaşlarını çattı:

–Ağlamakla eline bir şey geçmez. Ben ölünce malımıza, paramıza, altınımıza sahip çık. Savurganlıktan vazgeç. Eğer savurganlığı sürdürür, yokluğa düşersen sakın bu konağı satma. Doğup büyüdüğün evi satacak duruma düştüğün gün, tavandaki şı halkaya bir ip geçir. İpin iki ucunu beline bağla. Tavana doğru tırman sonra kendini boşluğa bırak. Dediklerimi yapmadan bu evi satma. Senden bu son isteğimdir, dedi ve soluğu tükendi.

Veli Bey, babasının ölümüne çok ağladı. Ama çevresini alan arkadaşları, acısını kısa sürede unutturdular. Veli Bey arkadaşlarına uyararak, dengesiz, düzensiz bir yaşam sürmeye başladı.

Babasından kalan paraları, altınları kısa sürede har vurup harman savurdu. Sıra mallara geldi. Onları da birer birer sattı. Arkadan evdeki eşyaları, bu arada babasının değerli kitaplarını elden çıkardı.

Ne yapsa sürdüğü yaşama para dayanmıyordu. Çevresini saran kötü arkadaşları, yüzüne gülüp pohpohlayarak, elindeki, avucundakinin sömürüyorlardı. Yüzüne: “Veli Bey sen çok akıllı, çok varlıklı, bilgili, görgülü, güçlü, güzel, eli açık bir efendisiz.” diyorlardı. Ondan uzaklaşınca, kendisinden “Deli Bey “ diye söz ediyorlardı. Her davranışı aralarında alay konusu oluyordu.

Böylece birkaç yıl geçti. Veli Bey yokluk içinde kıvrınmaya başladı. Konağın bir odasına sığınmıştı. Yarı aç, yarı tok gün geçiriyordu. Çok dara düşünce iş aradı. Ama hiçbir mesleği olmadığından bulamadı.

Arkadaşları artık arayıp sormuyorlardı. Tersine, borç para ister diye, sokakta onu görünce yollarını değiştiriyorlardı. Hatta: “Deli Bey, babanın onca varlığını nasıl yiyip bitirdin?” diyerek eğleniyorlardı onunla. Sonunda Deli Bey bu yaşama daha fazla dayanamayacağını anladı. “Konaktan başka satacak bir şey kalmadı, varıp babamın odasına gideyim. Onun son isteğini yerine getireyim. Sonra da konağı satılığa çıkarayım.” dedi.

Babasının odasına varınca, tavandaki halkaya urgan geçirdi. İpin iki ucunu beline bağladı. Babasının öğüdüne uyararak tavana doğru tırmanmaya başladı...

Birden tavadaki tahta çatırtıyla kırıldı. Deli Bey'in başından aşağıya altın yağmaya başladı.

Deli Bey bir süre altınların ortasına çökerek hüngür hüngür ağladı. Sonra kendini topladı. Babasının mezarına koştu: "Bana yaptığın son iyiliğin değerini bileceğim babacığım." diyerek dualar etti.

Tavandan dökülen altınlarla konağı yeniden döşedi. İyi bir iş kurdu, çalışmaya başladı. Boş zamanlarında da kitap okuyarak kendini yetiştiriyordu.

Eski arkadaşları yeniden çevresini almak istediler. Hiçbirini yanına sokmadı. Giderek babası gibi bilgili, görgülü, hayırsever ve saygılı bir bey oldu.

Gülten DAYIOĞLU

EK-21 “Deli Bey” Hikâyesi için Hazırlanan Etkinlik**SORULAR**

1. Hikâyedeki olay hangi şehirde geçmektedir?
2. Hacı Ahmet Bey günün büyük bir bölümünü nerede geçirmektedir?
3. Hacı Ahmet Bey’in oğlunun ismi nedir?
4. Hacı Ahmet Bey’in oğlunun en kötü huylarından biri hangisidir?
5. Hacı Ahmet Bey’in oğluna babasının ölüm acısını kısa sürede kimler unutturmuştur?
6. Hacı Ahmet Bey’in oğlu arkadaşlarının yanından ayrılınca arkadaşları ondan ne diye söz etmektedirler?

7. Hacı Ahmet Bey'in oğlu neden iş bulamamaktadır?
8. Hacı Ahmet Bey'in oğlu tavandaki tahtaya ipi geçirdikten sonra ipi ne yapmıştır?
9. Tavandaki tahta kırılınca ne olmuştur?
10. Hacı Ahmet Bey'in oğlu tavandaki tahta kırıldıktan sonra hüngür hüngür ağlayıp nereye koşmuştur?

SORULAR

1. Hikayedeki olay hangi şehirde geçmektedir?

İstanbulda

2. Hacı Ahmet Bey günün büyük bir bölümünü nerede geçirmektedir?

Kütüphane kitap okuyarak

3. Hacı Ahmet Bey'in oğlunun ismi nedir?

Veli

4. Hacı Ahmet Bey'in oğlunun en kötü huylarından biri hangisidir?

Sauerması

5. Hacı Ahmet Bey'in oğluna babasının ölüm acısını kısa sürede kimler unutturmuştur?

Gezresindeki arkadaşları

6. Hacı Ahmet Bey'in oğlu arkadaşlarının yanından ayrılınca arkadaşları ondan ne diye söz etmektedirler?

Deli Bey

7. Hacı Ahmet Bey'in oğlu neden iş bulamamaktadır?

Bilginin olmamasıdır

8. Hacı Ahmet Bey'in oğlu tavandaki tahtaya ipi geçirdikten sonra ipi ne yapmıştır?

Beline bağlamıştır

9. Tavandaki tahta kırılınca ne olmuştur?

Kafasına altın yağmıştır

10. Hacı Ahmet Bey'in oğlu tavandaki tahta kırıldıktan sonra hüüngür hüüngür ağlayıp nereye koşmuştur?

Babasının nezaretine

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Emine KARABACAK
Doğum Yeri:	KARAMAN
Doğum Tarihi:	10.01.1990
Medeni Durumu:	Bekar

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Yer	Yıl
İlköğretim	Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu	Karaman	1996
Ortaöğretim	Özel Babaoğlu İlköğretim Okulu	Karaman	2001
Lise	Afyonkarahisar Anadolu Öğretmen Lisesi	Afyonkarahisar	2004
Lisans	Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü	Ankara	2008
İş Deneyimi:	2 yıldır Milli Eğitim Bakanlığı Karaman Makbule Orman Ortaokulunda öğretmenlik yapmaktadır.		
Tel:	05067685746		
Adres:	Fenari Mahallesi 82. Sokak Doğukan Apartman Nu:25 Kat:1 KARAMAN/Merkez		